

De
 profunda la cu libera eas te ore leo nis me

De

absorbent eas car carnis ne cadunt in obsca ra

De

Significat sanctus michi ad representet

W

De

olm abrahe promissu et se

De

mi me us. **Q**uo quorum

De

memoria corpus xpi sumitur dona eis domine

4° Math. 227 227

Glascarnus

L

PV

N 10

(4° Math. 227)

W

Glascarnus

416 011 079 900 17

HENRICI GLA

REANI HELVETII, POETAE LAV:

REATI DE GEOGRAPHIA LI:

BER VNVS, AB IP SO AV:

THORE IAM TERTIO

RECOGNITVS.

INTER DISCIPLINAS

liberales que eius continentur in

liberis et non in mechanicis

artibus, quibus non est

liberitas, sed quibus non est

ALBERTVS HVNGERVVS,
SS. Theologiae Doctot, Professor,
& alme Ingolstadiensis Academiae
Procancellarius, &c. obiit 11. die
Mensis Februarij. ANNO DO-
MINI 1604.

APVD FRIBVRGVM BRIS:

GOIAE, AN. M. D. XXXIII.

CLARISSIMO

POLONIÆ BARONI, D. IOAN-

NI A' LASKO, DECANO ET

Administratori Gnezneſ. & c. HENR. I.

CVS GLAREANVS, S. D.

INTER DISCIPLINAS
liberales, quæ citra controuersiam
plurimum adferunt utilitatis uitæ
mortalium, ornatissime uir, mea
quidem sententia præcipuus locus
debetur Geographiæ, non tantum
ob id, quod absq; hac cæca est omnis
ueterum authorum lectio, surda re-
rum gestarum narratio, uerum et-
iam quod in publicis consultatio-
nibus, inq; dirimendis controuersijs,
quoties de ditionis finibus ambi-
gunt principes, uel fideli consilio, uel æquo iudicio iuuat ciuitatem.
Nihilò secius interim & in priuatis actionibus plurimum adferens
& commoditatis, & uoluptatis. Eoq; priscis illis cæteræ disciplinæ di-
sci solent, hæc etiam edisci: idq; protinus à teneris, ut aiunt, unguicu-
lis. Hoc igitur operæ suscepi, partim quod uiderem fatali quadam cala-
mitate, pessum ire quicquid est liberalium disciplinarum: partim quod
hæc ars sic est à superioribus prodita, ut uel difficultate uulguſ deter-
reant, uel rerum confusione, lectorem, nō institutum huius disciplinæ
principijs ita circumagant, ut semper discat, perdiscat nunquam, ne
quid interim loquar de ijs, qui tradiderunt, quod ipsi non intellexe-
runt.

runt. Nam ut Ptolemæi Geographia, summum huius negocij artifi-
cium, non conuenit rudibus, ita multum erroris est in elenchis adie-
ctis. Strabo Homericæ Philosophiæ admirator, ac diligens rerum
omnium indagator, Chorographiam nobis uerius, quam Geographiã
tradidit. Ipsius Procli Sphæra nimis concisa est, & ad horizonta
Græciæ non absq; magna duorum circularum confusione descripta.

Ioannis autem à sacro busto (ut uocant) tractatus, in uniuersum
quidem à me non reijcitur: quæ tamen de parallelis, ac climatibus scri-
psit, planè mutila sunt, ut in opere nostro demonstrabimus. Ste-
phanus indicem descripsit, cui fidere multum non ausim: Et nominum
mutilatio apud eum multà inducit obscuritatem. Deniq; ex Plinio,
Pomponioq; Mela, quid fructus feret, qui non inbutus huius discipli-
næ rudimentis accesserit? De Macrobio, cæteris que similibus, non
habeo pronuciare quid sentiam, cum multi eorum, ut penè ueteres
omnes, in terræ situ aberrarint. Quoniam autem iuxta Flaccum,
coepisse dimidium facti est, quo plures ad huius disciplinæ studium ac-
cenderemus, uiam aperuimus, ac semitam compendiarium common-
strauimus, quasiq; filum porreximus, quo citra errorem ex aliorum
labyrinthis sese lector possit explicare. Et si pateris, ut aliquid
gloriosius de me ipso prædicem, quanquam arbitror hoc me uere pos-
se dicere, sic in hoc libello me gessi, ut candidus lector confessurus sit,
me nec temere, nec sine fructu lectorum, hanc post tot egregios scri-
ptores suscepisse prouinciam. Cæterum ut hoc quicquid est lucubra-
tiunculæ tuo nomini dicarem IOANNES Lastanæ gentis, imò to-
tius regni Polonia præcipuum decus, partim in causa fuit hortator,
magnus ille ERASMVVS Roterodamus: quem ego uirum cū ipsius
maxime merito, ut parentem coluerim semper, plurimiq; fecerim, ta-
men longe charior esse cepit, posteaquam animaduerti quanti tu illi
faceres: Partim ut tuum desiderium saltem hoc pacto lenirem: Partim
ut huic opusculote uel iudicè præberes, uel protectore. Postremo, ut iu-
uentus tuo exëplo prouocata, libētius hæc disciplinas amplectere iur-

EPISTLA DEDICATORIA.

quas omnes tu ista aetate, ista nobilitate, tanto studio, & amplexus es, & absoluisi. Nimirum non incassum praeluxit tibi Reuerend. in Christo Pater D. Ioannes a Lasco patruus tuus, Archiepiscopus totius regni Poloniae, ac ipsius Victoriosissimi, Illustrissimique SIGISMUNDI Regis oculus. Cuius Praesulis animi dotes cum recensere audimus, cum uitam eius innocentem, ac uere Christianam, non multum desiderare uidemur ueterum Episcoporum exemplum, nascentisq; Ecclesiae lumina. Sed laudum iam dudum sat est. Gloriam num nosti, quam ingenue dicat quae animo sentit, minimeq; aliud in pectore, aliud in lingua habeat. Vale literarum unicum decus ac praesidium. Basilea ex Collegio nostro. Anno a natali Christi,

M. D. XXIX.

[Faint bleed-through text from the reverse side of the page, including words like 'non', 'est', 'sunt', 'quae', 'linea', 'punctus', 'ambitus', 'circulus', 'terminus', 'aequales', 'concurrat', 'diagramma', 'termini', 'ambitus', 'circulus', 'terminus', 'aequales', 'concurrat', 'diagramma']

HENRICI GLAREANI HELVETII, POETAE LAUREATI DE GEOMETRIA PHIA LIBER.

DE GEOMETRIAE PRINCIPIIS AD SPHAERAE ASTRONOMICAE notitiam necessarijs. CAPVT .I.

[Handwritten note: Haec figura est circularis, ut nunciat.]

[Handwritten note: Antiphronologia. Non linea ipse figura dicitur sed id quod hinc continetur.]

FIGURA EST QVAE TERMINO, uel terminis clauditur. Terminis, ut circulus. Terminis, ut reliquae figurae. Terminus est cuiusque rei finis. Figura plana est, cuius medium neq; subleuat, neq; ab extremis egreditur.

[Handwritten notes: Tribus ut triangulus. Quatuor ut quadrangulus. Quing. ut pentagonum. Aristot. Rationem curuam minus terminat in se rationem, id est, simpliciter in terminis.]

[Handwritten notes: Linea a linea differet sicut a figura. Ergo in triangulo non sunt lineae diuersae rationis.]

Circulus est figura plana, una quidem circumducta linea contenta, in cuius medio punctus est, a quo omnes rectae lineae ad circumductam lineam eiectae, sibi inuicem sunt aequales.

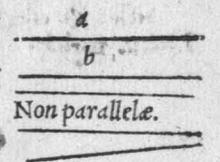
[Handwritten notes: Ergo sola linea est diuisa in omnia quae in ea clauditur, sicut in diuisis. Vnde ut quing. per Methonymiam uel Synecdochem. Continens & contenta.]

Circunferentia est linea, quae circulum continet, ad quam lineae rectae, ac sibi inuicem aequales, educuntur. Haec autem est ambitus, & circulus, curuaturaq; & nonnunquam, licet & uisus, circulus a Latinis dicitur. Graecis uero περιφέρεια.

Centrum circuli, est punctus ille, a quo omnes lineae rectae, ad ambitum circuli eiectae, inuicem sunt aequales.

Linea recta est, quae ex aequo sua puncta interiacet: Vel breuissima a puncto ad punctum extensio, ut hic, a.

Lineae Parallelae aequae distantes sunt, ita, ut si in infinitum protrahantur, nunq; concurrant. Quales sunt quae fiunt a rotis currui, ut hic, b.

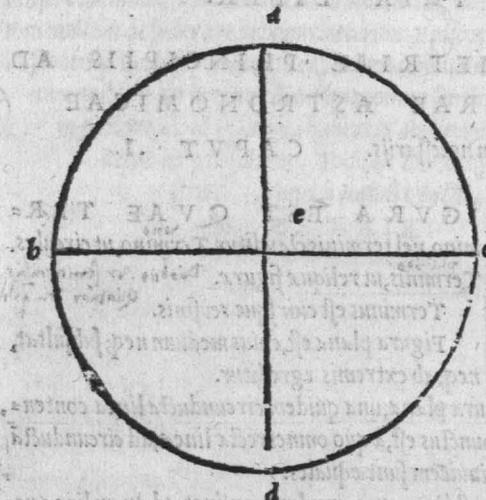

Exemplum de quibus in diuisa A 3 Diametrus

[Handwritten notes: die lineis diam. diam. in.]

Diameter circuli, est quæuis linea recta per centrū circuli transiens, utrinque ad circumferentiam circuli pertingens. Hæc linea latitudine dimetiens dicitur.

Dimidius circulus est figura plana, diametro circuli, & medietate peripheriæ contenta.

Exemplum harum definitionum, a b d e, tota superficies circulus est, a b d c circumferentia. b c, uel a d diameter. e, punctus, centrū circuli est. a b c dimidius circulus. e b, e a, e c, e d, lineæ à centro ductæ inuicem æquales.

a b c, quarta circuli pars, qui & quadrans dicitur.

Angulus fit ex duarum linearum mutuo contactu. Est enim figure particula, à lineæ contactu in amplitudinem surgens.

Angulus rectus est, qui ex lineæ super lineam cadente, & utrinque a trinsecus duos inuicem æquales angulos faciente, causatur.

Obtusus angulus est, qui recto maior. Acutus, qui recto minor.

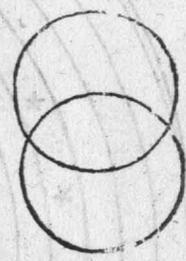
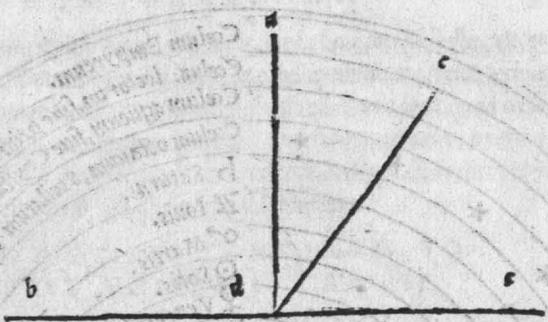
Angulus rectilineus est, qui ex rectis lineis causatur: aut quem linea rectæ continent.

Exemplum Angulus in plana. Vi recte intelligitur illud de phanis. sicut similibus in angulo planorum. Philo. phasi. e.

At si apud horar: probatur inimo. Græcis patet nisi ab angulo.

Hor angulo in geometria
nisi ubi ois arith:
rehi. et est
diffin ho Eritid.

Exemplū,
a d b, et a d
c, anguli re-
cti. b d e, an-
gulus obtu-
sus & recto
maior. e d c
angulus a-
cutus & re-
cto minor.

Angulus curuus, siue circularis est, quem lineæ curuæ, siue circulares causant, ut in sectione circularum fieri uidemus.

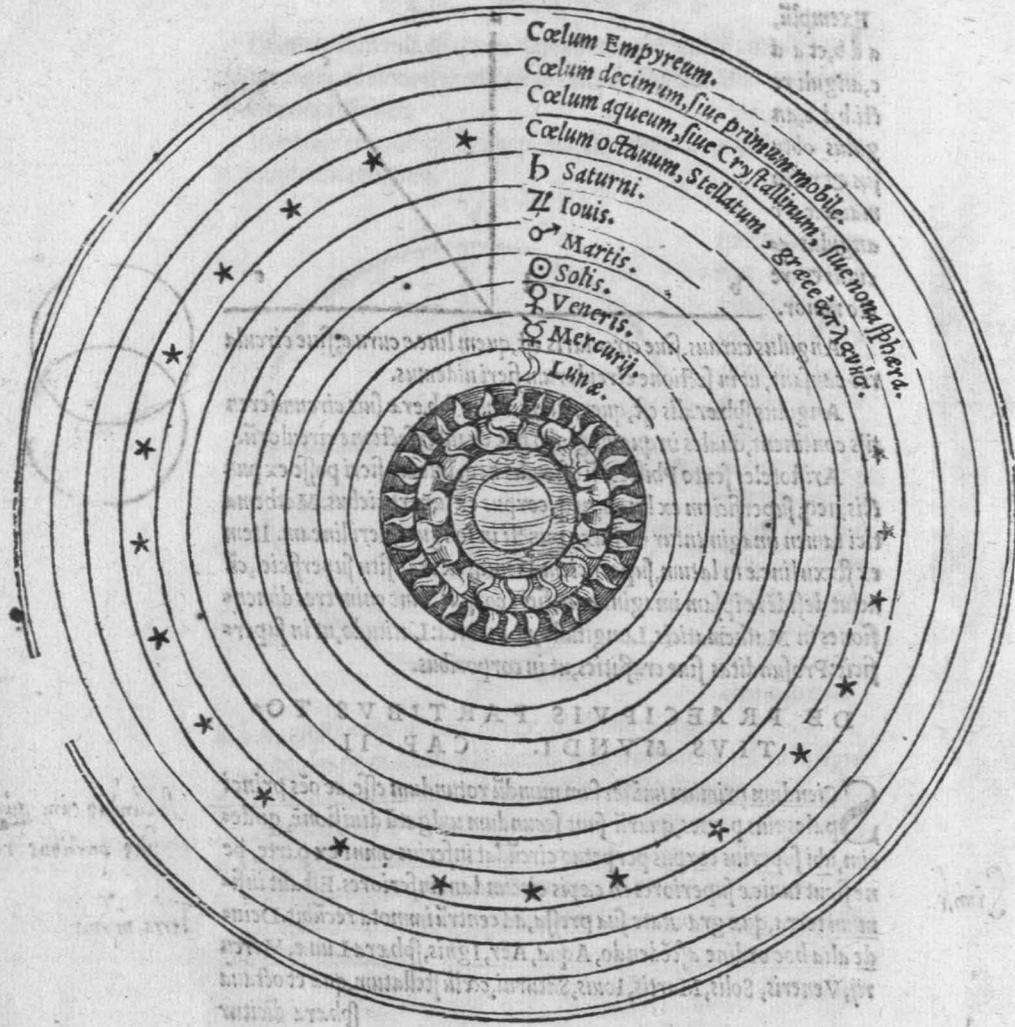
Angulus sphaeræ est, quem duo circuli sphaeræ suis circumferentijs continent, quales in quouis globo sūt ex intersectione circularū.

Aristoteles sexto Physicorū ostendit neq; lineam fieri posse ex punctis, neq; superficiem ex lineis, neq; corpus ex superficiebus. Mathematici tamen imaginantur ex fluxu puncti in longum, fieri lineam. Item ex fluxu lineæ in latum, superficiem. Deniq; ex transitu superficiæ, cū uelut desiderare ipsam imaginamur, fieri corpus. Sunt enim tres dimensiones in Mathematicis, Longitudo, ut in lineæ: Latitudo, ut in superficie: Profunditas siue crassities, ut in corporibus.

DE PRÆCIPVIS PARTIBVS TOTIVS MVNDI. CAP. II.

Sciendum primum uniuersum mundū rotundum esse, ac oēs principales eius partes, quarū sunt secundum uulgatā diuisionē, quædecim, ubi superius corpus perpetuo circūdat inferius omni ex parte, penè sicut tunica superiores in capis circūdant inferiores. Est autē instimum terra, quæ grauitate sua pressa, ad centrū immota recūbit. Deinde alia hoc ordine ascendendo, Aqua, Aër, Ignis, sphaera Lunæ, Mercurij, Veneris, Solis, Martis, Iouis, Saturni, cælū stellatum, quæ et octaua sphaera dicitur.

Mundus cum quindecim
suis partibus rotundus
Terra infima.

sphaera dicitur, & ἀπὸ λαβῆς à Græcis. In ea sunt omnes stelle, exceptis septem Planetis. Nona sphaera, quæ stellis omnibus caret. Decima quæ & primum mobile, & ipsa absq; stellis est. Undecima, quod cœli Empyreum à Theologis nominatur. Totus itaq; mundus ex quatuor elementis est parte corruptibili, & undecim cœlis parte incorruptibili. Est autem hæc diuisio secundum substantiam.

DE MOTIBVS CORPORVM TOTIVS VNIVERSI. CAP. III.

OMne corpus mouetur uel sursum, ut leuia, Ignis atq; Aër: Vel deorsum, ut grauia, terra & aqua: Vel secundum circulum, ut cœlestia corpora. Motus sursum uocatur motus à medio, id est, centro terræ. Motus deorsum, ad medium: quia ad centrum terræ. Motus circularis autem dicitur motus circa medium, id est, centrum. Motus igitur sursum & deorsum non in infinitum sunt, sed usq; ad sphaeram lunæ, ac centrum terræ. Ergo antipodes non minus quam nos, ad centrum terræ natura tendunt. Recte quoq; à poëta dictum est: Cœlum undique sursum.

Decima sphaera, quæ & primum mobile, unico mouetur motu, ab oriente in occidentem, super polos mundi, & æquinocetialem. Hic motus omnium notissimus est, circulumq; totum absoluit intra .24. horas. Hic etiam omnia corpora inferiora secum rapit. Quanto igitur corpora ab ea sphaera plus distant, tanto tardius mouentur eo motu, quod potissimum apparet in luna. Hæc enim intra .28. ferme dies totam circuitionem perdit, quod motum eius sphaeræ assequi non potest. Porro hic motus simplex est, & uniformis, & regularis.

Sequitur nona sphaera, quæ duos habet motus. Vnum superioris sphaeræ, de quo iam dictum est. Alterum ex se, & ex sua natura, ab occasu ad ortum super eclipticam lineam, & polos zodiaci. Multi illum uocant, motum defectionis, propterea, quod omnes inferiores sphaeræ deficiunt

Sursum
Deorsum
Circularis

Sursum
Deorsum
Circularis

Deficiunt

deficiant à perfectione primi mobilis.

Octaua sphaera tribus mouetur motibus, decima sphaera, ^{nona} sphaera, & suo proprio motu, qui est à Septentrione in Meridiem, ^{Moti sphaerae} perq; principia Arietis & Librae. Et uocatur motus trepidationis.

Hanc sphaeram omnis antiquitas credidit primam esse, nec aliam super eam. Verum Neoterici duas alias inuenerunt, persuasi rationibus quibusdam, quas non piguit adscribere, ut si quid utilitatis ex ijs haberi possit, non desint studiosis. Itaq; notandum, quod omne corpus, uel est simplex, ut quatuor elementa & caelum: Vcl mixtum, ut alia omnia. Item per se mouetur, quod ab interna natura habet, cur sic moueatur, ut lapis deorsum. Per accidens uero, quod ab externo aliquo mouetur, ut lapis sursum per iacentis uim mouetur.

Sunt aut hypotheses, siue à Physicis postulata.

Cuiusuis corporis simplicis unicus est motus per se. Item, Omne corpus, quod pluribus mouetur motibus, unum per se habet, alios per accidens. Item superior sphaera mouet inferiorem, non aut contra.

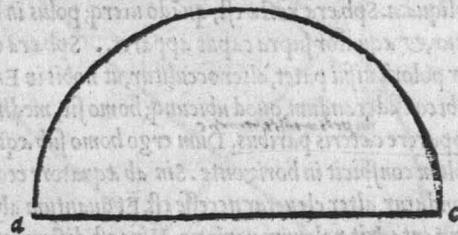
Item, Stelle mouentur ad motum sphaerae, quemadmodum clauus ad motum rotae. Est enim stella densior sui orbis pars, ait Aristoteles libro secundo de caelo & mundo. Experimento autem constat, octauam sphaeram tribus moueri motibus, Neesse igitur est duo supra eam esse corpora. Et quamuis ea uisui subiecta non sint, rationibus tamen efficacibus illic esse demonstrantur. Sunt autem hi tres motus, primus, decima sphaerae, secundus nona, tertius octauae, ab septentrione in meridiem, super principia Arietis & Librae, ut iam dictum est. At hac pluribus quam oportuit egimus, potissimum tamen hac de causa, quod postea in circulatorum descriptionibus, motus primi mobilis frequens introducit. Cuius uero sphaera sit, certo definire, nostrum negotium ut non multum iuuat, ita haud magnopere impedit etiam si ignoretur. Idem sentio de longa ac operosa tractatione Planetarum, ac eorum motu, quippe quae ad hanc nostram scientiam non exigantur. Geographus enim

phus enim ab Astrologo excussa, ac recte demonstrata, tanquam hypotheses accipit. Qua de re oppido quam pulchre ac copiose Strabo libro. 2. disseruit. Sat erit nobis, qui epitomen scribimus, de sphaera rudimentis iuuentutem admonuisse, ac qua poterimus facilitate duxisse. Debeant itaq; eius rei nouitij auditores, perpetuo in memoria habere quatuor mundi plagas, orientem occidentemq; solem, Meridiem & Septentrionem, ut quorsum quauis regio uergat, intelligant.

QVID SPHAERA, AXIS, POLI,
quae polorum nomina. CAP. IIII.

Sphaera est (ut ait Euclides libro. xi. elementorum) quando semicirculi manente dimetiente, circūductus semicirculus in seipsum rursum reuoluitur, unde incoepit circumassumpta figura. Haec definitio causalis est, & imaginaria, ut pleraeq; sunt Mathematicorum. Imaginantur enim Mathematici, ex infinitis superficiebus fieri corpus.

Exemplum. Sit semicirculus a b c. eius dimetiens im mobilis, a c. quod si circūagatur semicirculus ille, sphaeram fieri intelligimus.

Theodosius autem in libro de sphaeris ita ait: Sphaera est solida & corporea figura, una quidem conuexa superficie contenta, in cuius medio punctus est, à quo omnes rectae lineae, ad circumferentiam eductae, inuicem sunt aequales. Et haec definitio propria est naturae sphaerae ad amissum exprimens.

Axis sphaerae, est linea recta, per centrum sphaerae acta, circumferentiae ambas

B 2

Theodosium videtur d. Glareanus extra Colonia
apud fontes plurimos. opus huius
digimus. idq; sine fronte videtur.

tia ambas extremitates attingens, circa quam sphaera uoluitur, quemadmodum rota circa axem.

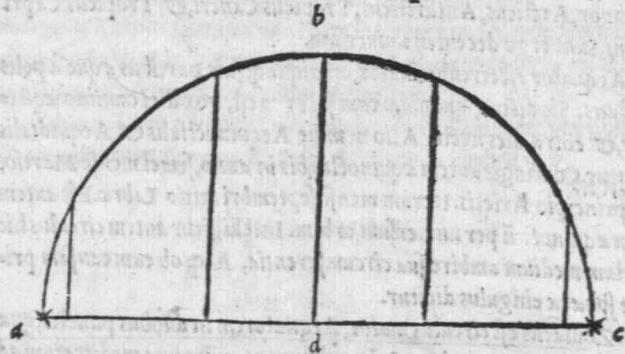
Poli, qui & cardines & uertices dicuntur, sunt puncta axem terminantia. Omnis enim linea duobus finitur punctis. Poli itaq; duo sunt. Alter qui nobis in Europa, & maiore parte Asiae habitantibus, perpetuo apparet. Hic & Arcticus dicitur, & Borealis, & Aquilonicus, ac septentrionalis. Alter oppositus huic, qui antarticus dicitur, & Noticus, siue meridionalis. Is a nobis nunquam uidetur, sed ab antipodibus, quos esse, certo constat.

QVO PACTO SPHAERA DIVIDATUR, quid recta, quid obliqua sphaera. CA. V.

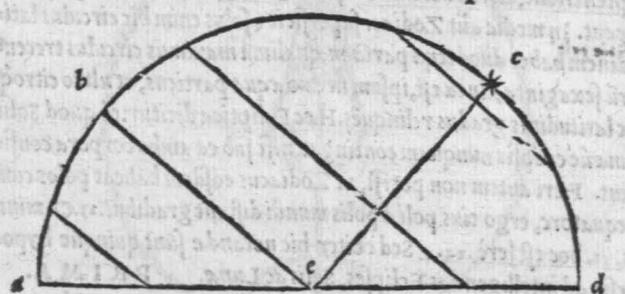
SI, ut supra diximus, sphaera in aetherea, & elementorum corpora diuidi intelligitur, erit secundum substantiam diuisio. Quemadmodum si animal in hominem, equum, leonem, reliquasq; eius species diuidas. Altera uero eius diuisio est secundum accidens, in rectam & obliquam. Sphaera recta est, quando uterq; polus in horizonte conspicitur, & aequator supra caput apparet. Sphaera obliqua est, dum alter polorum uisui patet, alter occultitur, ut nobis in Europa de gentibus. Vbi considerandum, quod ubicunq; homo sit, medium caeli illi semper apparere ceteris paribus. Dum ergo homo sub aequatore est, utrunq; polum conspicit in horizonte. Sin ab aequatore cedit, alter polus abscondatur, alter eleuetur necesse est. Et quantum ab aequatore disceditur, tanta erit polorum uariatio. Hinc est dictum apud Geographos, tantam esse poli ab horizonte eleuationem, quantum punctus uerticis (quem Zenith uocant) ab aequatore semotus fuerit. Exemplum sphaerae rectae. a b c, media sphaera & recta. b d, aequatoris dimidietas. a c, poli in horizonte. a d c, axis sphaerae siue rectus horizon.

Exemplum sphaerae obliquae, a b c d, media sphaera & obliqua. b e, dimidium aequatoris. c, polus. c e, dimidius axis. a e d, horizon obliquus, ut est in nostra sphaera.

Sphaerae rectae exemplum.

Exemplum sphaerae obliquae.

DE DECEM CIRCVLIS QVOS IN
Caelo Astrologi imaginantur. CAP. VI.

Circuli in sphaera sunt duplices: Alij sunt maiores, qui sphaeram in duo aequa diuidunt: Alij sunt minores, qui non in duo aequa, sed in maius & minus sphaeram secernunt. Circulorum maiorum sunt sex: Aequator, Zodiacus, Colurus equinoctiorum, Colurus solstii

B 3 tiorum

Solstitiorum, Meridianus, & Horizon. Minorum circulorum sunt quatuor, Arcticus, Antarcticus, Tropicus Cancrī, & Tropicus Capricorni. Sunt ergo decem in uniuersum.

Aequator est circulus maior, omniuaq; suis partibus aequè à polis distans. Sic dictus, quoniam cum sol in eo est, nox diei omnino aequatur, & cōtra, dies nocti. Alio nomine Aequinoctialis & Aequidialis dicitur. Contingit autem aequinoctiū bis in anno, semel mense Martio, in principio Arietis. Iterum mense septembri initio Libræ. Est autem tum aequinoctiū per uniuersum orbem. Intelligitur autem circulus hic cœlum medium ambire sua circumferentia, Atq; ob eam causam primæ spheræ cingulus dicitur.

Zodiacus est circulus maior, Aequatorem in duobus punctis, quæ sunt principia Arietis & Libræ, diuisens, cuius una medietas ad Septentrionē, altera uero ad Austrum uergit. Latini cum Signiferum uocant. In media autē Zodiaci superficie (solus enim hic circulus latitudinem habet duodecim partium, qualium maximus circulus trecentarū sexaginta) linea est, ipsum in duo aequa partiens, et ultro citroq; sex latitudinis gradus relinquēs. Hæc Ecliptica dicitur: eò quod Solis Lunaue eclipsis nunquam contingat, nisi sub ea ambo corpora consistant. Fieri autem non potest, ut Zodiacus eosdem habeat polos cum Aequatore, ergo eius poli à polis mundi distant gradibus. 23. & minutis. 51. hoc est serē. 24. Sed obiter hic notandæ sunt quinque hypotheses ad intelligendas Eclipses, Solis ac Lunæ. **PRIMA.**

Solem semper sub Ecliptica esse lineam, non etiam ceteros Planetas.

SECUNDA.

Lunam non habere per se lumen, sed à Sole accipere.

TERTIA.

Terram esse longe maiorem Luna.

QUARTA.

Non fieri Eclipsim, nisi secundum diametrum.

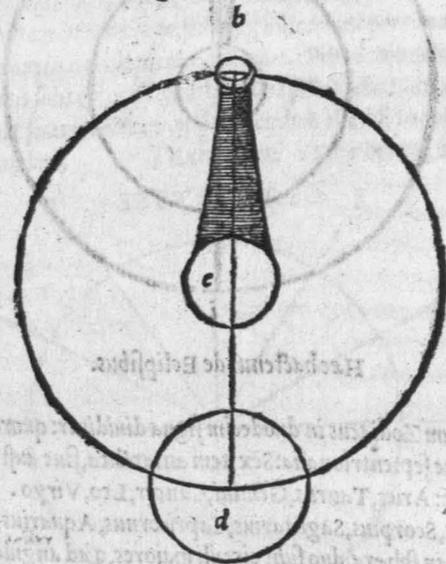
Quinta.

QVINTA.

Lunæ corpus densum esse & minime translucidum.

Estigitur Eclipsis solis, quando Luna inter terram Solemq; secundum diametrum locatur. Luna uero Eclipsis est, quando terra inter Solem Lunamq; secundum diametrum ponitur.

a b c d, linea ecliptica. e, terra. b d, diametrus, per centrum corporum means. d, Sol. b, Luna. umbra, e b.

Eclipsis Lunæ.

Eclipsis Lunæ potest esse uniuersalis, Solis uero minime.

et est linea
intra corpus
centra.

Solus zodi
aris h3 lati
tudinem.

Poli Zo
diari.

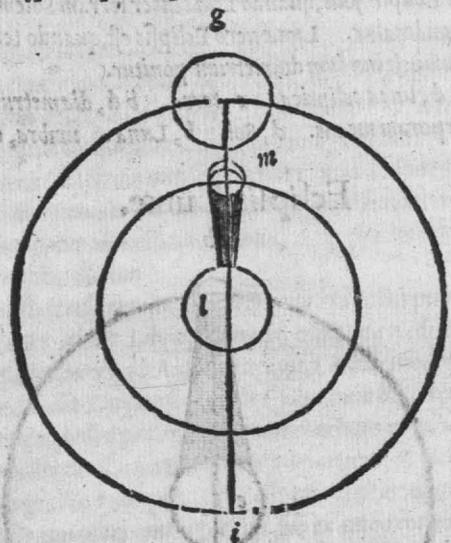
Signifer.

Linea
ecliptica

Johnian
adit mima
Naz. 60. omni
finitur Sol.

Eclipsis Solis.

f g b i, Solis sphaera sub ecliptica, m luna, l terra, umbra m l.

Hec haftenus de Eclipsis.

Ceterum Zodiacus in duodecim signa diuiditur: quorum sex sunt arctica, siue septentrionalia: Sex item antarctica, siue australia. Arctica sunt haec: Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo. Australia haec: Libra, Scorpius, Sagittarius, Capricornus, Aquarius, Pisces.

Coluri in sphaera, duo sunt circuli maiores, q ad angulos rectos & sphaerales se intersecat, diuiduntq; quadrantes zodiaci & equatoris. Sic dicti, quod Graeci κολῦρα mutila uocant & imperfecta, quæ admodum sunt coluri in caelo. Apparent enim dimidiati supra horizontem.

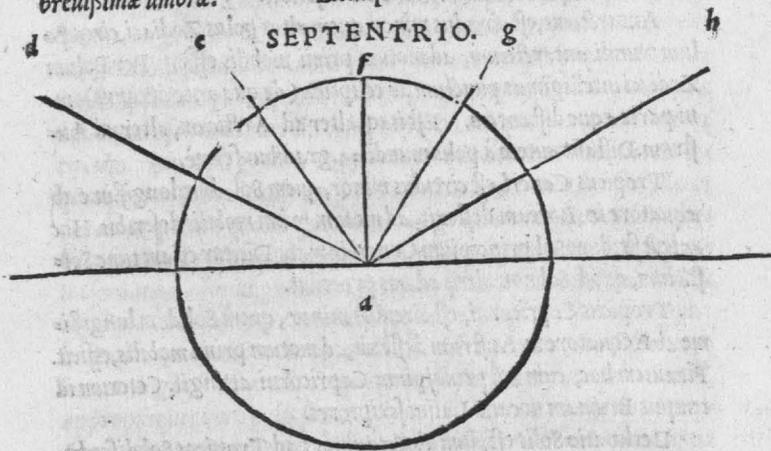
Colurus solstitiorum, est circulus maior per principia Cancrī, & Capricorni

Capricorni, per polos Eclipticæ, pariter & polos mundi transiens. Hic & declinationum circulus dicitur.

Colurus æquinoctiorum itidem circulus maior est, per principia Arietis & Libræ, pariter ac polos mundi transiens.

Meridianus est circulus maior, per punctum uerticis et polos mundi transiens. Est autem punctus uerticis, qui recte supra remissam ponitur, uelut in perpendiculo uidemus. Hic etiam zenith uulgo dicitur, ac oppositus ei punctus Nadir. Nos non incommode (opinor) punctum pedum appellare possumus.

Linea meridiana autem sic inuenitur: In planum cum horizonte æque iacentem circulum pinge, stilumq; è medio ad perpendiculum erige, qui umbram in circuli planiciem iaciat. Porro tum consideranda est ascendens solis & occidentis umbra à stilo facta. Nam ubi ea breuissima fuerit, scias meridianum deducendum esse à stilo in extremum breuissimæ umbræ. Exemplum: Sit c oriens, b occidens,

MERIDIES.

a stilus erectus. umbra ab oriente in occidentem iacta maxima, a b. breuior a d, & adhuc breuior a e, breuissima autem a f in septentrionem iacta. Nam sequentes umbrae in ortum a g, a h, & a c, ita crescent ordine, ut priores decreuerunt. Est igitur a f linea meridiana.

C In

In horologijs nostræ ætatis, lingula illa tremula, quæ circumuoluitur, lineam meridianam ostendit, quanquã non prorsus ad amussim. Neq; enim eodem meridiano nobiscum, inuenitur lapis ille, sed aliæ quanto magis orientali. Ac eius auricula Septentrionem, tinctæ magnetæ, qui in ijs regionibus reperitur.

Horizon, quem finitorem quoq; dicunt, est circulus maior, superius hemisphærium ab inferiore diuidens. Estq; is, in quem sub dio consistentium, circumducentiumq; oculos, uidetur obtutus deficere, qui partem caeli uisam, à non uisa dirimit. Diuersarum autem regionum uarius est horizon, & omnium horizontium capitis uertex, polus dicitur. Nam tale punctum omniuaque ab finitore, atq; ipso horizonte æque distat. Hactenus de circulis maioribus.

Arcticus, circulus minor est, quem polus Zodiaci ad motum primi mobilis, circa polum mundi arcticum describit.

Antarcticus, est circulus minor, quem alter polus Zodiaci, circa polum mundi antarcticum, ad motum primi mobilis efficit. Per Polum Zodiaci intelligimus punctum ab ecliptica (de qua ante diximus) omni parte æque distantem. Est itaq; alter ad Arcticum, alter ad Austrum. Distant autem à polis mundi. 24. gradibus ferme.

Tropicus Cancræ, est circulus minor, quem Sol, dum longissime ab æquatore in Boream deflexit, ad motum primi mobilis describit. Hoc autem fit, dum Sol principium Cancræ intrat. Dicitur etiam tunc Solstitium, quod Sol non ultra ad nos procedat.

Tropicus Capricorni, est circulus minor, quem Sol, dum longissime ab Æquatore in Austrum deflexit, ad motum primi mobilis, efficit. Fit autem hoc, cum Sol principium Capricorni attingit. Ceterum id tempus Brumam uocant Latini scriptores.

Declinatio Solis est, dum ab Æquatore ad Tropicos Sol discedit. Arcus uero Coluri, interceptus à Tropico & Æquatore, distantiam eius habet

eius habet, quæ est 24. graduum ferme. Tantum enim etiam Tropici ab æquatore distant, & poli Zodiaci à polis mundi, ut iam dictum est.

Ascensio declinationi contrario modo intelligitur, dum Sol à Tropici Æquatori appropinquat, quanquam sensibile iudicium dicit Solem ascendere, dum ad Tropicum Cancræ descendit: descendere uero, dum à Cancro ad Æquatorem cedit, cum potius tamen ascendat.

DE COMPOSITIONE MATERIALIS
SPHÆRÆ, ATQVE INIBI DE
Circularum Theoria, CAP. VII.

Sphæram materialem si quis componere uelit, hoc modo agat. Primum Coluros extruat, qui ad angulos rectos sphaeralesq; se intersercent. His, si ita uidebitur, axem aptet. Dein æquatorem cum ambobus Tropiciis, sed Æquatorem in medio, Tropicos ab Æquatore distantes. 23. gradibus, & 51. minutis, hoc est quod nunc toties diximus 24. gradibus ferme. Sed notandum, primum circulis per quadrantes diuisis, ipsorum quidem quadrantum singulorum esse nonagenos gradus. Quare secundum eam theoriam, oportet reliqua spacia diuidere in circulis. Exempli gratia. Quadrans ita diuiditur: Primo in tres æquas partes: Et hæc deinde rursus in ternas alias: Deniq; hæc singula in denas. Atq; ita in quouis quadrante. 90. gradus emergunt. His ita habitis, facile est reliqua uel demere, uel addere. Nam unica hac distantia seruata. 24. ferme graduum, spacia in sphaera facile noscuntur. Tot enim gradibus distat Tropici ab Æquatore, atq; Arctici à suis polis: & Zodiacus ab altero Tropico ad alterum ita ponitur, ut ecliptica ambobus contingat, scindat autem Æquatorem super Coluro Æquinoctiorum, appropinquet uero polis super Coluro solstitiorum. Postremo Meridianus & Horizon aptentur secundum ipsorum descriptionem, et parata est Sphæra, quantum Geographico negotio usus est.

Integrum est res tota, aut rei pars, quæ sexagenaria diuisione non

Meridianus per polos mundi
Horizon actus per polos
mundi.

provenit. Minutum est sexagesima pars integri. Secundū est sexagesima pars Minuti. Tertium, sexagesima pars Secundi: atq; ita deinceps secundum multitudinem unitate crescentem. Exemplum in circulis. Zodiacus diuiditur in .4. equas portiones, quos quadrantes uocamus. Quadrans in tria signa, Signum in .30. gradus, Gradus in .60. minuta, Minutum in .60. secunda, Secundum in .60. tertia, & c.

Exemplum in tempore. Dies naturalis in .24. horas diuiditur. Hora in .60. minuta, Minutum in .60. secunda, Secundum in .60. tertia, et sic deinceps. Colligitur ergo quæ minuta præcedūt, esse integra: quæ uero sequuntur, esse partes integri.

Et quis quis in .60. minuta diuiditur, ipse in .60. minuta ex sexagesima diuisio, s; in uicinia

QVID PER ELEVATIONEM POLI INTELLIGATUR. CAP. VIII.

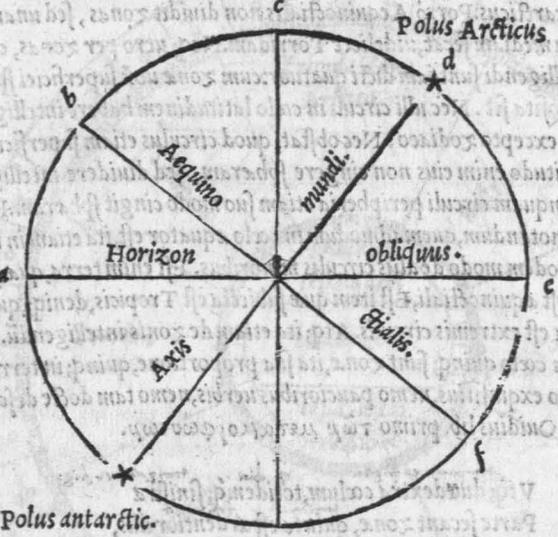
Porro firmis rationibus demonstratum est ab Astrologis, ubicunq; que locorum homo fuerit, medium cœli illi semper apparere. Hoc autem animaduertendum, in singulis regionibus, singulos esse horizontes. Deniq; illud etiam operæ precium est notare, si homo sub æquatore fuerit, illi apparere utrūq; polum in horizonte. Sin ab æquatore cesserit polos uersus, alterum polorum eleuari, alterū deprimi inuisibilemq; reddi. Atq; ut res clarior sit, exemplo hoc demonstrandum est. Cede ab æquatore septentrionē uersus uno gradu, polus Arcticus uno gradu leuabitur, Antarcticus deprimetur, uerticis punctus, pedumq; itidem uno gradu cedent. Item si ab æquatore ad Tropiciū usq; Cancrui iueris, leuatus est polus Arcticus .24. gradibus fermē, totidem Antarcticus depressus gradibus, tot etiā cecidit punctus oppositus uerticali puncto, ac sic deinceps, donec sub ipsum polum cœcesseris. Quatuor itaq; hæc puncta, magnā huic negotio lucem adferunt, quare diligenter consideranda sunt. Colligitur ex his, idē esse si dicas: polus noster .50. gradibus leuatur nobis: Sive: polus noster ab horizonte .50. gradibus distat: Sive: zenith nostrum ab æquatore .50. gradibus abest. Est aut em

Quia ut Zenith, uerticis, ab æquatore .50. gradibus distat, ita Zenith, uerticis, ab æquatore .50. gradibus distat.

Hæc prælatio, maxime de for. usq; ad uicem signandi latitudinis terræ. Nam ea q; eleuatio poli, quæ sita in quib; cap: xiii. distat. e.

Quatuor puncta

Est autem hæc huius rei demonstratio.

Sit Colurus nostro Meridiano iunctus, a b f. horizon a e. Zenith eius c. æquator b f. Polus mundi arcticus, d. erit c e, quarta circuli pars, & b d similiter. Probatio. quia sunt quadrantes a polis ad suos circulos. Sunt autem quadrantes circulorum maiorum omnes æquales. Porro c d, cōmunis arcus est duorum quadrantū c e, & d b. Ipso igitur dempto, reliqua erunt æqualia, uidelicet b c, distantia zenith ab æquatore, & d e eleuatio poli supra horizonta. Probatio. Si ab æqualibus æqualia demas, remanentia erunt æqualia.

Quadrantes maiorū circulorum omnes æquales.

Hæc demonstratio e aethoris de Sphæra.

Regula Geometrica.

DE QVINQVE ZONIS. CAP. IX.

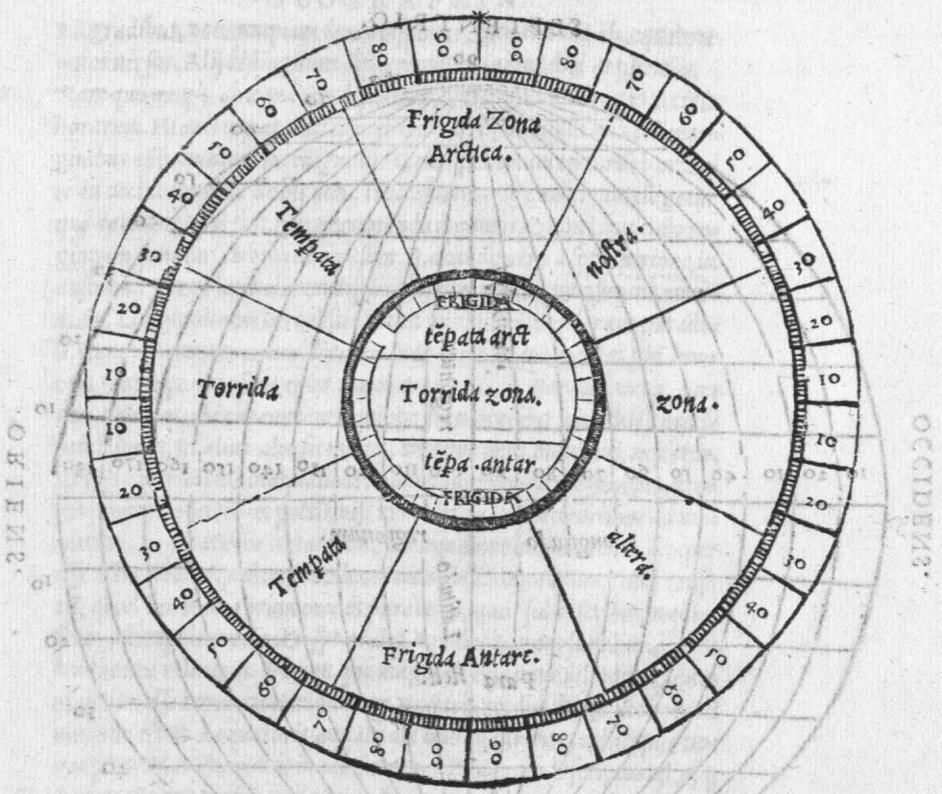
Zona est spatium de superficie cœli, ac eadem quidem proportione terræ, inter duos circulos minores comprehensum. Sunt autem

c 3 autem

autem circuli diuidentes zonas, quatuor, duo Tropici, Arcticus & Antarcticus. Porro Aequinoctialis non diuidit zonas, sed unam zonam mediam secat, uidelicet Torridam. Neq; uero per zonas, circuli intelligendi sunt, iam dicti quatuor: cum zona uox superficies sphaerae imposita sit. Nec ulli circuli in caelo latitudinem habere intelligatur, uno excepto zodiaco. Nec obstat, quod circulus etiam superficies est. Latitudo enim eius non cingere sphaeram, sed diuidere intelligitur, quanquam circuli peripheria etiam suo modo cingit sphaeram. Hic illud notandum, quemadmodum in caelo aequator est, ita etiam in terra, & eodem modo de alijs circulis minoribus. Est enim terra, quae subiecta est aequinoctiali, Est item quae subiecta est Tropici, deniq; quae subiecta est extremis circulis. Atq; ita etiam de zonis intelligendū. Nam ut in caelo quinque sunt zonae, ita sua proportione, quinque in terra. Id nemo exquisitius, nemo paucioribus uerbis, nemo tam docte descripsit atq; Ouidius lib. primo τῶν μεταμορφώσεων.

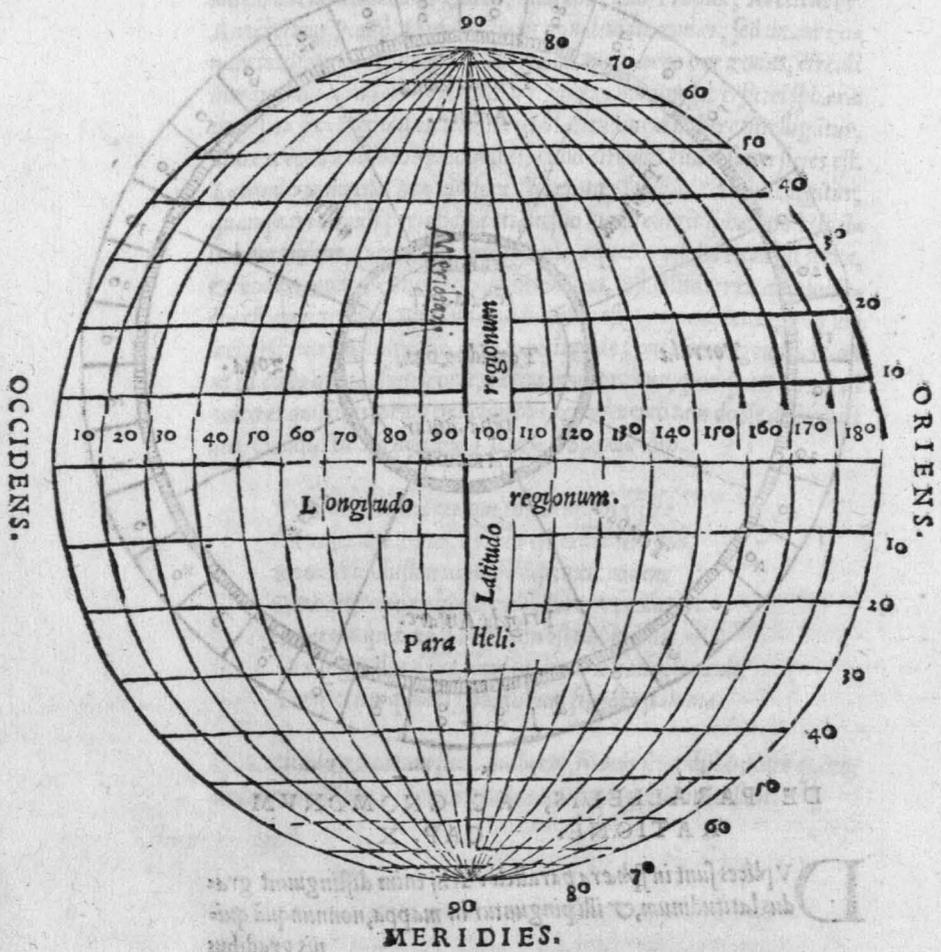
Tempora ei frigida.
 Vig; duae dextra caelum, totidemq; sinistra
 Parte secant zona, quinta est ardentior illis,
 Sic onus inclusum numero distinxit eodem
 Cura dei, totidemq; plaga tellure premuntur.
 Quarum quae media est, non est habitabilis astra.
 Nix tegit alta duas, totidem inter utraq; locauit,
 Temperiemq; dedit, mixta cum frigore flamma.

Latitudo zonarum facile habetur, si quis sciat distantiam quinque circulorum. Nam 24 ferme gradus totum negotium uersant.

DE PARALLELIS, AC GNOMONVM RATIONE. CAP. X.

Dvplices sunt in sphaera paralleli. Alij enim distinguunt gradus latitudinum, & illi pinguntur in mappa, nonnunquā quinque gradibus

nis gradibus, nonnunquam denis distantes, numerando ab equatore polos uersus. Alij distinguunt differentias horarum diei artificialis. Nam quo magis ab equatore disceditur, tanto maior uariatio accidit horarum. Hi autem paralleli non pinguntur in mappulam, uerū marginibus adponuntur. Intelliguntur tamen per totam terram ab oriente in occidentem. ac de his nunc tractabimus. Ut autem intelligatur qua ratione positi sint, hæc prenotanda duximus, Quod longitudo regionum sumitur ab ortu in occasum, Latitudo uero à septentrione in austrum. Porro latitudinem determinant paralleli, mensurant meridiani. Longitudinem uero distinguunt meridiani, mensurant paralleli. Cum autem omnes meridiani in polo conueniant, omnes sibi inuicem sunt æquales: sunt enim maiores circuli. Paralleli uero, cum non habeant ubi concurrant (quippe sic non essent paralleli) necessum habent, ut alius alio sit maior, omnium uero maximus, æquator. Et ipsi à meridianis in æqualibus arcubus interfecantur: quorum arcuum proportio sciri non potest, nisi ex totius circuli proportione ad maximum. Præterea notandum, sub æquatore habitantibus, semper esse diem nocti æqualem, duodenarum uidelicet horarum. Cuius causa est, quod horizon eorum omnes parallelos, quos sol describit, medios secat, ad angulos rectos & spherales, æqualesq; arcus supra atq; infra horizonta relinquit. Verum quo magis ab equatore disceditur, tanto maiorem esse horarum uariationem, noctisq; & diei. Ergo ubi horarū uariatio est ab Aequatoris æqualitate uno quadrante, ibi aliquis nouus parallelus ab oriente in occidentem à Ptolemæo descriptus est, usq; in eum, qui per mediū Hyberniæ, ubi propter spheræ præcipitem conuersionem, non quadrantibus proceditur, sed medietatibus, & paulo post totis horis. Est autem hæc subiecta descriptio ex Ptolemæi libro περι τῆς μεγάλης γεωγραφίας.

Numerus parallelorum.		Hora cum partibus.		Elevatio poli, siue elongatio parallelorum ab Aequatore.		Loca per que scribuntur paralleli.		Climata.	
39	Medius annus	90	90	90	90	90	90	90	90
38	Menses quinque	84	84	75	75	82	82	82	82
37	Menses quatuor	78	78	60	60	60	60	60	60
36	Menses tres	73	73	45	45	45	45	45	45
35	Menses duo	69	69	30	30	30	30	30	30
34	Mensis unus	67	67	15	15	15	15	15	15
33		66	66						
32		66	66						
31		65	65						
30		64	64						
29		63	63						
28		62	62						
27		61	61						
26		59	59						
25		58	58						
24		57	57						
23		56	56						
22		55	55						
21		54	54						
20		52	52						
19		51	51						
18		50	50						
17		48	48						
16		46	46						
15		45	45						
14		43	43						
13		40	40						
12		38	38						
11		36	36						
10		33	33						
9		30	30						
8		27	27						
7		23	23						
6		20	20						
5		16	16						
4		12	12						
3		8	8						
2		4	4						
1		0	0						

Numerus parallelorum.		Hora cum partibus.		Elevatio poli, siue elongatio parallelorum ab Aequatore.		Loca per que scribuntur paralleli.		Climata.	
20	16 1/4	52. ro. minut.	33 1/2	79 1/2	213 1/2	Per Rhodi officia	Per Rhodi officia	IX	
19	16 1/2	51 1/2 - 0	31 1/3 1/2	77 1/2 1/2	210	Per Agrippinam colonia.	Per Agrippinam colonia.	IX	
18	16 1/4	50 - 1/4	29 1/2 1/2 1/2	71 1/2	210	Per mediam Maecotum.	Per mediam Maecotum.		
17	16	48 3/4 - minut.	27 1/2	67 1/2 1/4	188 1/2 1/3	Per Borysbensis officia.	Per Borysbensis officia.	VIII	
16	15 1/2 1/4	46 5/8 - minut.	27 1/2	63 1/2 1/2 1/2	174 1/2	Per fontes Istri. Dna. by. Dn. by. Dn. by.	Per fontes Istri. Dna. by. Dn. by. Dn. by.	VIII	
15	15 1/2	45 - 1. minut.	23 1/2	60	157 1/2	Per mediam portu Euxini.	Per mediam portu Euxini.	VII	
14	15 1/4	43 1/4	20 1/2 1/4	55 1/2 1/2 1/2	144 1/4	Per Malsiam.	Per Malsiam.		
13	15	40 5/8 - minut.	18 1/2	52 1/2 1/2 1/2	127 1/2 1/4	Per Hellepontum	Per Hellepontum	VI	
12	14 1/2 1/4	38 1/2 1/2	15 1/2 1/2	47 1/2 1/2 1/2	114 1/2 1/2 1/2	Per Smyrnam.	Per Smyrnam.	VI	
11	14 1/2	36	12 1/2 1/2 1/2	43 1/2 1/2 1/2	103 1/2	Per Rhodum.	Per Rhodum.	V	
10	14 1/4	33 1/8 - minut.	10	40	91 1/2	Per mediam Phoenicam.	Per mediam Phoenicam.		
9	14	30 2/2 - minut.	6 1/2 1/3	35 1/2	83 1/4	Per interiora Aegypti.	Per interiora Aegypti.	III	
8	13 1/2 1/4	27 4/8 - minut.	3 1/2	31 1/2 1/3	74 1/2 1/2 - 1/2	Per Ptolemaidis Thebaid.	Per Ptolemaidis Thebaid.	III	
7	13 1/2	23 5/8 - 1. minut. 30. sec.	0	27 1/2 1/3	65 1/2 1/3	Per Syenen.	Per Syenen.	III	
6	13 1/4	20 1/4 - minut.	3 1/2 1/4 1/4	22 1/3	58 1/2 1/3	Per Napatos.	Per Napatos.	II	
5	13	16 27 - minut.	7 1/2 1/4 1/4	17 1/2 1/2 1/2	51 1/2	Per Merocin.	Per Merocin.	II	
4	12 1/2 1/4	12 1/2	12	13 1/3	44 1/3	Per Adulicem finum.	Per Adulicem finum.	I	
3	12 1/2	8 1/2 1/2	16 1/2 1/2 1/2	8 1/2 1/2 1/2	37 1/2 1/2 1/2	Per Analicem finum.	Per Analicem finum.	I	
2	12 1/4	4 1/2	21 1/3	4 1/2 1/2	32	Per T. arabiam.	Per T. arabiam.		
1	12	0	27 1/4	0	27 1/4	Per mediam Aegyptum.	Per mediam Aegyptum.		

Генералии импер.

Polus *
 Arcticus.
 Pericli Septem.
 Circulus Arcticus.
 Tropicus Canceri.
 Aequator.
 Heterocli uiginti.
 Numerus parallelorum.
 Hora cum partibus.
 Elevatio poli, siue elongatio parallelorum ab Aequatore.
 Loca per que scribuntur paralleli.
 Climata.

HEN. GLAREANI

In hac figura primus ordo significat numerum parallelorum. Sunt enim .30. in uniuersum. In secundo ordine posita sunt horae cum partibus. Deuenitur autem ab .12. horis ad medium annum. Porro tertius ordo declarat, quot gradibus quibus parallelus ab aequatore distet, donec ad nonagesimum usque gradum peruentum fuerit. Deinde sequuntur tres ordines pro umbrarum in Gnomonibus ratione, quorum primus aestiuam umbram explicat, Secundus aequinoctialis, Tertius hyberniam, usque ad .25. parallelum. Nam ultra deficiunt rationes umbrarum, propter propinquitatem nimis angustam, ut ait Ptolemaeus. Ultimus ordo loca habet in terra habitabili, per quae paralleli ipsi meant. Marginibus porro apposimus utrinque illic parallelorum nomina ex umbris, hic climatum numerum. Sed de ijs in sequentibus copiosius differemus. Exempli gratia. Aequinoctialis est primus parallelus, qui habet perpetuo .12. horas. Elongatio eius nulla est: quippe alij paralleli ab ipso distant. Aestiua umbra est .27. & semis partium, quatuor Gnomonibus. Aequinoctialis nulla, Hyberna totidem quot aestiua. Per mediam autem Africam describitur aequinoctialis, ut habet nostra etate terra habitabilis.

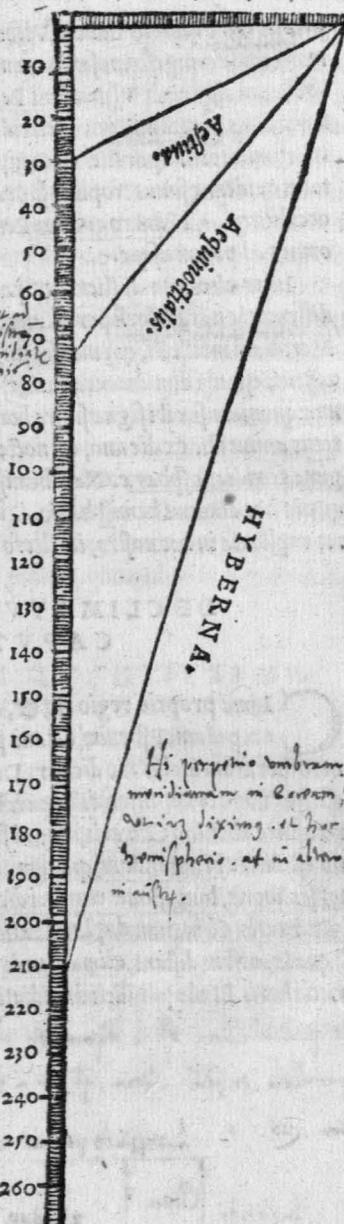
Item secundus parallelus. 12. habet horas, & quadrantem: distat ab aequatore gradibus quatuor & quadrante. Umbra aestiua partes habet. 21. & trientem. Aequinoctialis partes. 4. cum triente & uncia. Hyberna uero triginta duas. Meant autem per Taprobanen insulam Indici maris. De reliquis parallelis eodem modo coniiciendum.

De Gnomonibus autem hoc sciendum: Erigatur ad perpendicularis stilus in plano, aequae cum horizonte iacente, diuidaturque stilus in .60. aequas partes, in quas easdem & planum iacens aequae scindatur, sed longius multo protendatur, uidelicet ut hyemales umbrae pingui queant. Tunc sane in quauis regione, quas diximus umbras, facile uidebis. Nam aequinoctialis umbra bis in anno inquiri potest, aestiua semel, ac hyberna semel, uidelicet cum sol est in Tropico. Deficiunt autem umbrarum rationes in uicesimo sexto parallello. Superfluumque est (ait Ptolemaeus) uel horarum

horarum, uel umbrarum quadrates, in gnomonibus recensere, ob nimis angustam propinquitatem parallelorum. Porro obiter hic notandum, quod ex umbrarum, quanquam alia, ratione, triplices sunt nominati paralleli.

Primi Amphiscij, id est, in utraque partem umbram mittentes. Fit enim bis in anno, sole ad uerticem aduentante, ut gnomones nullam umbram faciant in meridie. Ac horum quidem umbrae circa Cancrum uersatur: ad Septentrionem autem, cum Sol ad Capricornum descendit. Tales cerie sunt omnes inter duos tropicos comprehensi paralleli: In figura uero nostra, sex primi.

Alteri sunt Heteroscij, id est in alteram duntaxat partem umbram mittentes. Primus eiusmodi est parallelus per Syden, uidelicet Tropicus Canceri, quanquam is Solem supra caput habet, non etiam reliqui Heteroscij. Heterosciorum itaque primus

Gnomonum umbrarum, XVIII, parallelorum

Hi proprie umbram meridianam in Capricornum habent, ut horum in tropico. At in altera parte in aequatore.

Amphiscij. N. 2. que partem umbram mittentes. Fit enim bis in anno, sole ad uerticem aduentante, ut gnomones nullam umbram faciant in meridie. Ac horum quidem umbrae circa Cancrum uersatur: ad Septentrionem autem, cum Sol ad Capricornum descendit. Tales cerie sunt omnes inter duos tropicos comprehensi paralleli: In figura uero nostra, sex primi. Alteri sunt Heteroscij, id est in alteram duntaxat partem umbram mittentes. Primus eiusmodi est parallelus per Syden, uidelicet Tropicus Canceri, quanquam is Solem supra caput habet, non etiam reliqui Heteroscij. Heterosciorum itaque primus

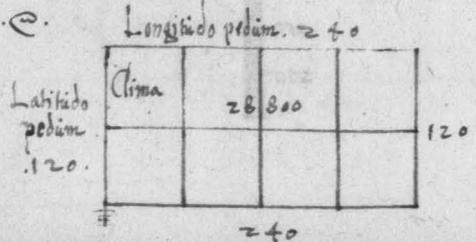
primus est Tropicus Cancrī, Vltimus autem tricesimus secundus, huius
micro quidam uicesimus sextus, omnes à Tropico Cancrī ad circulum
arcticum usque. Vltimi sunt Periscij, id est, qui umbram in omnes
horizontis partes mittunt in circulum omni die. Horum primus est
tricesimus tertius parallelus. Quippe in hoc dies. 24. horarum est. Et
totus quidem aestiuus tropicus supra horizonta conspicitur, alter uero
occulitur. Numero quidem Periscij sunt septem, à circulo arctica
omnes ad polum usque.

Inter circulum arcticum & polum, propter sphaerae angustiam,
differentia parallelorū per .11. augetur gradus, sed utrinq; ab latere
Meridiani intellecti, qui menscs singulos efficiunt, donec sub polū de
uentum est, ubi dimidiatus annus, est, dies unus: dimidiatus alter, nox
una: quoniam sex ibi signa supra horizonta consistunt, sex infra. Itaq;
totus annus illic ex die uno, & nocte una conflat. Est autem hęc fi
gura dimidiatae sphaerae. Nam hemisphaeria eiusdem rationis sunt. Et
quae in hoc diximus hemisphaerio, in altero prorsus ita habent. Quare
res explicata in hoc nostro, in altero patet.

DE CLIMATVM RATIONE,
CAPVT .XI.

Clima proprie regio est, & ut Columella ait, quoquo uersus
60. pedum. Est enim, octaua pars iugeri. Apud Geographos
uero horarum inclinatio dicitur. Definiunt autem hoc pacto: Clima
est spaciū terrae, inter duos parallelos comprehensum, in quo por
rectissime ab initio Climatū, usq; ad finē eiusdem, dimidia hora uaria
tio est diei. Vbi notandum, quotum aliquod clima ab aequatore fuerit,
tot semihoris, longissima eius loci dies, superat diem nocti equale. Est
igitur ratio Climatū dupla ad rationem parallelorū. Nam paralle
li quadrantibus distant, climata uero duobus quadrantibus, id est, me
diatis horis. Et ubi paralleli dimidiatis horis constituuntur, ibi climata
integrū

Clima igitur est uelut singulum
partis circumdatis terram ad orientem
in orientem. Inter duos parallelos
globosum spatium, ut in figura p.
reliquit parallelis formā p.
medium clima, quod ad aequatorem
ab orientem terram. Expon. ut quoniam clima qd ab aequatore est ad 3m v. q.
parallelorū, formā a secundo parallello, et p. clima, qd est a medio parallello
ad aequatorem, formā per quartum.

integrīs horīs procedunt, & sic sequēter ad finem usq; parallelorum,
seruata dupla ratione. Ex figura autem praecedenti parallelorū, faci
le est conijcere omnia accidentia Climatū, ut sunt horarum differen
tia, poli eleuatio, & umbrarū ratio. Porro qui nostra aetate de Clima
tū ratione scripserunt, praceptionem nobis dederunt, cum ab initio,
tū à fine claudicantem: qualis est Ioannis à Sacro Busto, quem au
thorem de sphaera, uocant. Climata uero haud dubie denomiari debent
ab ultimo parallello, ubi media hora dici uariatio est. Erunt itaq; Clima
mata. 10. his nominibus nominata: Per Aualicum sinum, per Meroēn,
per Syenē, per inferiora Aegypti, quod alij δία αλεξανδρείας:
per Rhodum, per Hellepontum, quod author de sphaera uocat δία
ποντικη: per medium pontum, per Borysthenis hostia, p Agrippinam
Coloniam, per Tanais fluij hostia, per mediam maiorem Britannia,
per australes partes Hyberniae, per septentrionalia Hyberniae, per
Thylen, per extrema Scythia, per Gotthiam, per mediam Islandiam,
per mare Glaciale, & ultimum hinc polum usq;. Ceterū ut hic descri
pta sunt climata hemisphaerij nostri, ita in altera parte alterius hemi
sphaerij, eadem ratione constitui possunt, quemadmodum etiam antea
de parallelis diximus.

Quia dominum
fieri dicitur

Utrum in his climatibus simpliciter
terra cognita ipse, sed ultra mero
milliam tradiderit regionem nobis in
austriam. Ptolomaeus autem ultra aequatorem
habentibus hostia borysthenis. Nam sic
appellatio primi climatis per meroēn
nobis est praedicta.

Nomina huiusmodi locorum mittenda sunt
vel minus fingenda. ut patet per figuram
vires bon.

QVOD TERRAE QVANTITAS HV
MANO INGENIO CERTO DE
prehendi queat. CAP. XII.

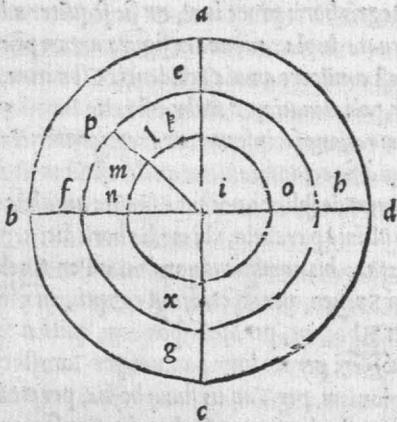
AD eam rem hypotheses sunt aliquot. Prima. Circuli ad
circulum esse proportionem. Secunda. Medium coeli nobis
semper apparere. Tertia. Demissos radios à sole, in terra diffe
renteis parteis, parallelos esse. Quarta. Terram se ad totum coelum
habere uelut punctum. Quinta. Aequalium angulorum productas
circumferentias, similes esse, id est, eandem rationem, proportionemq;
habere ad circulos suos. Eius est exemplum subsequens.

Quia ex signis
et hinc sap
horizonta ratione
spiritum

Ratio huiusmodi quod in his definitio
non potest finiri ab finitum
est generis proportio est. + Vt in
hoc oppositio ex
ita plana
quidam.

E 2 Nam quem
quia Sol non magis est ut hanc
quibus nihil ad eum habent.

Nā quemadmodū b a, est quadrans maximi circuli a b c d, ita f e est quadrans medij circuli e f g h, et n l minimi. Sunt enim oēs ad angulū a i b. Itē ut p e est octava pars medij circuli, ita l e est octava pars minimi circuli. Sūt enī ad eundē angulū ar-

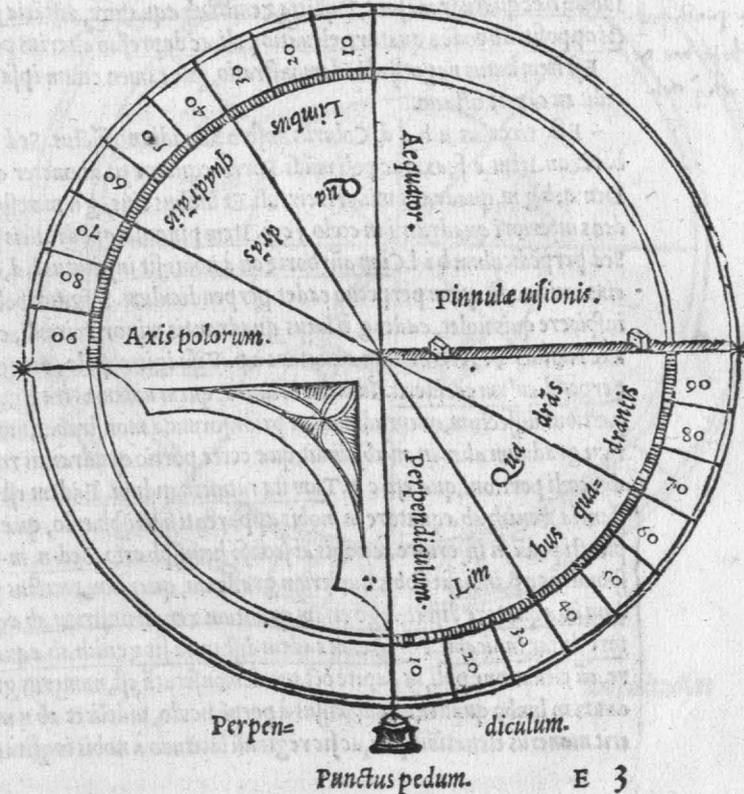
cus. Ita quemadmodū cōe-
lū in quātuor aequas ptes
diuidimus, super centrū
mundi, nimirum sua proportiōe etiam terra in quatuor partes scinditur, ut superni quadrantes infernis quadrantibus comparētur. Et quē-
admodum quadrātes in caelo nonagenis gradibus diuiduntur, ita etiā
terrae quadrantes. Cum autem caelum circumuoluatur, totum utiq; sub
aspectum cadit: atq; ita facile est illic quartā portionem inuenire. Se-
cus autem de terra. Quandoquidē homo diutina peregrinatiōe, ni su-
periora respexerit, scire nō potest quotam partem eius trāsierit. Alioq;
facillimū erat totius terrae quantitatē, atq; adeo omnes eius partes in-
uestigare. Ideoq; haec ex superioribus uenari oportet. Quam ad rem
sunt Astrolabia, atq; alia instrumenta multa. Porro de Quadrāte ne-
gotium facillimum est, id nunc exequemur. Diuide quemuis circulum
in partes quatuor, ita ut dimetientes duae se in centro ad āgulos rectos
intersecent. Deindē semidiametro alteri pinnulas appone, per quas et
poli stella, uel aliud astrum uideri queat: aut per quas radij solares
possint demitti. Ex dictis aut notum est, si per pinnulas uideas polum,
eam dimetientem significare axem mūdi: alteram autem pinnulis cae-
rentem, aequatorem. Quod si per foramina pinnularū, radios solis ac-
cipias

*Terra habita q̄drante terra. ex
q̄drante caeli. quāting sp̄m in
terra occupat. polus sitū totū
circulū, quāting occupat. Itē h-
in octauā circuli portione, totū
circulū bis gressu potuit. Habita
q̄drantē totū portione circuli
s circuli in octauā. ita hīc de
q̄drantē.*

*De solis radij
2.0. f. h. g.*

*Verba phidarsi
cap. 2. lib. 1.
Septentria. q̄
sq. respicit ad br.
omn. sunt poli;
q̄dr. h. g. m. n.
h. g. m. n. q̄drantē
ex hōm. g. g. g. a. i. a.
ex in sp̄dione
solis radij.*

cipias (quod commodissime fit cum sol sub aequatore decurrit) illa dime-
tiens tūc significat aequatorem, altera uero axem mundi. Porro limbus
quadrantis diuidendus est in nonaginta partes, et si uoles, etiam oppo-
situs arcus in totidem. Deniq; fige in centrum perpendiculū, et paratus
est quadrans, quantū ad hoc negotium attinet. Huius haec est figura.

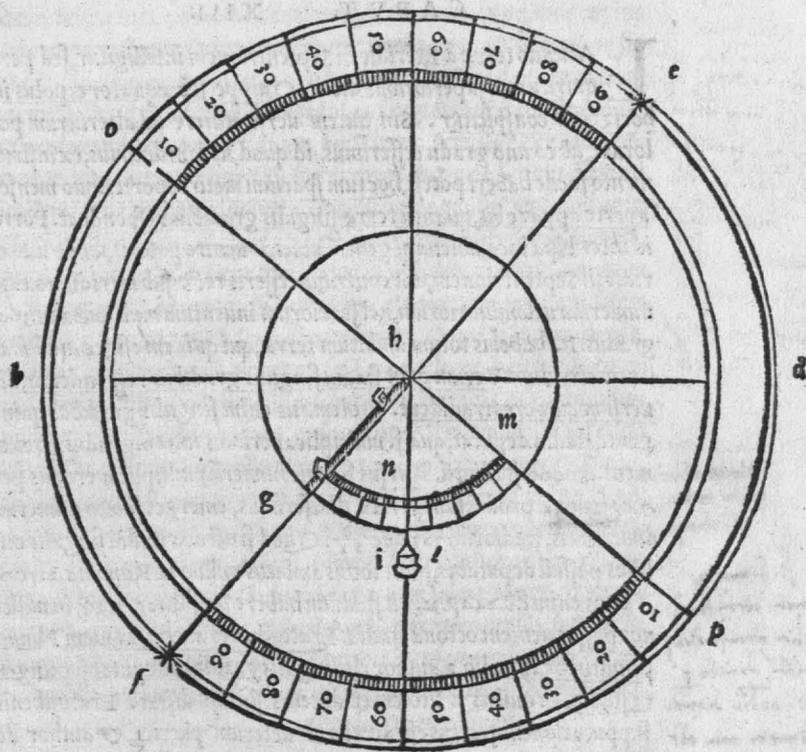
Hae figura isto tota p̄da est, ut m̄tibus hīs d̄tibus, ut p̄tibus ex orbitis
uideri ex q̄ fundamento p̄deret, quadrantis theoria, id in sequēte pagina reperis.

Ceterum memoria tenendum est, quod capite octavo diximus, quatuor puncta cum horizonte cedere, ab meridie in septentrionem cedentibus nobis, aut contra, à septentrione in meridiem. Sunt autem hæc, Duo poli, zenith capitis nostri, atq; punctum ei oppositū. Nam quantum superius nos ab æquatore discesserimus, tantum inferius oppositū punctū identidē cedit, atq; adeo polus alter leuatur, alter deprimitur. Ideoq; hæc quatuor idē sunt, Distātia zenith' ab æquatore, distātia puncti oppositi ab eodē æquatore, eleuatio poli, ac depressio alterius poli.

Est item huius negotij alia demonstratio, quæ tamen etiam ipsa pro cedit ex capite octauo.

Est circulus a b c d, Colurus nostro Meridiano iunctus. Sed b d horizon. Item e f, axis ac poli mūdi. Porro æquator sit diameter o p, Deniq; h g m, quadrans minoris circuli. Et limbus eius, g n m. respondens inferiori quadranti in cælo f c p. Item pinnule quadrantis g h. Sed perpediculum h i l. Cum aut horizon à nobis sit institutus b d, erit eius axis a c, in quem perpetuo cadet perpediculum. Si igitur polum inspicere quis uolet, cadet g h latus quadrantis minoris circuli, cum axe mundi f e. At h m, cum æquatore o p. Viso igitur polo, uide quo perpediculum ceciderit. Id enim in limbo, quem uidemus ita esse. 90. partibus dissectum, quem admodum prior formula monstrabat, numerum graduum ab n in m abscondit, quæ certe portio quadrantis respōdet cæli portioni, quæ est c p. Tum ita ratiocinandum. Eadem est distantia zenith' ab æquatore in nobis apparenti hemispherio, quæ et puncti pedū in inferiore ac nobis absconso hemispherio. Sed n m respondens c p, indicat nobis numerum graduum, quantum punctus pedum ab æquatore distat, ergo etiam quantum zenith' nostrum ab æquatore distat, indicabit. Porro cum eadem distantia sit zenith' ab æquatore, cū eleuatione poli, ut capite octauo demonstratū est, numerus graduum in limbo quadrantis abscessus à perpediculo, uidelicet ab n in m erit numerus eleuationis poli, ac sic regionū latitudo à nobis inq̄sita est.

Ex his quatuor punctis fore in hunc om̄ ratio in ratio p̄cedit. Quadrantis in p̄m: xipium eo distātia p̄ndi p̄d ab æquatore, sed habito dno ex his quatuor spatio, et reliq̄ ratio habentur. ☉

Insuper de
max. str. ar. p.

Assumptio ad
validitatem

De latitudine

DE LATITVDINE TERRAE
CAPVT. XIII.

Latitudo terrae à Meridie in Septentrionem intelligitur, sed perquiritur ex superioribus dictis. Quippe sub equatore polus in horizonte conspicitur. Sin autem uerso itinere ad alterutrum polorum, ab eo uno gradu cesserimus, id quod, ut iam diximus, ex instrumento facile haberi potest, hoc tum spaciū metiri oportet, quo meso, aperte apparebit, quantum terrae singulis gradibus respondeat. Porro id inter bina loca, ubicunq; gentiū uoles, inuenire poteris, modo à Meridie in Septentrionem, aut contra, incesseris recta sub meridiano. eum numerum uel milliariū, uel stadiorū inuentum multiplica in 360. gradus. Ita habebis totum ambitum terrae, qui quidem est secundū maiorem circulum. Verum quot stadia singulis gradibus respondeant, diuersum auctores tradidere. Ptolemæus enim singulis gradibus quingenta stadia deputat, quæ si multiplicauerimus in 360. gradus, prouenient. 180000. stadiorū. Rursus si hunc numerū multiplicauerimus per 7. ac summā productam per 22. diuiserimus, emerget subito numerus dimittentis, stadiorū. 17272. ac $\frac{1}{11}$. Quod si octona stadia singulis milibus passuū deputabis, fiunt totius ambitus milliaria Romana. 22500. Plinius enim lib. 2. cap. 32. ait stadium habere passus. 125. Itaq; in milles nos passus uenient octona stadia. Eratosthenes autem, ut idem Plinius penultimo capite lib. 2. auctor est, singulis gradibus deputat septingenta stadia. In quibus à Ptolemæo ducentis stadijs distat. Eratosthenis supputationem secutus est Strabo & ueterum pleriq; & auctor de sphaera. Ambitus autem totius maioris circuli, auctore Eratosthene, erit. 252000. stadiorū. At millium passuum. 31500.

DE LONGITVDINE CIVITATVM.
CAPVT. XIII.

Sanè à Borea in Austrum per facile est regionum latitudinem, ut Scapite precedente iam docuimus, inuenire, quandoquidē utrinq; aliquod

triplex est apud quosdam orbis et occasus signorum. Auctore de Sphaera Cosmicus. qm̄ mare signum rem Solis oritur, a primo ut uidetur malitiosus dicitur. et occasus Cosmici est signi oppositi desensus. Chronicus. qm̄ sub nocte oritur signum oppositum signo, in q̄ sol oritur. Ita oritur Chronicus est signi rem oppositi desensus. Signi p̄ ut signi qm̄ mare Cosmici emittit, sub nocte Chronicus oritur. Hic ut à primo, ut apparet, uerū despectus oris et occasus. Et hanc est oris eius signi, aliq̄d p̄p̄m̄. Sole p̄p̄m̄ intra uideri neq; uel, mox emittat inuenit et uidetur. Sed ut ambe...

Regula generalis si diametrum...
in quibus...
2. et magis...
quibus...
informis...
2. et magis...
2. et magis...

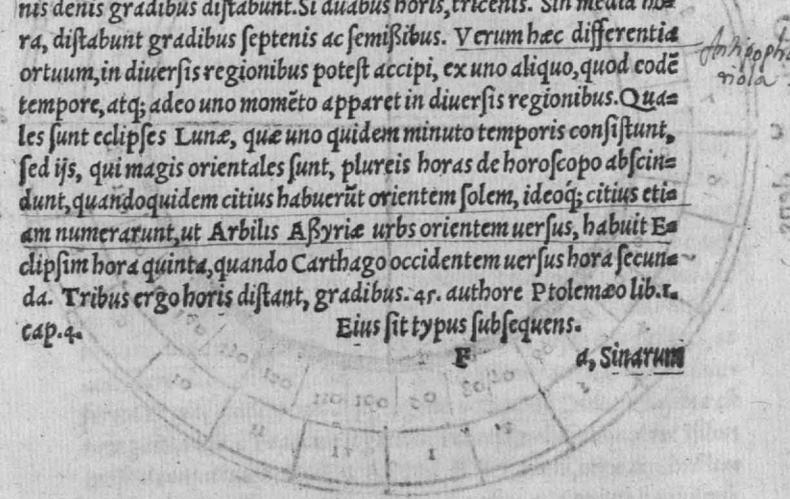
Costa...
gita...
Tribus...

5625. Gar.
man...
liana

Arabis
Chartago.

aliquod immobile principium est, uidelicet polus. At ab ortu in occasum non ita facile, quando nullum ibi principium immobile uidetur. Ideoq; notandum, quemadmodum zodiacus in 12. signa diuiditur, ita etiam æquinoctialis. Quem eo libentius nominamus, quod zodiaci signa in æqualiter oriuntur atq; occidunt. Porro quini deni gradus æquinoctialis, id est, dimidiatum signum, singulis horis conscendunt, Triceni uero, id est, totum signum, binis horis. Sequitur ex eadem ratione, ut totus æquator intra 24. horas exoriatur, quæ faciunt diem naturalem. Item semicirculus intra 12. et singuli quadrantes senis horis. Ut igitur ciuitatum longitudo inuestigetur, hoc considerandum est, quot horis citius Sol oriatur huic, quam alteri ciuitati. Necessum enim est, ut quæ magis ad orientem sunt urbes, etiam citius orientem solem habeant, quam eæ, quæ ad occasum uergunt. Quod si ciuitas aliqua, una hora citius habuerit orientem solē quam altera, haud dubie quinque denis gradibus distabunt. Si duabus horis, tricenis. Sin media hora, distabunt gradibus septenis ac semisibus. Verum hæc differentia ortuum, in diuersis regionibus potest accipi, ex uno aliquo, quod eodē tempore, atq; adeo uno momēto apparet in diuersis regionibus. Quales sunt eclipses Lunæ, quæ uno quidem minuto temporis consistunt, sed ijs, qui magis orientales sunt, plureis horas de horoscopo abscedunt, quandoquidem citius habuerūt orientem solem, ideoq; citius etiam numerarunt, ut Arbilis Aßyriæ urbs orientem uersus, habuit Eclipsim hora quinta, quando Carthago occidentem uersus hora secunda. Tribus ergo horis distant, gradibus. 45. auctore Ptolemæo lib. 1. cap. 4.

Eius sit typus subsequens.
a, Sinarum

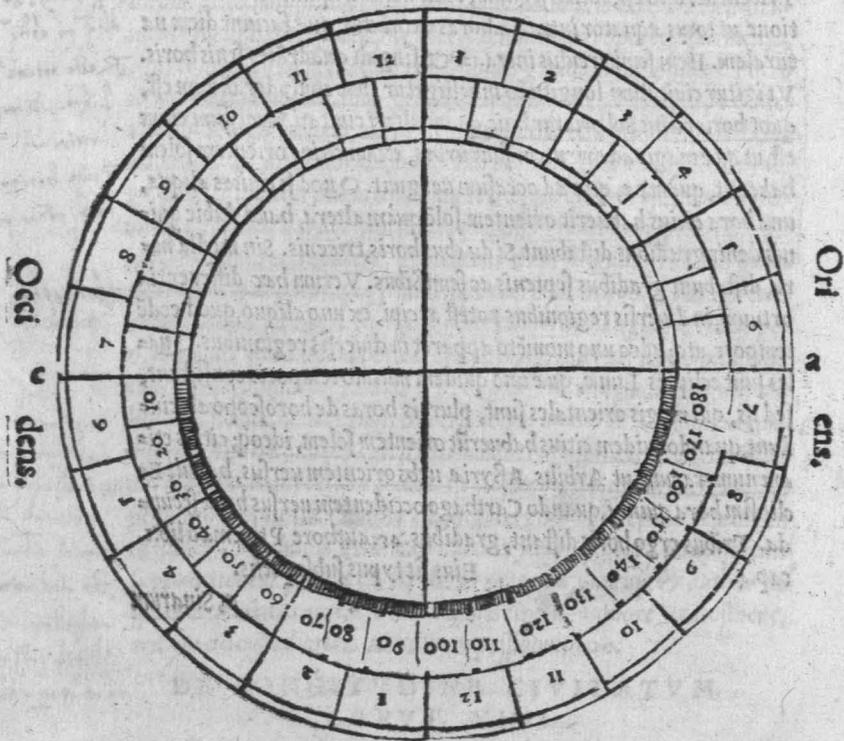
In sphaera recta signa 4.
oritur oritur, Gemini, cancer
Sagittarij. ut in p̄p̄m̄. Sed
aliq̄ in obliq; sphaera. et Sed
Recte oritur. Cancer. Leo. Virgo
Libra, Scorpius, Sagittarij. Ob
reter. Recte oritur dicitur signa
q̄ cum horis oritur oritur
aut recte p̄p̄m̄.

Arabis
Arabis

Dhis oritur atq; occasus signi atq; Colimella diuisione sine p̄p̄m̄.
Plinij lib. 18. aliq̄ capiti. Calum: lib. 11. rap: 2.

a Sinarum regio & oriens. c, Fortunata insula & occidens.
 a b c, superius hemisphaerium cognitum. a d c, inferius hemisphae-
 rium Ptolemæo incognitum. b c d, arcus noctis Sinarum. d a b,
 arcus noctis insularum Fortunatarum.

Sep b tetrico.

Meri d dica.

DE MENSURA ET EIVS PARTI-
 bus, atq; inibi de pede Romano. CAP. XV.

Mensuram omnem, de qua nobis sermo est, finitam esse constat: Partes uero eius multae sunt, cum apud Latinos, cum apud Graecos. Nobis a minimis incipiendum, sed breuiter, ut alia. Est igitur digitus, qui continet quatuor hordei grana in latum posita. Palmus minor quatuor habet digitos, graece παλαιστή, à nostris transversa manus. Maior .12. digitos, quem Graeci σπιθαμήν uocant, Latini dextranem. Pes quatuor palmos minores habet. Cubitus siue cubitum, sesquipedem. Gressus, duos pedes & semissem, graece βήμα. Passus quinque pedes, hoc est, duos gressus. Orgya, sex pedes: est enim mensura inter manus expansas, ut uertit ex Suida Budaeus. Stadium .125. passus. Plethrum, centum pedes, quanquam saepe pro iugero caepitur. Diailos, duo stadia. Milliarium nomen habet à mille passibus: continet aut stadia octo. Dolichos, duodecim stadia. Schenus, .60. stadia. Parasanga, .30. stadia. Stathmos porro, id est, tabellae riorum, siue ueredariorum diuersorium, mensurarum maxima, non ita certa tamen: apud quosdam tamen milliaria .28. & semis continet.

Quando autem de mensuris certatim omnes praecipunt, qui Mathematica nostra etate docet, pauci uero, quoties quid oculis subiiciendum est, quicquam certi adferre in medium possunt, opere pretium uisum est nobis mi ornatisime Ioannes, studiose iuuentuti indicare uel unam hic mensuram pictam, pedis inquam Romani, quam quondam cum Lutetiae degeret, à Clariss. uiro, D. Guilielmo Budaeo, Galliae nostrae maximo ornamento, accepi. Nam forte cum ab urbe pestis nos pelleret, ac ambulare aliquo liberet, comodum in mentem uenit, ut illius uillam inuiserem. Et uidi quidem non absque ingenti uoluptate. Denique Basilea cum benignitas tua à Francica legatione reuersa, uellet aliquot mensibus hic frui consuetudine D. ERASMI Roterodami, uerae ac Christianae Theologiae instauratoris, parentisque nostri, ac omnium studiosorum,

F 2

monstraretque

Alit tres polli-
 tes. Omnis
 terre hanc
 palastram

Quatuor uero cubiti
 re pudent. Sep pedibus
 ad illos orgya uertitur
 Archiretationem in
 Orgya .i. passus.

Videri Stathmos hanc
 pationem, quod equis
 minima uisus. Vbi ad eum
 hanc uertitur. gressus uolent
 de his reprobis. Herod.
 lib. .8. p. 26. de Asia
 gem.

Alit in hanc rorū sibi quum
 constituitur, quum in se digitum
 e longitudine. Latitudine pedibus
 ut autem e plus. lib. 25. pag. 2

Hinc uulgo passum uocant
 sed in propriis. Verum. Scilicet
 pro non passibus equit

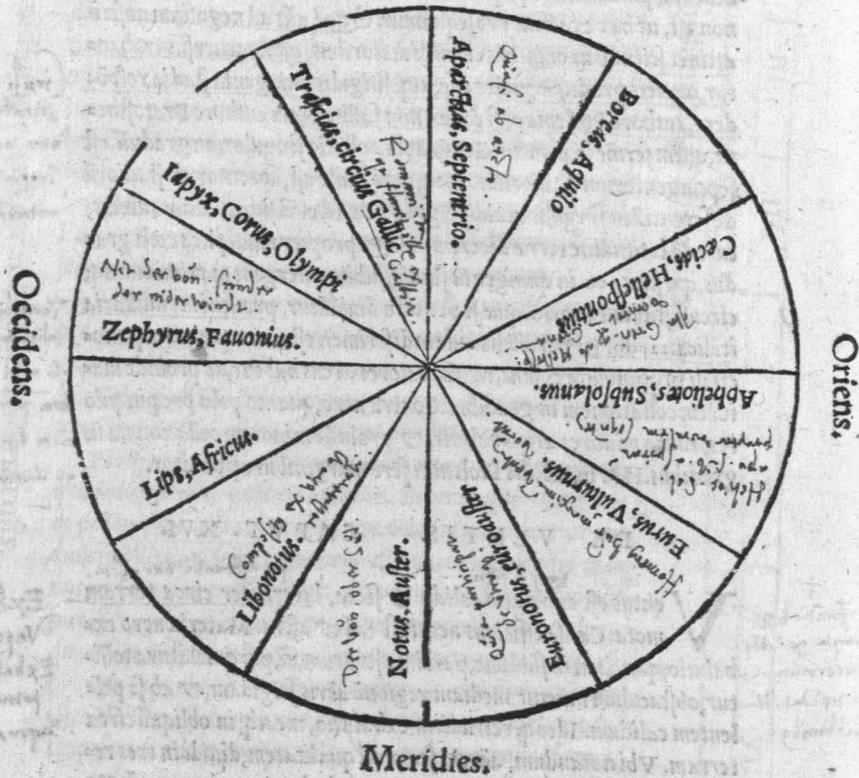
Enis. Sicut pro
 iugero uertit
 Strabo lib. 12.
 p. 12.

Guilielmus Budaeo

D. Eraemis
 Roterodami.

diam frigidam, quam attingunt celsissimi montes. Tertiam supremam calidam, proximamq; sphaerae ignis. In hac postrema generantur dracones uolitantes, stellae cadentes, & similes impressiones, ut uocat Phisici. Quod uero ad loca uentorum attinet, notandum in quouis horizonte

Septentrio. te quater

te quaternas uentorum regiones principales intelligi posse, quibus utrinque binas adpingere oportet. Erunt itaque tres ab ortu uenti, tres ab occasu, totidem & à septentrione, & à meridie: quae denotat hic depicta figura. Socios quidem uentos ab tropicis utrinque imaginamur, sicut ab Arcticis ex utraque parte. Poëte uero quatuor duntaxat uentos principales nominarunt: ab ortu Eurum, ab occasu Zephyrum, ab septentrione Boream, & ab meridie Austrum. De hac re sunt haec Manilij duo carmina.

Aper ab axe ruit Boreas, fugit Eurus ab ortu.

Auster amat medium solem, Zephyrusq; cadentem.

Eandem rem Nasolibus. i. Metamor. describens, quanquam magis explicato sermone, atq; adeo splendidioribus figuris depinxit.

Eurus ad Auroram, Nabathaeq; regna recessit, Persidaq; & radijs iuga subdita matutinis.

Vesper & occiduo quae litora sole tepescunt,

Proxima sunt Zephyro, Scythiam, septemq; triones

Horrifer inuasit Boreas. Contraria tellus

Nubibus asiduis, pluuiisq; madescit ab Austro.

Venti etiam diuersarum sunt conditionum, sanissimi Boreas et Subsolanus: pestiferi Auster & Chorus: tonitruosi praecunctis quidem Boreas, quanquam etiam Circois & Chorus: hi etiam fulminosi sunt. Zephyrus pruinis soluit & frigus. Contrarij uenti putandi sunt secundum directionem horizontis, quemadmodum Zephyrus Subsolano, & Septentrio

Austro, ut praecedens figura facile indicat. Nomina etiam uentis imponuntur sepe à contrapostis terris, quemadmodum Graeci Cecias dixerunt Hellepontium, quod ab Helleponte in Graecia deferretur. Et Horatius Chorus uocat Lapyga, quemadmodum etiam Ptolemaeus, quod ab Lapygia Italiae promontorio euntibus in Aegyptum flet, ut in Ode. 3. Sic te diua potens Cyprae. Eadem ratione Latini Circois uocauerunt Gallicum, quod à Gallia ferretur. Porro multi docuerunt ut omni tempore sciatur unde quis uentus flet, quemadmo-

Si uis habere uentum Gallicum, uentum Angliam, uentum tunc Angliam, est uentus pestifer. Unde Jory Gallicus Ex Anglia mit. uentus uentus boni, ut uentus qd. e.

Venti sunt pestiferi tonitruosi

Venti sunt pestiferi tonitruosi

Venti sunt pestiferi tonitruosi

Venti sunt pestiferi tonitruosi

Vide Aegium. Nihil male ferendum. et ibi Carmin. Manilij. & Odis. 5.

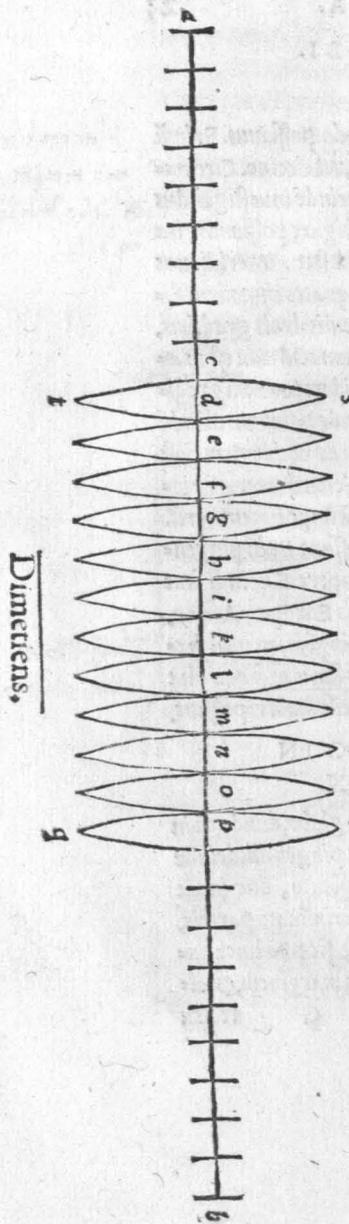
Verg. lib. 1. Aeneid. Venti sunt pestiferi tonitruosi

Hellepontius
Lapyx
Gallicus.

terum extende pedem in undecimū punctum, ita ut dena trāsmittas spacia, duc subinde arcus circularū, hemiciclijs minores, ex puncto in punctū, deinceps mouendo pedem circini. Porro in alterum marginem conuerso circino, cōuersos duc arcus, ac .12. sectis partibus, habes papyrū, quā globo inducas. Sunt autem uelut .12. zodiaci signa, sed in æquatore facta, quanquam in his error bifariam accidere potest, et quod globi raro uere rotundi ab artificibus parantur, & quod circinus etiam facile cedit. Verum hæc à mediocriter exercitato facile corrigi possunt.

Sit linea a b, in triginta æquas diuisa partes quales singuli quadrantes æquinoctialis ternas habet. Ponito circini pedem alterū in b, alterum extende in o, sic enim dena transmittes spacia, duc arcum q r. Deinde ex b promoue circinum uno puncto. ita enim alter pes in n ueniet. Tum rursus duc arcum, atq; ita deinceps, donec in c deuentum fuerit. Deinde in marginem alterum transfer circinum, ita ut in a posito uno pede, in d alterū extendas, atq; illic duc arcum s t, et emerget duodecima pars superficiei quā querimus c s d t. Deinde ex a promoue uno puncto circinū ut antea in altero margine fecimus. ita enim in e pes alter ueniet, ac deinceps promoue donec ad p deuenieris, ac habebis duodecim partes papyri, quā globo apte circumponere poteris, quanquam superne propter sphaerae coarctationem nonnihil superabit. Sed id corrigere haud magno negotio quis exercitatus poterit.

DE NOMINIBVS GEOGRAPHORVM.
CAP. XX.

QVadruplicia sunt nomina Geographorum. Prima maris, maritimorumq; locorum. Sunt autem hæc: Mare, Oceanus, Sinus, Fretum, æstus, Euripus, Bosphorus, portus, littus, agger, ora, Chersonesus, id est, peninsula, Isthmos, Insula, promontorium. Altera nomina generalia, partium terræ sunt hæc: Continens, terra, territorium, regio, regnum, prouincia, Gentiles, populus, plebs, urbs, Ciuitas, Oppidum, Emporium, Castellum, Vicus, Pagus, Villa, Casa, Tugurium. Tertia nomina agrorum sunt hæc: Mons, Vallis, Collis, Cliuus, Rupes, Vertex, Iugum, Cacumen, Conuallis, Fauces, Campus, Ager, Aruum, Pratum, Pascua, Sylua, Lucus, Nemus, Saltus, Virgulta, Spinetum, & similia. Quarta, nomina generalia fluuiorum, stagnorum, & ceterorum aquosorum locorum, sunt hæc: Fons, Riuus, Fluuius siue Flumen, Torrens, Fluentum, Gurges, Amnis, Fluctus, Vnda, Ripa, Ostium, Alueus, Vadum, Lacus, Stagnum, Palus, Lacuna, Cisterna, Piscina, Therma. Hæc apud Ioannem Coeleum Noricum amicum nostrum, diffuse ac eleganter descripta, paucis attigimus, ne in alieno opere ingeniosi esse uideremur.

DE DIVISIONE TERRÆ. CA. XXI.

Quoties fit mentio de diuisione terræ habitabilis, intelligitur hæc sectio de superficie terræ supra aquam extante, quam homines & reliqua animantia inhabitant. Eius tres sunt partes: Europa, Africa & Asia. Minima est Europa, in qua nos sumus. Caput eius Roma. Media est Africa, in qua Carthago, pertinax Romani imperij emula. Maxima autem est Asia, cuius caput quondam Troia. Porro hæc tres partes uocantur continens. Nam insula dicitur undiq; circumdata mari, Nec alicubi harū adherens cōtinuata terra. Europa diuiditur ab Asia mari Aegæo, Propontide, Ponto Euxino, Meotide palude, Tanai fluuiio, et hinc linea, quæ recta à fontibus Tanais ad septentrionē porrigitur. Inter mare Aegæū et Propontidem est Hellespontus, per quem olim tranauit Leader ab Abydo ad Sestum, urbes littorales, illā Asiæ,

G 2 hanc Eur

70: Cordus Nominis.

hinc Flugiū
hinc habitabit
pindilis. y. n. h.
ra. f. a. e. male
hinc habitabit

hanc Europe. Inter pontum Euxinum & Propontidem est Bosphorus Thracius. Inter Mæotim & pontum Euxinum, Bosphorus Cimmericus, ab oppido Cimmerico Thauricæ Chersonesi, quod ipsum tamen à Cimbris nomen habet, autore Strabone lib. 7. Eadem Europa ab Africa diuiditur, primum freto Herculeo, deinde mari mediterraneo, quod etiam nostrum mare omnes scriptores uocant. Accipit autem appellationem hoc mare ab uarijs, quas alluit, gentibus. Nā ubi Iberiam, id est Hispaniam attingit, uocatur Ibericum. Vbi Baleares insulas, Balearicum. Vbi Galliam, Gallicum. post Ligusticum, ab Liguribus populis: & Tyrrhenum, & Tuscum, & Hetruscum, & Inferum. Item Hadriaticum, siue Venetum, siue Superum, Ionium deinde, & Siculum à Sicilia, & Sardoum à Sardinia, & Africum ab Africa. Ita Libycum, Aegyptiacum, Syriacum, Pamphylicum &c. Africa uero diuiditur ab Asia mari Indico, mariq; rubro, qui & sinus Arabicus dicitur. Deinde linea quæ ab Heroum ciuitate per Isthmum, quo Asia & Africa connectuntur, ad nostrum mare uergit, quamuis pleriq; autores ponant terminos Asia & Africa Nilum, quos recte reprehendit Ptolemæus lib. 2. cap. 1. Ait enim commodius esse, quoties fieri potest, mari, quam flumine continentem diuidere. Præterea ne Aegyptus scindatur, ac distrahatur, si Nilus statuatur terminus.

EVROPA.

DE EVROPA ET PARTIBVS eius maioribus. CAP. XXII.

AB Europe descriptione omnes autores inceperunt, tanquam ab ea quæ esset notior ac magis culta. Deniq; maxime celebrata, cum ob Macedonum imperium, tum ob Romanorum potentiam. Strabo etiam libro. 2. multas præterea rationes adfert, Hanc Ptolemæus

Hæc potissimum ideo ad hunc descripta sunt, modum ut a iuuenioribus edisci possint. Nam pampij traditis fuit res reliq; et meliori raptè ingenio. e.

Hæc fahim Syh
hæc. bormæ. Hisp
hæc Siciliam apri
Hispania. e.

Hæc in
vniuers.

Hæc in
vniuers.

maus libris duobus, uidelicet secundo & tertio, descripsit, in utroq; regiones denas septenas enumerans. Ita ut in uniuersum regiones Europe sint. 34. tabula uero decem. Sunt autem regiones hoc ordine, Hybernia in insula Britannica, Albion similiter in insula Britannica, Hispania Bethyca, Hispania Lusitania, Hispania Taraconensis, Gallia Aquitana, Gallia Lugdunensis, Gallia Belgica, Gallia Narbonensis, Germania magna, Rhetia, Vindelicia, Noricum, Pannonia superior, Pannonia inferior, Illyris & Dalmatia. Hactenus ex libro secundo apud Ptolemæum, sequente uero libro rursum. 17. hæc: Italia, Cynrus, Sardinia, Sicilia, Sarmatia in Europa, Taurica Chersonesus, Iazyges Metanastes, Dacia, Mysia superior, Mysia inferior, Thracia, Chersonesus, Macedonia, Epyrus, Achaia, Peloponnesus, & Creta in insula.

DE REGIONIBVS QVAE LIBRO SECUNDO APUD PTOLEMÆUM CONTINENTUR. Et primum de Insulis Britannicis. CAP. XXIII.

CVM autem in describendo orbe, ingenium ac industriam Ptolemæi nemo uicerit, operæ precium uisum est nobis illuc iuuentutem uelut ad fontem, & perfectum huius negocij artificem dirigere. Perstrinximus itaq; regionum generales fines ad illius præscriptionem, pauca adijcientes rerum uel præclarum, uel nostræ ætatis: insigniumq; locorum quædam nomina, ut uidelicet tædium iuuentutis alleuarem. Porro nec in artificio solū eximius Ptolemæus, sed in ordine quoq; admirabilis, ita regiones deinceps texuit, ut à sinistris ad dexteram, hoc est, ab occasu ad ortum: deinde à magis septentrionalibus ad australia pergeret. Ideoq; ab Hybernia in insula maxime septentrionali atq; occidentali incepit.

Hybernia itaq; in insula à Septentrione Hyperboreo alluitur occasu, ab occasu occidentali, à Meridie Vergiuo, ab ortu Hybernico. Hodie dicitur Irlandt. Paret autem Anglorum regi. Homines sunt agrestes. In ea fabulantur esse D. Patricij purgatorium. De hac miranda

Est quædam opinio admodum et uetustissima. Fuit enim Thom: Linnæus
Hæc Hybernia, quod in illo non fuit capituli iusticia in partibus
Angliam quæ conuictio affert uolunt. bormæ hyberniæ. paret qd
regi Angliæ. sed Angli eo non multum aui ferunt. e.

Ptolemæus describens
orbis artifices.

Admirabilis ordo
Ptolemæi.

I.

Prima Europe
tabula.

Hybernia paret
Anglorum regj.

vidie partim Pyrenaeos montes, partim Narbonensem Galliam. Lugdunensis à septentrione oceanum Britannicum spectat, ab occasu partim oceanum, partim Aquitaniam iuxta dictos limites. Ab ortu Belgicam, diuisam ab ea flumine Sequana, à meridie Narbonensem Galliam.

Deniq; Belgica à septentrione Britannicum habet oceanum, ab occasu Lugdunensem, ab ortu Germaniam magnam, diuisam ab ea flumine Rheno, à meridie Narbonensem Galliam.

Postremo Narbonensis Gallia, à septentrione Lugdunensi ac Belgica concluditur, ab occasu Pyrenaeis montibus ac Aquitania, ab ortu alpibus, à meridie mari Gallico. Hic lectorem admonere uolumus, in descriptione Galliae, quod ad loca attinet, plus tribuendum C. Cesari, quam Ptolemaeo. Quippe Caesar regionem peragravit ac uidit. Fuit enim diligentissimus in locis describendis Caesar. Porro Ptolemaeus id non egit ut omnia priuata loca ad amussim pingeret, sed ut regionum in genere ueram phantasiam ac formam oculis subijceret. Sequani igitur, Rauraci, Heluetij, Leuci, & Lingones, uiciniq; populi, nequaquam Belgis sunt adscribendi, sed Celtis: etiamsi aliter tradidit Ptolemaeus. Item Dubis, quem Caesar Alduadubim uocat, Arar, & Rhodanus, non ex eisdem montibus originem ducunt. Nec Auentici, aut ciuitas Equestris, Sequanorum ciuitates sunt, etiamsi ita exhibuit nobis Ptolemaeus: sed Heluetiorum, ut de Auentico Cornelius Tacitus lib. 17. docet. Hoc idem de ciuitate Equestri satis patet ex situ Heluetiorum, à Cesare descripto. Gallorum omnium fortissimi (ait Caesar) Belgae, maximae fame. Celtae. Caesar totam Galliam decennio subegit, ait Strabo. Flumina Gallia habet oportunissima in utraq; maria, & nostrum & oceanum.

Eam Franci, origine Germani, magna ex parte occupauerunt, praeter Belgicam maritimam oram, & eam qua Rhenum attingit: praeterq; Lotharingos, Heluetios & Allobrogas, qui hodie Sabaudienfes dicuntur. Urbes habent principalem Lutetiam, olim Parisiorum oppidum, & Lugdunum

In Galliae descriptione maior Caesar q; ptolemaei merito: Diligens in locis describit C. Caesar.

Dubis Arar Rhodanus

om: Tacitus.

Belgae fortissimi Celtae celebratissimi

Franci quid hodie in Gallia habitant, quid non?

*

Auenticum Ciuitas Equestris

Sed ipse Caesar ait uolumus.

Lotharingi Heluetij Allobroges.

Lugdunum. Lugdunum nobile emporium. Belgae hodie in Picardos, Flandros, Brabantos, Hollandosq; diuisi sunt, & quosdam alios non ignobiles populos. Aquitani Gasconiae hodie nomen retinent. Celtae autem innumera nomina. Ex his multi sunt, qui Francis parent, sunt item qui non parent.

Belgarum qui hodie populi?

Aquitani hodie Gasconum

DE GERMANIA. CA. XXVI.

Germania magna ab occasu Rhenum habet Galliasq; à septentrione Oceanum germanicum, à meridie flumen Danubium, regiones uero Rhaetiam, Vindelitiam, Noricum, Pannonias duas, superiorem & inferiorem. Ab ortu Vistulam flumen, & Carpathum montem. In hac tam uasta ac magna natione, ex antiqua appellatione quatuor diuinitat populorum nomina manserunt, Saxonum, Phrysiarum, Marcomannorum, et Sueuorum. Et Sueui quidem quondam ad Albim fluium habitabant, patentissima regione, ut patet apud omnes auctores. Ceterum Strabo etiam Sueuorum ad ortum Danubij meminit lib. 4. ad finem, ubi hodie quoque manet nomen. Marcomanni autem hodie uulgo Merrenlandi dicuntur. Germaniae maximus fluuius est Albis, ultra quem Romani non habuerunt imperium, ait Strabo lib. 7. Maxima sylua in ea Hercynia est, de qua Caesar lib. 6. elegantissime differit, & quae hodie nigra sylua dicitur, eiusdem caput est. Bacenis autem sylua longe alia est, uidelicet non longe ab Albi fluuii in Sueuis. Multi hodie praecariam uolunt, quae in Turynge est. Tota hodie natio in multa regna & regulos diuisa est, non magno suo comodo. Vitur autem ferme uetere lingua Germania, exceptis Bohemis, ac parte Poloniae. Urbes quoque in ea praeclearissimae, ut urbs Norica in umbilico prope Germania, Erstphordia in Turynge, Praga in Bohemis, Vratislavia in Silesijs, Lubecum in Cymbricae Cherfoneisi Isthmo, & reliquae infinitae.

Quarta Europa per tabula.

Ex uastissima Germania natione quatuor populorum nomina manserunt.

Marcomanni Germania. sig. siliy. Nam Danubij in uicinis est Germania.

Hercynia Sylua.

D. Jar: Hercynia Sylua. pro nigra sylua.

D. Classicae uetus her magna et lucida, et signum uicinis pro a Rom: Germania. pro deicienda diu habet iugum, alioq; plerumq; et apud nos Rom: suam herosiam Et plerumq; p dicitur, q ad p m et uolunt alij nomina m

Superi ad Albim

Ad ortum Danubij

Albis hinc Rom impem in Germania

Auenticum

Sylua prima sua Turynge

Norica Erstphordia

Praga. Vratislavia. Lubeca.

DE RHAETIA, VINDELITIA, NORICO, PANNONIJS DUABUS, ILLYRI, & DALMATIA. CA. XXVII.

Rhaetia ab occasu Heluetijs, à septentrione Danubio et Germania, à meridie alpibus terminatur

Quinta Europa per tabula.

et optimum hodie or Germania et hinc q hodie uelut hanc orre p nomen

* Germania hodie in multa regna u regulos diuisa, non magno suo comodo. Urbs Norica in Umbilico fore Germania.

HEN. GLAREANI PROPRIOR. Et sic corrigitur *lingua. D. Glareano uelha uelba uelha. quod est pan. Gallia per uis alie cyodi hincis uelha e. q. habita Comiti*

minatur. Hæc natio non prorsus ita habet apud Strabonem, qui eam ad Comum usque extendit. Hi origine Thusci sunt, ut author est Liuius libro quinto ab urbe condita. Et lingua Thusca etiamnum apud Rhætos manet, quanquam non incorrupta, ut idem ait Liuius. Ipsi in tria fœdera scissi sunt, licet non eo omnino tractu, quem pingit Ptolemaeus.

Vindelitia ab occasu Lyco & Rhetia, à septentrione Danubio & Germania, ab ortu Aeno et Norico, à meridie item alpibus clauditur. In ea præclarissima urbs Augusta Vindelicorum ad Lycum amnem.

Noricum ab occasu Aenum flumen et Vindeliciam, à septentrione Danubium & Germaniam, ab ortu pannoniam superiorem, à meridie alpes habet. Hæ duæ nationes nunc nomen Bauariæ habent.

Pannonia superior ab occasu Noricum, à septentrione Germaniâ & Danubium, ab ortu Pannoniâ inferiorem, à meridie Illyrim habet. Hodie Austria & Stiria. Porrò in ea præclarissima urbs Vienna.

Pannonia inferior à septentrione Germaniam et Danubiū, ab occasu Pannoniâ superiorem, à meridie Liburniâ siue Illyrim, et ab ortu Iazygas Metanastas habet. Hæc hodie sub Vngaris propemodum est.

Illyris, quæ eadem Liburnia (nam authores hæc duo nomina ferè confundunt) Item Dalmatia (quæ magis ad ortum ac meridiem à Ptolemaeo non singulatim descripta, quanq̃ regionem singularem puto) à septentrione habet utraq; Pannoniam, ab occasu Histriam, ab ortu superiorem Mysiam, à meridie Macedoniam ac mare Hadriaticum. Tota hæc Natio Sclauonia hodie uocatur, uulgo mendenland.

DE ITALIA, CORSICA, SARDINIA, & SICILIA CAP. XXVIII.

Sexta Europa tabula. Italia peninsula ab occasu Alpium iugis terminatur, ad Varum usque flumen, & Tyrrheno pelago, quod etiam mare Tuscum & inferum dicitur, à septentrione alteris alpium iugis, quæ Rhætia, atq; alijs sequentibus

sequentibus nationibus imminet, ab ortu Hadriatico mari, quod nunc Venetum uocant, olim à Romanis Superum uocabatur, deniq; à meridie mari Siculo. Hæc omnium regionum præclarissima. Caput habet Rhomam, olim gentium dominam, & Tyberim amnem. Vrbes præterea præclarissimas, Insubrium Mediolanum, Venetorum Veronam, & urbem nouam, quæ nunc Italiæ clarissima est, Ligurum Genuam, Thuscorum Florentiam, Campanorum Capuam, nec longe ab ea liberam quondam Neapolim. Per mediam Italiam mons Apenninus tendit, perinde atq; spina per tergum hominis. Est in Italia togata Gallia iuxta Padum ingens flumen, ad Rubiconem usq; amnem, ubi uera Italia incipit. Hæc olim Gallia Cisalpina uocabatur, cū altera Gallia, uidelicet nostra, Transalpina, Comata, ac Bracata diceretur. Italiæ forma tibie demortui hominis adsimilis est.

Cyros, quæ & Corsica, insula, ab occasu & septentrione mari Ligustico, ab ortu Hetrusco clauditur, à meridie mari, quod inter ipsam ac Sardiniam iacet. Hæc insula est nunc sub Genuensium dominio. Laudatur hodie ex ea uinum.

Sardinia ab ortu habet Tyrrhenū pelagus, à meridie Africū, ab occasu Septima Europa casu et septentrione Sardoū. Hæc insula plateæ hūani pedis adsimilis est. pæ tabula.

Sicilia insula triquetra, ab occasu & septentrione mari Tyrrheno clauditur, à meridie Afro, ab oriente Hadriatico siue Ionio. Tria habet promontoria, unde & Trinacris à Græcis dicta, quorum Pelorus septentrionem ac Italiâ spectat, Pachynus ortū, Lilybæū meridiem et occasum. Ex Lilybæo quædam naues à Cartaginensium portu egredientes uidere poterat, ut refert Valer. Max. li. i. non ita longe à fine Itaq; quædam putant Siciliâ plus æquo remotam ab Africa in Ptolemæi descriptiõe. Strabo tamen li. 17. ait Carthaginem distare à Lilybæo spacio millium stadiorum ac quingentorum ferè, quæ cū Ptolemæi non omnino discrepat pictura. In hac insula mons Aetna incendio memorabilis, Syracusæ urbs, ac Messana. Sardina ac Sicilia hodie sub ditione Hispanorum esse dicuntur.

DE SARMATIA EUROPAE, TAVRICA

Chersoneso, Iazygibus Metanastis, Dacia, duabus
Mysijs, & Thracia. CAP. XXIX.

Octava Euro-
pae tabula.

Sarmatia Europae terminatur à septentrione oceano Sarmatico, ab occasu Vistula fluuio & Germania, à meridie Iazygibus Metanastis, Dacia ac Mysia inferiore, ab ortu Sarmatia Asiatica, fluuio Tanai, Meotideq; palude. Hæc regio nostra ætate in multas regiones diuisa est, Poloniam, Rhusiam, Prusiam, Lituanicã, Liuoniam, Moscuiam, Podoliã, Albam Rhusiam. Sarmatiae maior pars, neq; parua Germania portio hodie sub uictoriosissimo principe SIGISMUNDO rege Poloniae degit. Est in hac Borysthenes satis celebre flumen.

Taurica Chersonesus Meotide palude, Cimmerico Bosporo, ac mari Euxino penè circumdatur. Hodie minor Tartarea à quibusdam.

Nona Euro-
pae tabula.

Iazyges Metanastis terminos habent à septentrione Sarmatiam Europae, ab occasu & austro Germaniã & Pannoniam inferiorem, ab oriente Daciam, hodie septem castra dicuntur, uulgo Sibenburg.

Dacia terminatur à septentrione Sarmatia Europae, ab occasu Iazygibus Metanastis, à meridie Mysia superiore & Danubio, ab ortu Mysia inferiore & Danubio. Hanc hodie Transsylvaniam uocant. Est autè longe alia ab ea, quam non recte hodie Daciam uocant, cum sit Dania appellanda, uulgo Dänmãrkt, ad Cimbricam Chersonesum.

Mysia superior à septentrione habet Daciam, ab occidente Dalmatiam, à meridie Macedoniam, ab ortu Thraciam. In ea est Dardania. Hæc hodie Seruia dicitur.

Mysia inferior ab occasu habet Daciam, à septentrione Sarmatiam in Europa, ab ortu pontum Euxinum, à meridie Thraciam & Aemum montem. Hic Danubius sex hostijs in pontum Euxinum effunditur. Hodie Valachia & Bulgaria.

Thracia à septentrione habet inferiorem Mysiam, ab occasu superiore

riorem, à meridie mare Aegeum, ab ortu Bosporum Thracium, ac Pontidem. In hac Constantinopolis est, olim Bizantium.

Ad Thraciam & Hellepontum est proprie Chersonesus, ubi urbs Sestus, amore Herus & Leandri clara.

DE MACEDONIA, EPIRO, ACHAIA, EUBOIA, Peloponneso, & Creta insula. CAP. XXX.

Macedonia limites habet à septentrione Dalmatiam, Mysiam superiorem & Thraciam, ab occasu Ionium pelagus siue Adriaticum, à meridie Epeirum atq; Achaiam, ab ortu Aegeum pelagus. Eadem natio rebus gestis, et regum nobilitate præclarissima, præcipue uero Alexandri Magni. In ea urbes quoq; præclarissimae, Thessalonica, Philippi, Demetrias. Montes: Athos, Olympus, Ossa, Pelios, & Othrys. Fluuij: Sperchius, Penæus, Axius & Strymon. Ptolemæus hanc latiore scit quam uetusta descriptio habet apud Liviū de bello Macedonico.

Decima Euro-
pae tabula.

Epeirus à septentrione terminatur Macedonia, ab occasu & meridie mari Ionio siue Adriatico, ab ortu Achaia. Montes in ea Acrocorauna & Pindus à Thessalis imminens. Ciuitates, Oricum, Ambracia & Actium. Hæc natio à Romanis maxime uastata fuit, nobilis suo quondam Pyrrho rege. Insulam adiacentem habet Corcyram, olim Phæaciam dictam ut putant quidam, nobilem carmine Homeri, & Alcinoorege, nunc Corfun nominant. Sunt & aliæ adiacentes insulae, Ithaca Vlyssis patria, Cephalenia, & Echinades, ac Zacynthus.

Achaia ab occasu habet Epeirum, à septentrione Macedoniam, ab ortu mare Aegeum, à meridie Adriaticum & Creticum pelagus. In hac sunt Athenæ disciplinarum altrix quondam, Delphi in Phocide oraculo Apollinis clari. Montes, Helicon, Parnassus, Cytheron, Hymettus. Fluuius, Asopus. Regiones præclarissimae, Aetolia, in qua Calydon: Bœotia, in qua Thebæ: ac Phocis, in qua (ut diximus) Delphi. Item Sunium promontorium. Achaia Eubœa ingens adiacet insula.

H 3 hodie

hodie Nigra pont. In ea Chalcis ciuitas clara morte Aristotelis. Ea est iuxta Euripum è regione Aulidis portus Bœotia.

Peloponnesus limites habet à Septentrione Corinthiacum sinum, Isthmum, & Creticum pelagus. Ab occasu atq; meridie Hadriaticum pelagus, ab ortu Creticum mare. Hodie Morea dicitur. Hæc toto orbe peninsula maxime celebrata est, propter Mycenarum, Argiuorum, Lacedæmoniorum, Sicyoniorum, Eliensium, Arcadum, Pyliorum, & Messeniorum imperium. Multæ horum populorum præclarissimæ urbes, multi principes celebrati, immensæ res gestæ, montes quoq; ac fluij celeberrimi. Ab occasu Strophadas insulas habet duas, ab Austro Cythæra, ab ortu Salamina, & Aeginam maximæ fame.

Creta insula ab occasu terminatur mari Hadriatico, à septentrione Cretensi, à meridie Punico, ab oriète Carpathio. Hæc quoq; insula nulla sub cælo magis celebrata, centum olim habebat oppida, ideòq; ab Homero ἐκτόμυπολις dicta, hodie Candia. Item in Aegæo pelago insule sunt multæ, quædam ab situ uocantur Cyclades, quæ circa Delum in circulo posite sunt. Reliquæ Sporades dicuntur, q; undiq; p; mare disperse sint. De his omnibus Plinius lib. 4. cap. 12. copiosissime. Hæc oēs nationes, quas hoc capite enumerauimus, sub Turcarum impio sunt.

AFRICA.

DE APHRICA, ET EIVS PARTIBUS, ac primū de Mauritanij duabus, Africa minore, ac Numidia. CAP. XXXI.

SEquitur deinde Aphrica altera mundi pars, quam Ptolemæus libro quarto tabulis quatuor descripsit. Habet autem regiones duodecim, Mauritanias, Tingitanam ac Cæsariensem, Numidiam nouā, Aphricam proprie, Cyrenen. Marmaricam, Libyam, Aegyptum inferiorem,

riorem, Thebaida, Libyam interiorem, Acthiopiam supra Aegyptū, Acthiopiam omnibus his australiorem.

Mauritania Tingitana ab occasu habet oceanū occidentalem, ad septentrionem fretum Herculeum & Ibericum usq; ad Maluæ fluij hostia, ab ortu Mauritaniam Cæsariensem, à meridie Getūliam et Libyam interiorem. In hac Ptolemæus duos Atlantes constituit, maiore & minorem. Est in ea Tingis Cæsarea, & columna Herculis Alyba.

Mauritania Cæsariensis ab occasu habet Tingitanam, à septentrione Sardoum pelagus usq; ad Ampsagū fluium, ab ortu Africam, à meridie Libycos montes & Getūliam. In hac Syphacis quondā regia, & Maseyliorum regnū, quod postea in Masanissæ manus uenit.

Aphricæ latus occidentale, terminatur Mauritania Cæsariensi, et Ampsaga fluiui: septentrionale, pelago Aphricano: orièteale, Cyrenen: meridionale, desertis interioris Libyæ. In hac Carthago est pertinax in perniciem usq; suam Romani imperij æmula. Est Vtica, ubi posterior Cato se occidit. Est & Numidia provincia, quam suis quibusdam, sed non ita proprijs terminis descripsit Ptolemæus. In ea Cirtha regia ciuitas maxima. Quanquam Ptolemæus eam Cirtensium faciat urbē. Multæ ante Aphricam insule sunt, & duæ Syrtis, maior & minor, impediti ac salebrofi sinus maris. Hæc tota cum duabus Mauritanij natio, hodie Barbaria uocatur.

DE CYRENAICA, AC RELIQVIS nationibus Africa. CAP. XXXII.

CYrene ab occasu habet Syrtim magnam, ac Africam proprie, à septentrione Libycū pelagus, ab ortu Marmaricā, à meridie deserta Libyæ interioris. Ciuitates insignes inter cæteras sunt Beronice, Arsinoë, Ptolemæis, Apollonia ac Cyrene, unde & pentapolis dicta.

Marmaricam, Libyā, ac Aegyptū, Ptolemæus nō adeo accurate distinxit, quanq̄ Marmaricā ad Cyrenen ponit, deinde Libyam, postremo Aegyptum ad Asiam & sinū Arabicum. Hæc tres etiā nationes ad septentrionem

Prima Africa
cæ tabula.

Secunda. Africa
cæ tabula.

Tertia Africa
cæ tabula.

Septentrionem habent Aegyptiacum pelagus, ad meridiem Aethiopia supra Aegyptum. In Libya hac est Hammon oraculo Iouis clara ciuitas. In Aegypto inferiore Alexandria est metropolis, opus Alexandri Magni, & regum Ptolemaeorum regia, deniq; nostri Ptolemei patria. Haec Aegyptus Nilo quotannis irrigatur, fluuio totius orbis maximo, qui septem hostijs in nostrum mare exoneratur, ac Aegyptum inferiorem in litera Δ formam ambit. Supra hanc Thebais regio est ad Nili ripas utrinque, ac undique propemodum montibus circumdata. In ea multa ac praeclarissimae urbes, ut Thebae centum portis, Homero celebrata: quae etiam $\delta\iota\omicron\sigma\pi\omicron\lambda\iota\varsigma$, de qua Iuuenalis:

Rari quippe boni, numero sunt uix totidem, quot
Thebarum portae, uel diuitis hostia Nili.

Ad sectionem Nili, ubi Δ efficit, Babylon est; atq; paulo infra Tanis, ubi filij Israel priorem captiuitatem, de qua in Exodo, passi sunt, ac Mose duce per rubrum mare siue sinum Arabicum in deserta Arabia deducti, postea in terram sanctam uenerunt.

Quarta Africa
ca tabula.

Libya interior terminatur à septentrione duabus Mauritanij, Africa atq; Cyrene, ab ortu Aethiopia, quae supra Aegyptum est, ab occasu oceano occidentali. Populi in hac celebres Garamates et Getuli. Aethiopia quae supra Aegyptum est, terminos habet à septentrione Aegyptum, Marmaricam, & Libyam: ab occasu interiorem Libyam, à meridie exteriorem Aethiopiam, ab ortu Arabicum sinum siue mare rubrum. In hac Meroë insula est Nili, in qua diuus Mathaeus praedicasse Euangelium dicitur. Item Troglodytica natio & Aromata.

Aethiopia omnibus his australior, à septentrione habet Lybiā interiorem et Aethiopiam supra Aegyptū, ab occasu et meridie Ptolemaeo incognitā terrā, ab ortu sinum Barbaricum, quae pars est oceani Indici meridionalis. In hac mōtes Lunae sunt, ex quibus Nili paludes originē trahūt. Extremū Ptolemaeo cognitū Prassum est promōtorium. uerū nostra aetate tota haec portio à Lusitanis inuēta est, ut postea exponemus.

ASIA

ASIA.

DE ASIA TERTIA PARTE MVNDI. CAPVT .XXXIII.

A Siam magnā Ptolemaeus tribus libris descripsit, quinto, sexto, & septimo: item. 12. tabulis. Prouincias eius facit. 48. quāquam in ultimo catalogo libri octaui apud eundem non usq; adeo clarum est, num Pontum ac Bithyniam duas faciat regiones, an Galatiam ac Paphlagoniam, utraq; enim illic binæ, quae in quinto singulae, nec distinctae. Idem de magna Phrygia & Syria Caua dubitamus. Sunt aut in quinto haec nationes: Pontus ac Bithynia: quae proprie Asia dicitur: Phrygia magna, Lycia, Galatia, Paphlagonia, Pamphylia, Cappadocia, Armenia minor, Cilicia, Sarmatia Asiatica, Colchis, Iberia, Albania, Armenia maior, Cyprus insula, Syria caua, Phoenice, Palaestina Iudaea, Arabia petraea, Mesopotamia, Arabia deserta, Babylonia. In sexto haec sunt nationes: Assyria, Susiana, Media, Persis, Parthia, Carmania deserta, Carmania altera, Arabia felix, Hyrcania, Margiana, Bactriana, Sogdiana, Sacae, Scythia intra Imaum montē, Scythia extra Imaum montem, Serica, Aria, Paropamisus, Drangiana, Arachosia & Gedrosia. In septimo libro sunt haec: India intra Gangem fluuium, India extra Gangem, Sinarum regio, & Taprobane insula.

DE PONTO AC BITHYNIA, ASIA PROPRIE, Lycia, Galatia ac Paphlagonia, Pamphylia, Cappadocia, Armenia minore & Cilicia. CA. XXXIII.

Ponti ac Bithyniae termini sunt ab occasu Thracius Bosphorus & Propontidis pars, à septentrione pontus Euxinus, ab ortu Galae Prima Asiae, à meridie regio quae proprie Asia. In ea sunt urbes praeclarae Chalcedon, Nicaea ac Nicomedia.

Urbis hinc celebrata comitia.

1 Quae pro

Locus Ptolemaei Rhim
hodie Sabies, nec est
civitas a quoq;

Chalcedon
Nicaea
Nicomedia

Que proprie Asia dicitur, habet à septentrione Bithyniam, ab occasu Propontidem, Hellespontum, ac Aegæum pelagus, quod ijs in locis Icarium ac Myrtoû dicitur, à meridie Rhodiense pelagus, ab ortu Lyciam, Pamphyliam, ac galatiam. Sed notandû regionem, quæ pprie Asia dicitur, apud Ptolemæum comprehendere Phrygiam magnâ ac Cariam. Præterea esse in ea Mysias duas, maiorem ac minorem. Phrygias item duas, maiorem & minorem, & hanc quidem dici Troiadem, in qua Ilium ac Ida mons. Deniq; in ea esse Aeoliam, Ioniam, ac Doridem regiones. Est aut hec natio abunde apud omnes authores celebrata urbibus præclarissimis. Præterea fluminibus ac montibus innumeris Carum etiam nomen in militia clarû est. Lydorum uero in diuitijs Hæc hodie cum adiacentibus regionibus magna Turcia dicitur.

Lycia terminatur ab occasu & septentrione regione qua proprie Asia dicitur, ab ortu Pamphylia, à meridie mari proprio. In ea Xanthus flumen, ac Patara urbs.

Galatia limites habet ab occasu Bithyniam et partē Asiæ proprie, à meridie Pamphyliam, ab ortu Cappadociam, à septentrione pontum Euxinum. In hac Paphlagonia est ad pontum Euxinum. Item ciuitas Synope, & extrema Carambis, fluuius Halis, Lydij olim ac Medici imperij discrimen. Galatæ à Celtis oriundi sunt, quos Græci Galatas, Latini Gallos dixerunt. Galatarum linguam ait D. Hieronymus suo tempore fuisse similem Treuirorum. Ad hos D. Paulus scripsit.

Pamphylia terminatur ab occasu Lycia ac Asia, à septentrione Galatia, ab ortu Cilicia & Cappadocia, à meridie Paphylico mari. In hac sunt Berga & Attalia ciuitates, quarû mentio est in actis Apostolorû.

Cappadocia terminatur ab occasu Galatia, à Meridie Cilicia, ab ortu Armenia minore, & superne etiam maiore, à septentrione ponto Euxino. In hac flumen est Termodon. Item ciuitates maritimæ duæ, Trapezus & Themiscyra. Item Amaseia Strabonis patria.

Armenia minor à septentrione et occasu habet Cappadociâ, ab ortu Arme-

Mare Aegæum
Icarium
Myrtoûm.

Mysia Major.
Minor.

Phrygia Major.
Minor.

Caris militia celebres.
Lydi diuitijs clari.

Galatarum & Treuirorum
lingua eadem.

Phrygia mag.
Caria.

Troas. Ili.
Ida.

Magna
Turcia.

tu Armeniâ maiore, distinctâ ab ea Euphrate flumie: à meridie Ciliciâ.

Cilicia terminatur ab occasu Pamphylia, à septentrione Cappadocia et minore Armenia, ab ortu Ammano mote, à meridie mari Issico siue Cilicio. In hac fluuius Cydnus, qui Tharsum urbē præclarissimâ perluit, D. Pauli patriâ. Hactenus Chersonesi regiões enumeratæ sunt, quâ minorem Asiâ uocamus. Habet aut insulas circumquaq; adiacentes. Et Troas quidem, Tenedon, & Lesbos: Lydia uero Chium: Ionia autem Icarum, & Samum. Deniq; Caria Con, Doris Carpathum, Lycia Rhodum, omni ætate claram insulam.

DE SARMATIA IN ASIA, COLCHIDE,

Iberia, Albania, & Armenia minore. CA. XXV.

Sarmatia Asiatica terminatur à septentrione terra incognita Ptolemeo, ab occasu Sarmatia Europæ, Tanai fluuiio, Mæotide palude ac Cimmerico Bosphoro: à meridie Euxino mari, Colchide, Iberia ac Albania: ab ortu Scythia intra Imaum montem, et mari Caspio. In hac sunt Amazones, montes Hyperborei, & Caucasus, Mithridatis regio, Alexandri columnæ. Hæc hodie Tartaria dicitur. Hic etiam notandû quas Ptolemæus duas Sarmatias facit, eas alios authores Scythias nominare. Ac de alijs duabus Scythijs uel nihil, uel parum tradidisse. Tametsi omnes septentrionis populos Scythas nominant passim.

Colchis habet à septentrione Sarmatiam in Asia, ab occasu pontum Euxinum, à meridie maiorem Armeniam, ab ortu Iberiam. In ea Phasis flumen, & urbs Dioscurias. Ex ea Medea cum Iasone profugit in Græciam.

Iberia undiq; motibus septa, terminatur à septentrione eadē Sarmatia, ab occasu Colchide, à meridie maiore Armenia, ab ortu Albania.

Albania habet à septentrione eandem Sarmatiam, ab occasu Iberiam, ab ortu mare Caspium siue Hyrcanum, à meridie armeniam maiorem. In his regionibus cum Mithridate rege Ponti bellauit

Secunda Asia
tabula.

Tertia Asia
tabula.

Pompeius. Aiunt & in ea diuum Barptolemæu concionatū uerbū dei. Armenia maior terminatur à septentrione Colchide, Iberia ac Albania: ab occasu minore Armenia ac Euphrate, parte etiam Cappadocia, ab oriente mari Caspio & Media, à meridie Mesopotamia, atque Assyria. In montibus Armenia post diluuium arca Noë consedisse dicitur Gene. cap. 8. Quidam etiam addunt in Gordæis montibus. Euphrates in ea oritur, & Araxes, & Tigris, fluij celeberrimi.

DE CYPRO INSVLA, SYRIA, ATQVE
cuius partibus, Phœnice, Caua Syria, Palestina Iudæa, Arabia
petræa, Mesopotamia, Arabia deserta, ac Babylonia.
CAPVT XXXVI.

Quarta Asiae tabula. Cyprus insula ab occasu pelagus habet Pamphylicum, à meridie mare Aegyptiacum, ab ortu Syriacum, à septentrione Cilicium. Hæc insula Veneri quondā sacra fuit. Habet urbes Paphos duas, ueterem ac nouam, & Salamina.

Syria terminatur à septentrione Armenijs, ab occasu Syriaco pelago, à meridie Iudæa Palestina, ab ortu Arabia deserta, Mesopotamia, ac flumine Euphrate. Natio mire celebrata in Iudæorum scriptis. Sub ea Phœnice comprehenditur, & Syria Caua, siue Cœle, quam non recte uocant Curuam. Antiochiam habet ad Orontem fluiuium, nominatissimam urbem in Actis Apostolicis. Item Tyrum ac Sydonem, Seleuciam, Damascum. Montes: Carmelum, Lybanum, et Antilybanum.

Palestina Iudæa pars Syriæ, habet à septentrione Phœniciam, ab ortu Syriæ partem, à meridie Petræam Arabiam, ab occasu Syriacū pelagus. In hac Hierosolyma, Cæsarea Stratonis, Ioppe, nūc Iaphet. Multæ item aliæ in sacris literis nominatæ urbes. Ipsa etiā Samariam complectitur ac Galileam. In ea Iordanis fluiuius, qui Genesar lacum effundit. Ptolemæus etiā Tiberiadis addit lacū, qui neq; apud Pliniū, neq; apud Strabonē habetur, sed Tiberias oppidū ad Genesaritudē lacum.

cum legitur apud Plinium: deniq; in Asphaltida labitur, quod mare mortuum uocat. In ea est terra, quā sanctam uocant sacre literæ, diuisa in duodecim tribus Israël. Cuius longitudo est à Dan ad Bersaben, latitudo ab Ioppe ad montana, quæ undiq; Iordani imminet, ab Arabibus.

Arabia Petræa terminatur ab occasu Aegypto, à septentrione Palestina Iudæa, à meridie interiore sinu Arabico, ab ortu Arabia felice ac deserta. In hac Petra est metropolis. Hæc olim Nabatæa dicebatur. Per huius partem filij Israël ex Aegypto in terrā sanctam uenerunt.

Mesopotamia finitur à septentrione Armenia maiore, ab occasu Euphrate fluiuo ac Syria, ab ortu Assyria per amnem Tigrim, à meridie partim Arabia deserta, partim Babylonia per Euphratem flumē. Hæc regio, quod inter duos fluiuos Tigrim ac Euphratem media sit, Mesopotamia dicta est. Moses Genesios capite. xi. uocat illam Aran. In ea urbs Carra, cæde M. Crassi nobilis, ab Hebræorum historicis maxime celebrata. Item Edeffa Abgari regis ciuitas, cuius mentionem facit Eusebius lib. i. cap. 15.

Arabia deserta habet à septentrione Mesopotamiā, ab ortu Babyloniā, à meridie felicem Arabiā, ab occasu Syriam ac Arabiā petræam.

Babylonia terminatur à septentrione Mesopotamia, ab occasu Arabia deserta, ab ortu Susiana, à meridie sinu Persico. In hac Chaldæa regio est, cuius urbs Vrchoa, quæ apud Ptolemæum Orchoa legitur, patria Abrahamæ Genesios cap. xi. In regione Babylonia, urbs est ipsa Babylon, opere, ac magnificentia inter septem orbis spectacula.

DE ASSYRIA, SVSIANA, MEDIA,
Parthia, Hyrcania, Arabia felice, ac duabus Carmanijs.

CAPVT XXXVII.

Assyria finitur à septentrione Armenia maiore, ab occasu Mesopotamia & Tigri flumine, à meridie Susiana, ab oriente Media. Horum imperium & antiquissimum erat, & maximum.

I 3 In hac

In hac est Ninus urbs edificata à Nino Beli filio.

Media terminatur à septentrione Hyrcano siue Caspio mari, ab occasu maiore Armenia & Assyria, à meridie Perside, ab ortu Hyrcania & Parthia. Horum etiam imperium olim magnum fuit, & ab Assyrijs tralatum. Porro regum Persarum domicilium erat aestiuo tempore Ecbatani in Media, Hyberno in Perside.

Susiana habet à septentrione Assyriã, ab occasu Babyloniã, ab ortu Perside, à meridie Persicũ sinũ. Huius regionis metropolis sunt Susa.

Persis terminatur à septentrione Media, ab occasu Susis, ab ortu Carmanijs duabus, à meridie sinu Persico. Hi à Medis in se & Susa retulerunt regnum. Quorum nomen & lingua etiam nũ toto oriente clarẽt.

Parthia ab occasu habet Medos, à septentrione Hyrcaniã, ab ortu Ariam, à meridie desertam Carmaniam. Hi omnium orientaliũ maxime Romanorũ impium, cum potissimũ florent Romanis, retulerunt.

Sexta Asia Arabiam felix à septentrione habet Petreã atq; desertam Arabias, ab occasu sinum Arabicum, à meridie mare rubrum, ab ortu sinum Persicum & mare rubrum. In hac Saba est, & nostra etate Mecha, domicilium Machumeti.

Hyrcania terminatur à septentrione Hircano pelago, ab occasu Media, à meridie Parthia, ab ortu Margiana, ferax natio Tigris. Vnde illud Vergilij Aene. 4. Hyrcanæq; admorunt ubera Tigres.

Deserta Carmania habet ab occasu Persidem, à septentrione Parthiam, ab ortu Ariam, à meridie alteram Carmaniam.

Carmania altera terminatur à septentrione Carmania deserta, ab ortu Gedrosia, ab occasu Perside & Sinu Persico, à meridie Indico pelago. Hæ duæ nationes nihil memoratu dignum habent.

DE MARGIANA, BACTRIANA, SOGDIANA, SACIS, duabus Scythijs, ac Serica, CAP. XXXVIII.

Septima Asia Margiana habet ab occasu Hyrcaniã, à septentrione Scythiã intra Imaum montem, à meridie Ariam, ab ortu Bactrianiã.

In ea

In ea Massagete sunt, Dace & Tapuri populi.

Bactriana terminos habet ab occasu Margianam, à septentrione & ortu Sogdianam diuisam ab ea Oxo amne, à meridie Ariam & Paropamisadas. In ea Bactra sunt eius regionis metropolis.

Sogdiana terminatur ab occasu & septentrione Scythia intra Imaum montem, ab ortu Sacis, à meridie Bactriana & India. Hactenus Alexander Magnus exercitum duxit. Sunt autem duæ Alexandriae in ea Oxiana ac ultima.

Sace terminantur ab occasu Sogdiana, à septentrione Scythia intra Imaum montem, ab ortu Scythia extra Imaum montem, à meridie India intra Gangem. Regio Nomadum est: ciuitates enim nõ habent, nemora autem & speluncas inhabitant, ait Ptolemæus.

Scythia intra Imaum montem ab occasu habet Asiaticam Sarmatiam, à septentrione terram Ptolemæo incognitam, ab ortu Imaum montem, à meridie Sacas, Sogdianos & Margianam.

Scythia extra Imaum montem terminatur ab occasu Scythia ab Octaua Asia tera & Sacis, à septentrione terra incognita Ptolemæo, ab ortu Serica, à meridie parte Indiae extra Gangem. Sanè ante admonuimus de his duabus Scythijs apud ueteres raram uel nullã potius esse mentionẽ.

Serica terminatur ab occasu Scythia quæ extra Imaum est, à septentrione atq; ortu terra incognita Ptolemæo, à meridie India extra Gangem & Sinis. In hac Issedones sunt, ac Sera metropolis.

DE ARIA, PAROPAMISADIS, DRANGIANA, Arachosia, Gedrosia, duabus Indijs, Sinarum regione, & Taprobana insula. CA. XXXIX.

Sequuntur nationes ab Macedonibus, duce Alexandro Philippi filio, lustrate, alioqui non usq; adeo celebres.

Aria à septentrione habet Margianam ac Bactra, ab occasu Parthiam ac Carmaniam desertam, à meridie Drangianam, ab ortu Paropamis-

I 4 ropami-

ropamisadas. In ea est Alexandria ab ipso Alexandro edificata.

Paropamisadae ab occasu habent Ariam, à septentrione Baetra, ab ortu Indiam cis Gangem, à meridie Arachosiam. Nomen habent à monte Paropamisso, qui ipsis imminet à septentrione.

Drangiana ab occasu habet Carmaniam desertam, à septentrione Ariam, ab ortu Arachosiam, à meridie Gedrosiam.

Arachosia terminatur ab occasu Drangiana, à septentrione Paropamisadis, ab ortu India cis Gangem, à meridie Gedrosia. In hac quoque Alexandria est.

Gedrosia terminatur ab occasu Carmania altera, à septentrione Drangiana ac Arachosia, ab ortu India cis Gangem, à meridie oceano Indico meridionali.

Decima Asia tabula. India cis Gangem habet ab occasu Paropamisadas, Arachosiam & Gedrosiam: à septentrione Imaum montem iuxta superiacentes Sogdianos ac Sacas, ab ortu Gangem fluvium ac alteram trans Gangem Indiam, à meridie Indicum oceanum. In hac Indus maximus est fluvius, à quo India nomen habet. Item Nagara, quæ & Dionysiopolis, & Nyssa apud authores, non longe ab Arachosia urbs. Hæc natio ingens est, qua uno nomine nulla maior.

Vndecima Asia tabula. India trans Gangem ab occasu habet alteram Indiam & Gangem fluvium, ad septentrionem Scythiam & Sericam, ab ortu Sinarum regionem, à meridie Indicum pelagus. In hac est aurea Chersonesus inter duos sinus Gangeticum & Magnum.

Sinarum regionem terminat à septentrione Serica, ab ortu atque meridie terra Ptolemæo incognita, ab occasu India trans Gangem & magnus sinus. De hac regione propemodum nihil est apud authores.

Duodecima Asia tabula. Taprobane insula opposita Indiæ cis Gangem, maxima omnium apud Ptolemæum, auro, argento, alijsque metallis abundans, nostra etate non omnino eo modo reperta.

De regio

DE REGIONIBVS EXTRA PTOLEMAEUM. CAP. XL. & ultimum.

Quæ extra Ptolemæi descriptionem sunt regiones, non ita certis authoribus traditæ sunt, nec etiam tanta diligentia ac arte descriptæ. Ab occasu quicquid rerum ultra Hispanias, ac insulas fortunatas est, totum Ptolemæo incognitum fuit. A septentrione quicquid ultra sexagesimum tertium latitudinis gradum, ubi Thyle locatur ultima. A meridie quicquid ultra decimum sextum gradum latitudinis Austrine. Ab ortu quicquid ultra centesimum octogesimum gradum, quæ omnia in generali tabula apud Ptolemæum facile est conspicerè.

Porro ad occidentem terra est, quam Americam uocant, longitudine octoginta ferme graduum. Duæ insule Spagnolla & Isabella: quæ quidem regiones secundum littora ab Hispanis lustratæ sunt, Columbo Genuesi, & Americo Vesputio eius nauigationis ducibus. Sunt qui putent tempore Cesaris Augusti eam terram fuisse notam, atque Maronem libro sexto Aeneidos de ea hæc protulisse carmina:

Iacet extra sidera tellus,

Extra anni solisque uias, ubi coelifer Atlas

Axem humero torquet, stellis ardentibus aptum.

Hoc de Aethiopia Maurorum Seruius intellexit. Landinus autem nullam Aethiopiam extra Zodiacum iacere contendit. Itaque ipse exponit extra, id est, penè extra. Porro Donatus solem pro die, annum pro nocte positum ait. Nos rem incertam iudicio lectoris relinquimus.

A septentrione Islandia insula est, Grienland, Pilappenland, Noruegia, Suedia, quæ uere Gothia. Hæc triplex est, orientalis, occidentalis, & meridionalis. Gotlandia insula, Scania insula, quæ hodie Selandiam uocant. At Plinius lib. 4. cap. 14. Scandinauiam uocasse uidetur, aut saltem uicinâ Daniam: ait enim ab incolis nominari alterum mundum.

Extra Ptolemæum.

HEN. GLAREANI.

lum, quippe quæ etiã nũm incompertæ est magnitudinis.

Ad ortum maxima pars Asiæ post centesimum octogesimum longitudo gradum à nostris Geographis adijcitur. In qua immensa regna, ingentia flumina, multaq; alia dictu miranda. Adpingunt insulã Zypangri ad extremum orientem. Iauam maiorem & minorem, & quasdam alias insulas, non certa tamen designatione.

Ad meridiẽ nostra etate Madagascar pingitur, in eo loco ubi Ptolemæus Menuthiam insulã libro. 4. capite ultimo posuit: præterea maxima portio Africæ ab Hispanis lustrata, itinere illo, quo Calecutium feruntur. Porro oceanum Indicum meridionalem à Prasso promontorio Aphricæ ad Cattigaram usq; Sinarum stationem, totum inclusum terra, Ptolemæus existimauit, quemadmodũ mare Caspium, quod quidẽ omnes antiqui Geographi oceani septentrionalis partẽ putarunt.

Sed illud Indicum nunc repertum est, non terra inclusum, sed ab meridionali Oceano esse. FINIS.

EPILOGVS.

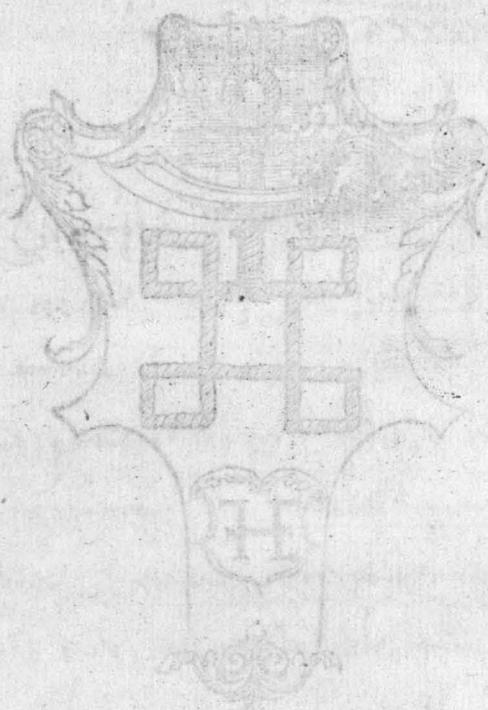
Habetis hic candidi lectores, meas de habitabili terra lucubrationes, quas utinam tam gratas uobis esse sentiam, quàm sunt prompto ad publicam studioforũ utilitatem animo compositæ. Quod si fortunatã hanc editionem uidero, dabo fidelem operam, ut aliquando & limatiores, et locupletiores in publicum emittantur: ac alia item nostra, quæ studiosis non inutilia fore existimamus. Valete.

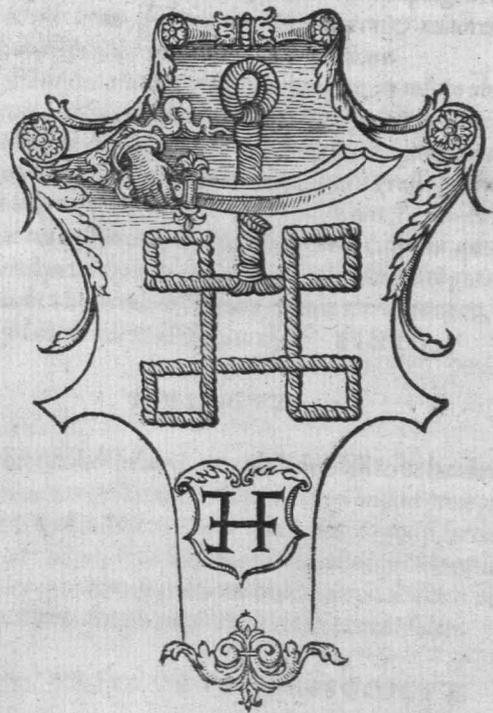
APVD FRIBRVGV M BRISGOICVM

ANNO. M. D. XXXIII.

EXCVDEBAT IOANNES FABER

EMMEVS IVLIIACENSIS.

Henrici Claream, viri poetica
laurea dignissimi in Geogra:
phiam suam Scholia.

Anno Sal: M DXXXIII. Kal: Octobris:

CAPVT. I.

Geographiae descriptio, et quae Geographo praeparanda.

Geographia institutio est perhibere solius partem
terrae cognita, cum ijs quae sibi quasi vniuersaliter
sunt annexa. Sunt autem quae vniuersaliter inquiruntur
Sunt, portus, et insignes urbes, et simpliciter omnes,
quae solum quorundam speciem, et rebus digniora, et magis nota
videntur. Caeterum inter mathematicas disciplinas
is est ordo, auctore Aristotele, prout patet in Aris:
totele libro. Ut quaedam sint vniuersaliores, quae sibi
alternantes dicuntur, quaedam magis particulariores quae
subalternantes dicuntur. Vniuersales, et ad nullam
vniuersalem generem sunt duae, vna Arithmetica, quae quilibet discipulus
notus. hoc est. numerum gylidum. Altera Geometria.

Geographia qd.

Diuisio et ordo
Mathematicarum
disciplinarum
Vniuersaliores

Arithmetica
Geometria

Subalter:
nantes.

Subalter:
nata.

Geogr: no nisi
suum de pinget
ulam p.

Particulares. q̄ q̄ntitatem continerunt perpendit. particulares vero et ad
aliquam ḡtre m̄z, s̄nt Musica et Astrologia. Nam

Musica. Musica sonum, ḡlycant. arithmetice adita et s̄mixta s̄b:

Astrologia. Astrologia celestium spherarum motum auxilio Geome:

Geographia. Geometriae, ut Astronomiae s̄b̄t p̄cip̄e

Geog. media inter
Geomet. et Astro.

Superfinitum terra
et circulos celi Geo:
graphia ḡlycant, et
quos.

Sophista miri
quod dicitur s̄nt
de x̄ca i illos s̄nt
ut dicitur p̄
s̄nt. e

Ut clares et
practia multa
et proficiatis.

Et Hodin s̄m
ma abate regis
et ubi Tyberis
est in mare
Thesauri.

Dracopis m̄z ab
te in Chrono:
Nimbergensis.

trix perpendit. De his et merito reser̄ Geographia,
quae Arithmetice, Geometriae, ut Astronomiae s̄b̄t p̄cip̄e
p̄ter Geographiam alio ministerio non est, ut Geometria
de magnitudine tantum sollicita, neq̄ tamen ita phisicis
ut quodam oppidatim. q̄libet arcum, quoscunq̄ rivos et
minime describit, sed medio q̄dam itinere ḡditur. Nam ab
Astrologo probata et recte demonstrata, tanq̄ hypotheses
amipit. Nam s̄dem lapsis, ad hoc eum magnitudine
orbium sectiones in angulos et epicyclos, deniq̄ q̄m̄q̄
ad s̄p̄sionem terrae, non altitudine, omittit, sed rivas
celi, terrae applicabiles fore omnes ḡlycant.

Quo pacto Geographia a Choro:
graphia differat. CAPVT. II.

Quatuor sunt differentiae Geographiae a Chorographia,

Opposita iuxta se posita magis distinctae, ut Aristot.
ob id philemus a discrimine Geographiae et Chorog. inspicit
epic illud, quod inter cetera m̄z s̄nt monumenta, de terra
descriptione reliquis egregiam. e.

Prima. Chorographia particularium magis a toto loco ab:

scindens, per se de quolibet ipsorum agit, describens forme
singula, etiam minima, contentorum a se locorum, quae abmodum

partis, villas, vias, fluviorum diuersitia, ac huiusmodi alia
loca. Geographiae vero proprium est bonum eundemq̄

habibilem terram, nobis cognita ostendere, quomodo in
tota, sicut se habent, rivas ea s̄m̄ uelut, q̄ per

descriptis orbis magis quales, sibi inuicent. Veluti
riva maiora oppida, montes, fluviosq̄ insigniores, p̄

terra riva in omnia, q̄ iuxta quamlibet partem maiori
nota digna sunt. Secunda ex fine sumitur. Nam

Chorographiae finis est partem totius singulem aduer:
tere, ut siq̄ aures tantum, aut oculum pingat. Geo:

graphiae vero est, totum inspicere iuxta proportionem
ut si integram quis cepit designarit. Vbi in factis

Geographiae proprium tribui regiones ipsas, cum his
quae grauius sibi aduertuntur considerare, Chorogra:

phiae vero, quaecunq̄ etiam minima perpendat,

2a

Ita legat si uelis in:
Reliquos alios, memo ab.
Decc. ann. tradidit
hac in si barbar. q̄ rivo
et q̄ philem. q̄ rivo
finit barbari. Exadit
tantum Bilibally, sed dicit
to dicit in est. e. Non
dantur hic Rhelontamp

Tertia. Chorographia vocatur maxime circa quatuor
 magis q̄ circa quantum totum quod describuntur.
 Circa .n. pingendi similitudinem omnino accipitur, circa
 sitium, proportionumq̄ omnia. Geographia vero ma:
 gis ad quantitatem q̄ qualitatem intendit. Nam de
 proportione distantiarum contemplatur in omnibus,
 de pingendi vero proprietate non nisi in imaginibus
 materiam descriptioni. Quarta, quae ex dictis thitatur

quam maxime delectant natusse, ut fidelissima sint
 amillam. Itaq̄ nullis fieri debet pingere sphaera
 in nunciis proprie
 in circuloz. Et
 hoc merito magis
 huius Albi. Dan
 Mathematica p̄
 qual libri de h
 in dicitur. Longe

Impudenter igitur error
 pelagos q̄ p̄terea a p̄:
 genti. hinc error, quia ad
 orien. in nobilitate est
 sunt. Mibi plerq̄ a p̄terea
 pingendi exentibus, mo
 onst. u. u. hinc pingere
 hinc, in am. hinc imago:
 las, aut memoriam
 & Sitem. Albi. hinc

Geographo neces:
 saria Mathema:
 tica.

Chorographia pictura est, nullisq̄ cum recte compo:
 nit, nisi homo pictor. Geographia vero mathematica
 indiget, non pictura. Nam potest quis per p̄terea h:
 mas, mēdasq̄ demotaciones hinc figure, ac figuraciones
 gnates inscribere. Quod autem Geographia Mathema:
 tica indigere ostendit pholomus cap. 1. Etiam in hac
 inquit, contemplari oportet, totius orbis magnitudinem
 & formam. praeterea sitis ad totum orbem, ut fas
 sit partem contentam, quibus & quinta sit dicitur.

Et ita Geogra:
 pho vno voluit
 p̄terea et ḡterea

Quot m̄teribus
 sentit. aut ad hinc
 Sanda, nec q̄ hinc
 q̄. Calum. ad am. hinc

et sit quibus caelestis sphaera parallelis locatur. Unde
 de distantia ac modum magnitudinis, defixit quae sup̄
 ieritiam nobis sunt, de stellis quae supra horizontem
 nobis feruntur, de his quae perpetuo nobis non oriuntur
 de omnibus deniq̄ quae ad rationem habitacionem magis
 spectant differere debent. Haec ille.

Audiri a Portugalesib.
 q̄bz de stellis et apud
 alios p̄terea, magis nobis
 aut hinc videndas, non
 longe hinc. e.

Quae ad Geographiam p̄suppo:
 nenda, eodem Authore.

Translatio est descriptio, ipse
 phrasē p̄terea hinc.

Insulae negotij primum videtur hystoria peragratōnis,
 plurima notitiam munda, ex illoz traditione, q̄ diligen:
 tissime regiones quasq̄ explorarunt. Alterum vero q̄
 hinc potius & perfectius est, Geometrica observatio.
 Haec .n. per p̄terea dimensionem distantiarum, ostendit
 qualiter terra inter se sit sita. Quam positionem hinc
 per fixas stellas docet, cum organis Astrolabitis.
 Certum quoq̄ est, nec in aliqua re m̄terea, aliud autem genus
 et imperfectius est, & altero eget, quod multis signis con:
 firmus, primum cum m̄terea sit utroq̄ in modo, p̄supponi

Nemo .n. dicit de regione
 in q̄ nemo fuit, nec nos
 nec alij, q̄ tradidit. e.

Horologia vna ultra
 in hinc, hinc m̄terea
 alia infra, astrolabi
 m̄terea. e.

Caesar & portugaleses hic terra m̄terea. 20. aut 40. annis, q̄
 Roman. dicit. 700. Rex Castilia, cui Caesar hinc hinc dicitur agnoscit
 rivale. in regē portug. quem Caesar fuit legitime, ut hinc magis
 magis, nisi hinc hinc regiones. e. Nobiles dicitur hinc dicitur m̄terea.

Ut in Grammatica littera est primum elementum, ex quo demum fit syllaba, ex qua dicitur, ex qua oratio, ita in Geometricis punctus est primum elementum, ex quo linea, ex qua superficies, ex qua postremo corpus fit solidum. Est autem punctus pars non est, linea vero longitudo illatibilis. Superficies est quae longitudinem latitudinemque tantum habet. Solidum sive corpus est quod longitudinem latitudinem et crassitudinem habet. Haec Euclides.

In translatio
Bartholin. Sm
latis.

Solidi differentia
lib: XI. c. 1. et
lib: 1.

Ad locum. neque lineam fieri posse

Ratio huius est, quae punctus est quidam indivisibilis. At indivisibile additum indivisibili non facit ipsum magis. Itaque infinita puncta magnitudinem non superant unum punctum. Lineae itaque termini sunt puncta. Superfici termini sunt lineae. Denique solidi termini sunt superficies.

Exm est.
Spus aut
anima. e

In Cap: 2. Est autem infinitum

Terram esse rotundam Aristot: lib: 2. de Caelo et mundo probat. probissimum ex motu eius ad centrum. Nam ubi quae eius pars superior est, ita huiorem quamq[ue] alteram

Terra rotunda.

Simile.

pellis, donec facta omni aequatione, rotunditas eius conficiatur. Cuius simile quiddam in terra videmus fore collecta arborum. Haec rotundum etiam quod sola aqua suum continentium. id est. terram, non omninoq[ue] circumdat propter amantum habitationem. Reliqua omnia superiora corpora circumdant inferiora. Sola autem terra est terra globus, et una superficiei convexa, reliqua omnia diutius superficibus convexa et concava. quidam talia corpora orbis vocant, reliqua autem quae unum diutius hanc superficem habent. nempe convexam, nominantur sphaeras sive globos. Sed haec omnia apud auctores non est perpetuo observata. Sciendum primum.

Quomodo autem quod circumdat globum suum. sicut haec obstat, sed non amantem hanc. Auctor. de Sph.

Sphericam figuram omnium perfectissimam esse Aristot: lib: 2. de Caelo et mundo hinc inde ostendit. Ceterum ea est figuram rarisissima omnium est. post eam deinde est quae minus a rotunditate deficit. Nec id mirum videtur, nam quod rotundum longe superat ea, quae altera parte longior appellatur. ut apud Quint: lib: 1. cap: 17. elegantius ostenditur

Multum hanc illud quod circumdat, et docti, qui non intelligunt.

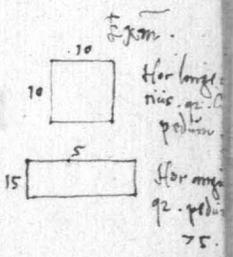
Aqua terram non undique circumdat, et quae.

Sola terra aere globus.

Orbis

Sphaera globus.

Spharica figura

Quia et omnia sphaera de

Sic ferri Venus & Mercurius Luna ferri in 28. diebus.

¶ Qui est a Septentrione

Hinc motus dicitur
elegantissime motus
strabat Gemellis ibi
in sphaera ad hoc facta
in no fapide qd simul
inspiciant.

Hic motus dicitur motus reversus ac accessus, completus annis
septem milibus, super duos circulos, quorum poli sunt initia
in libra octava sphaera. Describitur autem illi circuli ab

initio arithmetice & libra octava sphaera. De hoc dicitur
scripsit Jo: de monte Regio. et Georg: Barbaricus in
horarii planetarum.

Motus animalium est in omnes positiones dicitur, in ex p:
dominante elemento eorum motus est dicitur. Et motus
se est motus secundum naturam. Motus autem per artem per
naturam.

¶ Item superior

Hinc motus dicitur naturalem impressionem, non reactionem
in in celo quid violenti committit regnum.

¶ Et quis visum

Probatur hoc gregaria, quia isti tres
motus non potest gignere octava sphaera soli per se, per
primam hypothesein, ergo oportet committat alijs per 2am hyp:
Sed non potest inferioribus corporibus gignere per 3am, ergo
oportet superioribus. At visus non nisi superiori corpori
per 1am hyp: ergo superioribus dicitur. Sunt igitur duo

corpa s' omnium sphaeram, nisi visum conspicimus?

In Cap: IIII. ¶ Sphaera est

Sphaera ac globus sicut pila idem sunt. Differt autem a circulo
in superficie a corpore. Haec habet dimensiones ex quo, ut
circulus duas.

¶ Theodosius autem

Haec definitio talis est in solidis qualis circuli in planis,
Sed notandum quod in base exterior superficies dicitur
dicitur apud Latinos scriptores, interior utro gravia, et
convexa etiam. ut patet apud Quid: lib: 5 Metamor:
de Borea vento. Sed Theodosius convexam pro convexa
accepit e.

¶ Axis sphaerae linea est

Quatuor sunt axis conditiones notari solent. Ceterum
Mantii commentum est de axe huiusmodi. Aera perge:
hilum terris dicitur axis, Sydereus, medium
circa quem voluunt orbis. ¶ Hic & Arcticus
Arcticus dicitur polus ab arcto. i. versa minore, quae Cyro:
tura dicitur maior utro Helice. Vide in Adagio Stellaris
signare.

In Cap: V.

Pot est haec divisio et totius integri in suas partes, ut
domus. in parietem et tectum, fundamentumq.

¶ Sphaera recta est. Haec sphaeram soli habent, q
sibi aequodiali habitant. Atq illis horizon omnis cir-
culus ab ortu in occasum aequale abscondit, supra atq
infra ¶ Sphaera obliqua. Omnes q aequatorem
habitantes habent sphaeram obliquam, atq tanto obliquor
quanto ipsi plus ab aequatore remoti fuerint.

In Cap: VI. Ab initio.

¶ Cir diligenter consideranda est circuli definitio. Non enim
peripheria circuli sphaeram dividit, sed ipsa superficies
peripheria circuli. q in corpore sphaerico solum peri-
pheria circuli potest ¶ Alij sunt maiores

Quibus circulis quicq versus tractis, si in dno aq sphaeram
dividit, maior dno potest ¶ Aequodiali: q unius est orbem

Ratio autem hinc fit aequodiam q unius est terra est
q quicq versus horizon, hic circuli in se magis
et horizonta apparent, melius infra ¶ (Sola in hic.)

Est itaq hic circuli imaginandus velut planetarum
caelis. an sphaeriqzr kals. ¶ Hac ecliptica dicitur.

Notandum q Sol sub ecliptica perpetuo melius videtur
neq ultra deiciat. Luna autem ut ceteri planetar, aut
sub ea, aut supra vel ultra ex parte vagantur

¶ Hypoth: 1^a. Ex hac hypothesi sequitur, non omni plani-
tis esse eclipsim, et si opposita sint astra q Hypoth: 2^a

Ex hac sequitur Luna obumbrari potest, si quid impediat So-
lis ad ipsam splendorem. Hypoth: 3^a

Ex hac sequitur q umbra terrae totam umbra possit tegere.

¶ Hypoth: 4^a Ratio hinc est, qz sol vel diximus ab eclip-
tica non discedit, ergo oportet, ut luna si debeat fieri
eclipsis. ea sit sub ea, atq opposita qz tunc corpa
sed non diametro, q centrum unum corporum possit

¶ Hypoth: 5^a Ex hac sequitur, quibus inter visum terrae et
solis Luna corpa interuenit, Solam a nobis non videtur
non q solis splendor definat, ut videtur vulgus pu-
tare, sed quod densitas corporis lunaris, splendor
Solis ad nos demitti prohibet ¶ Luna vero eclipsis.

Ratio hinc dicitur est, qz terra est longe maior luna. q
potest sua umbra, totam obumbrare Luna, ipsa vero Luna
non est terram. Neq, id solis ea de causa, q minor

¶ Sola Luna minor est terra. verum q 3^a in terra partem aequat
Ex cetero dicitur adis nullum est, qz densa est sit terra maior

roy de miserabili illa Solis ortu...
 amidi. Manly refic qd de pice ab Herode...
 unig Tomy. ©
 Dyoni. apud A...
 facile scribit qd...
 unig leges p...
 ARA IGNOT...
 DEO.

sit qd terra, sol et qd sol longe maior. ergo tripliciter
 solis p universam terram mirabile fit non valura.

Hic et montana luminosa corpis, illustrant umbrosam
 tripliciter. vel maior minor, id fit plus qd dimidietate
 vel equale equale, id fit medietate. vel minoris magis
 id fit minor medietate. prima umbra vortis. xuroeidis.

Secundam kuduroeidis. Tertiam. Kaduroeidis. Vide
 oppositos. 22. prospectus gis. Qd Aries, taurus

Intelliguntur autem haec signa ordine quo aperiuntur, Aries. n.
 per praerit taurum. taurus geminos. et sic sequitur.
 Alioqui signa numerantur ab ortu in ortum, quo ordine
 consistunt in caelo, et in ostia qd sphaera, ma:
 ginitis ex stellis conflatis, qd vocantur sphaera. in
 nona vero ac decima sphaera concepti, ex motu
 habito intelliguntur.

Meridianis appellatur qd sol ascendens ab ortu, vel primi
 illum attingit, meridianus est. Cuiusmodi igitur qd equa:
 liter ab ortu in ortu iuram, eundem meridianum habent
 quoniam altera altera magis austrum, aut septem:
 trionis sunt.

Linea meridiana est fundamentum omni horologio. Nam ea mi:
 nuta sunt est alias minutae horas. Ex ea etiam quaedam
 quibus in minutis videntur horologi, et ea quae partibus appingit.

Horizon est de pto, sicut sphaera. Rectus

est eorum qui sit equatore habitant, quibus utrumque polus apparet.
 obliquus omni aliorum est, qui extra equatorem habitant, quibus polus
 alter trahitur, alter depressus est. Hi in sphaera aliquando ambo pri:
 gunt, aliquando unum.

Quatuor hos circulos imaginamur fieri à motu, tropicos quosdam
 solis, quem habet à motu primi mobilis sicut axe ut polos mundi.
 Reliquos vero duos à polo Zodiaci.

Hic est sicut sphaera intelligenda sunt. Nam in recta sphaera
 equator altissimus apparet. Itaque cum Sol ad tropicos delabitur
 descendit sicut declinat propius br. Contra vero cum Sol ad
 equatorem redit à tropicis, ascendit dicitur.

Hic compositio per videtur scripta est, ad ostensionem. X. circuloz
 de quibus prius capite diximus. poterit enim. hinc et modo, et fore
 falsis fictionibus sumpti, sed nos hic tenuimus, ut circuloz multi:
 tude officium incipientibus.

Geographo maxime utresq; est memoria nonaginta gradus in
 singulis quadrantis. Simile triginta in singulis signis. Nam
 minutis rationem admodum retinere potest. In Cap: VIII
Sunt aut circuli Divisio har est totius celestis superficies,
 Zona igitur non est linea, sed superficies, hinc terminis sunt peri-
 pheris circuly discreta. Inventa aut est har zonay divisio
 ad distinguendam regionum qualitatem. Nam q; inter tropicos
 inter zona. q; sol eos circulos no; egreditur, torrida dicitur.
 Extreme hinc frigida, q; a sole longissime absint, semper dicit
 reliq; temperate. altera vero, altera antipodum, q; se recte
 constat.

Physici calidam regionem triplicem causam numerant, primam caliditatis
 propinquitatem. hinc regionem q; capricornio subiecta sit, magis
 calidam esse volunt, q; q; cancro, q; punctis oppositis aequi-
 ni sphaera Solis, sit sub capricornio circulo. flux. n. est pu-
 etiam in eccentrico siue deferente longissime a Centro terre
 distans, tunc autem punctum oppositum eidem Centro terre
 proximam. Sol igitur videtur hinc terra proximis in
 Capricornio degit. Alteram causam aius rectam radiorum
 a sole effusionem, et har quidem ratione, torridam zonam

maxime calidam, q; solis radij ad perpendicularium, in terra de-
 sistantur. Minime vero effiores eosdem radios in extremis
 zonis, q; ad angulos obliq; in terram desinant. Tertia ruz
 dicitur, longam caliditatis corporis moram supra horizonta,
 vel contingit in extremis zonis, et nobis in aestate. Ex his
 tribus causis cui palma tribui debet, iudicio lectoris relin-
 quimus.

Ad imaginandoy parallelay motus solis multum abiciat, Nam quidam
 ab ortu in ortum velut parallelay rem aequat describit, q; q;
 in idem punctum minuy ordit, paululum in abest, q; sicut
 paralleli quos describit, sed de his no; est sperulatio, q; q;
 tropicos non excedunt, et modum plus minus distabunt, quia:
 terminis ab initio fieri gradibus

Notandum ad hunc finem sicut omnes tabulas ptolemey, et
 superne Septentrionis, inferne meridies, a dextris vero, et videlicet
 q; aspicit, oriente, a sinistris occidens collantur. Paralleli
 ab oriente in occidentem protensi sunt, usq; q; orientales
 Meridiami ab austro in Boream, qui omnes in polis rotantur.

Gradus latitudinis incipiunt aequi-
 nocte polus versus, sed longitudinis gradus ab ortu si in ortum
 ab ultimo usq; occidentis post Hispanias ad orientem.

Dies naturalis est. et. quatuor horas. Artificialis vero
 quodam sol est supra hemisphaerium nostrum. Id autem pro:
 portio variat in Sphaera obliqua. Verum quod magis ab antiquis:
 Ratio huius est. quod horizon tunc inaequalis arvis abscondit
 est. atque infra horizonta. ergo sol quo diutius est in hori:
 zonta. eto longiorum diem refert, et contra longiorum nocte
 hyeme fit.

Quoniam Graecae, Latinae vocum, architecturaeque in istam, quae recto
 anguli deprehenduntur, ea fiebat olim nobis rectis regulis,
 in unum triangulum coniunctis, quorum cathetus. i. perpe:
 diculum erat cubitus tres, basis cubitus quatuor, hypotenuisa
 tertia viginti. cubitus quatuor, ut Vitruvius habet lib. 9. Non
 autem diuisio aegyptiis ferre regulis est quod angulum
 rectum conueniuntur

Romani vero quatuor diuisiorem diuisiorem fecerunt, scilicet sex:
 bisimos Adolegos Graecos. Est. n. is numerus sanus quod aegyptiis
 omnibus partibus. Diomedius itaque As erat in liquidis, in me:
 nisimatis, in signis caelestibus, in hereditate, item in aliis numeris.
 Vnde igitur erat diuisioma pars aegypti. Sextans. sexta. et. dies

Vnius. Quadrans quarta. i. tres vnius. Triens tertia. i. quatuor
 vnius. Quincunx. quatuor vnius. Semis. sex vnius. Septunx. se:
 ptim vnius. Bis, sicut basis. octo vnius. Dodrans. quasi semple
 quatuor vnius. novem vnius. dectans. quasi semple sextante. Decem vnius.
 Decunx. quasi desit una vnius. undecim vnius. Decem autem
 duplum huius dimensionum. Alteram per pollices. et ea venit
 in ratione aegypti, Altera per digitos, ea non venit in rationem
 aegypti, nisi contractione et respoudentia, quatuor ad tria

Parsus quatuor cubita. Laurent: Valla perpetuo Orgyentia:
 dicit parsus, et recte ita quidem sententia. Videtur autem et
 aegyptiis numerus esse pedum, nam dimidium est ipsius parsus.

Cap: XVI. Vbi notatur. Impresiones ignis apud Aristotelm in libro
 Meteoron. Sicut haec. Stipulae ardentes. asper. i. rapre. tali.
 id est. borres. Syder volans, raudales, trabes, colimnae, tentes lan:
 rea, typhi, globi, fures ignis, pyramides, draco volans. quibus
 quidam addunt Cometas, et Galaxiam. Impresiones aere
 sunt venti, terremotus, fulmina, erupciones. i. ventis ex me:
 bibus, hiphon. Impresiones aquae sunt. pluuies, ros, grana, ne:
 grando, fustes, fulmina. Phantasmata sunt. huius, colores

Vna haec ex g:
 miltos nre
 fignidi in hi:
 midum.

Contestio e inter d. et
 Aquand. et Alb. mag
 Scituz. de Galaxia
 d. Thei dicit ea quae
 uno tpe fit, alio no. et
 dicitur quodam. ad mition
 7^{pos}
 dicitur. dicitur magis. 69.
 et vna pte. et Alb. fatis. Tempore
 quae non fit alio tpe et pte. Sed mag
 sulley mitione. quae et fatis. p. in. sal
 mitione, nre no. et hoc fatis mitione.

illuminationes, Galaxia. Disting. impresses q. radiorum
appositione fiunt. Halo, iris, bergol, parabolij. ^{Alpis miraly, fere sub mediu, circa hinc.} Sunt duo Sole ra
varim Solem. portanti
refracting regi
alicy.

In mappa post generalis consideratione
particularum her adhibenda sunt. Primum ut quatuor plagas
notemus. deinde longitudinem ac latitudinem. deinde circulos
principales, ut aequatorem et tropicos. et parallelos gradus
longitudinis ac latitudinis, zonas, climata. Quomodo ad
robustitatem rediunda superficies orales opposita. quin
tior quadrantes, ventus. millia in parallelis, tres prin
cipales regiones. Europam. Affricam et Asiam. Ca.

42
Mare gentis nomen e. Oceanus autem proprie mare qd. univ
sam circum terram. Simus de qui potest aliquid exi
pere et intro. Dominus in VII. Antidos. Fretum hoc an
gustius in mari inter duas terras. sicut in mari impetu et
comotione, sicut vocant fluxum et refluxum maris. Euripus
fretum est inter fluvium portum Bosphori et Calcedon Euboicae
orbem. vide Adag: Euripus homo. Bosphorus dicitur a
bovis meabili transitu. Sunt et duo Thraciae et Cymmeriae.
Agger est murum est, ab aggregata terra. Ora littoralis regio
Chersonesus quasi terrestrem insulam dicitur. Istius angustia
peninsularum q. gherardi conuertiunt, est autem contrario mo
intelligendis ad fretum. Linniae vocat iugum. Insula de
terra undiq. mari clausa. Promontorium mare in mare pro
minens

Continens, terra non insula. Terra
a latendo quasi terra. inde territorium locus communis rivale
hinc reliquis colonis, aut remissis agrorum intra fines
mutuq. civitatis. Gebiet. Lat. Regiones dicitur qd. ab
tunc sit regibus, atq. ab ijs regantur, sicut regnum
linnis. quinq. et regnum dominantis de. Provincia a

porro dicitur. An generantur laudat. Gentiles q' ex eade
familia sunt, aut eiusdem nominis. Sed ad nationes q' re-
feruntur. In populo omnis civitatis pars omnem ordinem
continentur. In plebe autem non sunt nobiliores ex patribus
Verba proprie de Roma de. Oppidum ois urbs praeter Romam
Civitas est civium multitudo. Emporium locus in q' mercatores e-
minime fiunt. Castellum locus minor fortitudinis, minor op-
pido. pagus et vicus idem, plures vicissim domus con-
iunctae, non iunctae vicibus. Villa domus in agro. Ter-
ganem quasi legationem. Collis exiguis montibus.
Jugum ipsa montis proclivitas. deo rayon am long ab. Rai-
pes est praecipuus pates montis. am bonitas. Coniunctis
montibus collis, qui non h' spem. Faves. am scholte. Zhen
Hinsler. Campus am plang. planities terre amptre. ager
littus quod in eo aliquid agatur, pro territorio incipit
ut ager Romanus. Leontinus. aliqui pro loco in rure, et
tunc singulorum est. Sed is q' sentitur frumentis, ab arando
de arriam. prouta sunt a quibus colligitur. am matten

43
Sylva est caedua. Luvius est font. Nervis voluptatis.
Salvis non fuit pericia Sylva. am fuit. Fons caput
agris in montibus. Rivus am abstrahit boni bonitate. Flumen
est perpetuum. Torrens est dicitur siccatur. Fluvium pericium
flumen. Gurgis locus profundus in flumine. am gurgis
in quo aqua vertitur, quod gurgis in situ ad se trahat et
detinet. Annis amant est. Fluvius aqua in vicium
collecta. est autem idem quod vada. Ripa fluviorum.
Hestia fluviorum patens oritur in mare. Aluvius id est
flosa per quam labitur fluvius. Vadum. Sidum per qd
via datur. am fuit. Stagnum quod siccatur. palus
lucus perpetuam habet aquam, stagnum vero quod tem-
poralem aquam habet, ibidem stagnum. Paulus. id est.
paululum aquae in altitudine, et palma latius diffusa.
Larva. id est aq' collectio. et a hanc bonitate. Am gulle.
Cisterna constructa aqua e' rebo collecta. Pistrina in quibus
vini pistris conficiuntur. Theriac ab aquarum caliditate
libre sunt. Latini semper aquas bonas. et Aquensis bon
tuden.

De Ase & partibus eius
Capitulum primum.

As, pondus & libra idem significant. Omne autem corpus,
res omnis, in Asem eiusque partes dividi possunt. Quare
hæc nomina late patent, in precumque, mensuris, basis, et
ponditibus & metribus. Sicut autem partes Aseis hæc:
Unia, quæ est duodecima pars aseis. Sextans, .i. sexta
pars aseis, unia vero duod. Quadrans, quarta pars aseis.
unia utro tres. Triens, tertia pars aseis, unia utro
quatuor. Quincunx, .i. quinq; unia. scribitur autem per .x.
in fine. Semis uel semissis, utroq; .n. modo dicitur
dimidium Aseis, unia utro sex. Sepsinx, .i. septem
unia, et hoc quoque nomen per .x. in fine scribitur. Bes
sive besis (utroq; .n. modo dicitur) octo unia. Dodrans
unia multum, dicitur quasi dempto quadrante. Dextans,
unia decem, dicitur quasi dempto sextante. Deunx
.i. undecim unia, dicitur sic quod desit illi unia.
Scribitur quoque per .x. qui & decem dicitur. Et hæc
omnia nomina masculini sunt generis: Sepsinx quoque non

Sexcens, unquam significat. et unum dimidium, in qua signi-
ficantur etiam sexcentia, ad quam rationem sextri-
plum, quod et sesquiplum, pro ratione hemichia, qua
Latinis etiam sesqui altera dicitur. Ut cum sex ad qua-
tuor comparamus, ut tria ad duo. Verum sexseptim longae
aliud est, quo videlicet modo sex ad unum, duobus ad duo
comparamus, quod et sexseptim dicitur, et usque frequentior
obtinuit. Sesqui vero in appositione idem est quod tandem
et semis. Ut Gratii hemichium. In compositione autem
dimidio maius, quod idem est. primum exemplum est apud
Ciceronem in Oratore perfecto. pes, inquit, qui adhibetur
ad metrum partitur in tria, ut mensura sit partem pedis
aut aequalem esse alteri parti, aut alteri tanto, aut
sesqui maiorem, ita fit aequalis dactylis, duplis Iambis
sesquipedon. Alterius plurima sunt apud auctores exa.
est sequipes. i. pes et dimidium pedis. sesqui cubitus. i.
cubitus et dimidius. ita sesquidigitus. sesquidactylus.
et sesquipedalia ligna, ut ligna, quod tunc adtransiunt

2
48
Sesqui usque. i. unius pedis et dimidii. Sesquipedalia
verba metaphorice dixit Horatius in Arte. et sesquagesimus
id est mensura et semis. Neque vero solum cum vocabulis
numerorum aut mensurarum, sed etiam temporis et modi et
plurimis alijs componitur. Ita sesquiopram dixit Columella.
sesquiopus Plautus. sesqui plagam Terentius, et sesquylises pli-
nius. Sesquiplaga est cum caput uno idem ferri non plane
amputaverit lictor, altero non ita ferri secuerit. Sesquopra
autem, vel sesquiopus est, si in opus conductus octonum
lapisum in diem, octo effodis, opram sicut opus fecisti. Si
duobus, sesquopram sicut sesquiopus fecisti. Sesquylises
vero. i. homo summe astutus, qui ipsum Ulyssum, et ad-
hibuit dimidiatum equaret. Gratii sesqui non habent, id est
tria hemimora dicitur pro sesquilibra. i. tres seminae
Ita tria ημιδαρικά. pro sesquidario. Darius minor
erat persicus, qui precebat in septem milibus. Cum ergo
Demophon velle dicit sesqui stipendium, vel sesquiplum
aut sesquiplum. i. stipendium et dimidium, tria hemy:

dardca. dixit. Aspondium .i. unus asis pondus. Du:
pondus duorum asium, tresis .i. trium asium. Quadra:
sis .i. quatuor asium. nomisiss motum asium. Senis
tertium asium. uiresis uiginti asium, duorum denisissium.
Tresis pro trionis asibus, uel tribus denisibus, et Cen:
sisis pro denis denisibus, quo maius asis apud antiq:
uorbulum nullum fuit.

De partibus uniae. Cap: 11.

Post uniam sequuntur partes eius, ut semuncia .i. dimi:
dium uniae. asis quarta et uiresima pars, et sextula
asis secunda et septuagesima pars, uniae sexta pars
Et diella tertia pars uniae, diu sextula, asis sexta
et uiresima pars. Cit: pro Cirina. Testamento, inq:
facto mulier moritur, fuit haer haereditatem ex deum
et semuncia Cirinam, ex duabus sextulis M. Fulvia
libertum superioris uiri. Ebutio sextulam asis. Hact:
mis Cirro. Haereditatem totam Cirro in deum. se:
munciam et tres diuisam sextulas intelligi uult.

Et drachma octaua uniae pars. sed asis sexta et no:
nagesima. Siliquum quarta uniae pars, asis duo:
de quagesima. Scripulum tertia drachmae pars, sed
uniae quarta et uiresima, asis uero denisissima octo:
gesima octaua. Obolus octaua et quagesima pars
uniae, scripuli dimidium. Semibolus dimidiatus obo:
lis. Neq: ultra aliquid uorbulum a Latinis usq:
patum temere inueniatur. In mensuris autem inueniatur
ut inter palam et digitum, prae uniam inuenitur
ut nithor est Boetius. Haer pollex dicitur, atq: in roem
uenit, cum digitis non ueniret. Pollex igitur est
diodesima pars pedis, digitis uero denisima sexta.
Deinde eius partes sicut sunt. .i. semuncia, deinde qua:
drans, quinto loco drachma, sexto scripulum, septimo
obolus, octauo semibolus, nono siliqua, denimo prin:
tium, undecimo minutium. et diodesimo momentum,
sed haec ad modicum negotium parum attinent. C.

"
Eius forma
est haec.
Vide ff. folio
xv.

De pede Romano cum suis partibus
Caput. III.

Romani pedem in digitos sexdenim diuiserant, quam
diuisionem posterior aetas in rationem Alsie deduxit
Ut sit pes duodenim unciarum. i. pollicum. ut patet
ex hac subiecta subscriptione

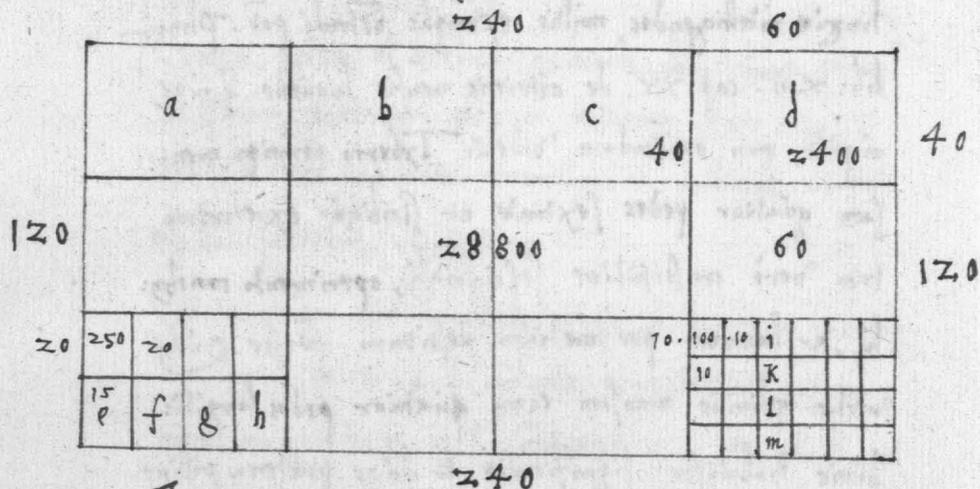
Sit. a. n. pes rito duodenim unciarum, a. b. uncia siue pol-
lex. a. c. sextans. a. d. quadrans. a. e. triens. a. f. qu-
in- x. a. g. semis. a. h. septuaginta. a. i. ses. a. k.
denarius. a. l. dextans. a. m. denax. a. o. digitus
ad quem pollex habet rationem sesquiterciam. Nam
tres pollices quattuor digitis aequantur. Habet igitur
pollex digitum, et tertiam eius partem. Nam in hac
tota ratione pedis, terni pollices, quatuor digitis aequantur
Porro a. d. quadrans uocatur palmus minor, qui tres
habet pollices, sed quattuor digitos. At a. k. de-
narius, palmus maior uocatur, Graeci uocabant. nouem
pollicum, digitorum uero duodenim. Quid uero haec

uerborum enarratio transmissa sit ad auctores Latinos
lingua intelligendos, multis exemplis ostendi potest. Plin:
lib: XII. cap: XV. de citrinis mensis loquens. quod nescit,
inquit, non emittendam uideatur Tyberio principi men-
sam quatuor pedes sextante et scilicet excedentem,
tota uero mensurae sesquialtera, aptissima ratione
hujus, et laminae per medium uisitata fuisse. Quibus
uerbis plinius mensam eam quatuor pedes longi-
tudinis habuisse significauit, et duos praeterea pollices
et pollicis quadrante. Crassitudo uero sesquipollicem
aequasset. Alia plurima exempla inueniuntur apud Vitru-
uium de Architectura, et apud uos Rusticum scriptores,
Catonem, Varro, et Columellam, praeterea apud Li-
uium etiam, qui Budaus lib: 1. de Aetate, non ita longe
ab initio copiose narrat, et diligenter explicat.

De iugero et eius partibus. Cap: IIII.

De iugero M. Varro lib: 1. cap: 7. Rerum rusticarum.
Sed copiosius Colum: lib: 7. cap: 11. Domiq. Quinil: lib: 1
Institutionum tractant.

Est autem eius haec forma.

Jugeria in longitudine habet pedes ducentos quadraginta, in latitudine dimidiam eius, centum viginti. qui si in sese redierint erit tota area viginti octo milium octingentorum pedum. Dividit autem iugerum in duodecim partes, velut unias, ex unia quidem longiore latera obtinuit sexaginta pedes, in altero autem latere quinquaginta. huius in sese redacti faciunt pedes bis mille quadringentos, porro unia dividitur in octo drachmas in quibus longior latera erit pedum unierum, brevior quinquem denarium. Area quartaem quinquagemum. Dividitur

etiam unia in viginti quatuor scrupula, quae scrupula denos utrisque lateribus habent pedes, unde unia ex deductione (quam nunc multiplicationem vocant) erit centum pedum. Quare in toto iugero scrupula emergunt ducenta octoginta octo.

A. b. c. d. unia, quum latera longiora sint pedum sexaginta, breviora quodraginta — e. f. g. h.

Drachmae, i. unia octavae partes, quum latera longiora unierum sint pedum, breviora autem quinquem denarium. — i. k. l. m. Scrupula, quae quatuordecim denos habent pedes. Sexbula, i. sexta unia pars scrupula habet quaterna. Si aliquam, i. quatuor uniae pars scrupula habet sena drachmas duas. Sed barfante ex typo precedenti colliguntur. Colimella autem lib: 5: cap: 1: Minimam partem iugeri aestimavit a semiscrupulo. Nam minutiones, inquit, formas praeter superiorum est, pro quibus nihil dependit mercedis, sed superiores tantum partes cubere in aestimationem facti operis. De mercede fessorum, et agrorum intelligens.

Aliquot auctorum loci declarati.

Capit. V.

Vt autem manifestiora fiant quae haecenus diximus
alia aliorum auctorum exempla addenda sunt.
Colum: lib: XII. Ad praedictum autem modum misti
adiri debent hi odores, myrhae quatuor, calami pondo
libra, cassiae se libra, amomi pondo quadrans, rori
quatuor. Plin: lib: XIII. cap: XV. De cythris men:
sis. Magnitudo amplissima albus fuit, cuius co:
nitas ex orbibus dimidiatis diebus a rege Ma:
ritimae Phlegaeo quatuor pedum et semipedis,
per medium ambitum. crassitudine quadranti. Horum ille.
Crassitudinem quadrantalem rora trium pollicum, vel
quatuor digitorum. Apud eundem auctorem. quini:
cintialis herba dicitur, quinq; pollicum .i. minor
semipede. et trientalia folia .i. quatuor pollicum.
Et apud Vitruvium. Bescates laterali, i. octo
pollicum. Livijs lib: V. ab arte cond: Terra in:
gera, et septuages viritim diuiserunt. Idem lib: VIII.

6
22
Bina in latio iugera, ita ut sobrantem ex praeternati
completeret, data. Terra in Faltens, quadrantibus etiam
pro longinquitate abiechis. Terrij Regim. VII. Crassitudo
de autem. luteis trium unciarum erat, pro quo Sedi paraly:
4°. legitur. Porro vastitas habebat mensuram palmi. Id
enim est. palmis minor, et tres pollicis. Ita Divus Hy:
eronymus in praefate Jobs uncialis appellat hitas, id
est. pollicis crassitudine exaratus. Plin: lib: II. cap: XVIII
post interitum inquit Lunam apparere, secundum satum
die Sobrantibus, et seminis horarum. per q; intelligit
mitem partem horae, et praeterea partem dimidiam, aut
si maioris, ex viginti quatuor partibus horae, partes undecim
viginti. Quamq; parum minor eius traditionis. lib: XVIII.
cap: XXXII. dicit Lunam videri secunda die dextante
et siniquo horae vnius, hor est, decem unius, et quela
annae parte, aut ex viginti quatuor horae partibus, viginti
partes. et dimidiam partem. Item nominibus mensurarum
antiqui et ultra istam usi sunt. Unde salus altus dipodio

et dodrante. i. duobus pedibus et novem pollicibus, vel
duodenim digitis. Ita dodrantem operae dixit Colum:
pro opera novem horarum. et quadrantem pro quarta parte
i. tribus horis.

De Usura praeceptorum iuris peritorum Cap: VI.

Sors principate omnium dicitur, et patrimonium. Usura
autem quod sors accedit. Faciens autem naturalis fructus
terrae, qui ex solo ipso capiuntur, quamquam id utriusque etiam ad
usuram transferuntur, quasi pecunia per se fructum producat,
sicut terra. Usura apud veteres uaria uaria erat. ut
facile uideri potest apud auctores, tum Latinos, tum Graecos.
Est uariaria, cum Centenarius singulos parit in anno.
De qua mentio fit in l. Titium. de administr. tutorum.
et apud Lium lib. vii. ab uerbo cond. apud quem
auctorem etiam semiannaria prodicitur. Est et sextante,
cum centenarius binos parit. Est ex quadrante, cum centena-
rius ternos parit. Est ex triente, quam uocant trientimam

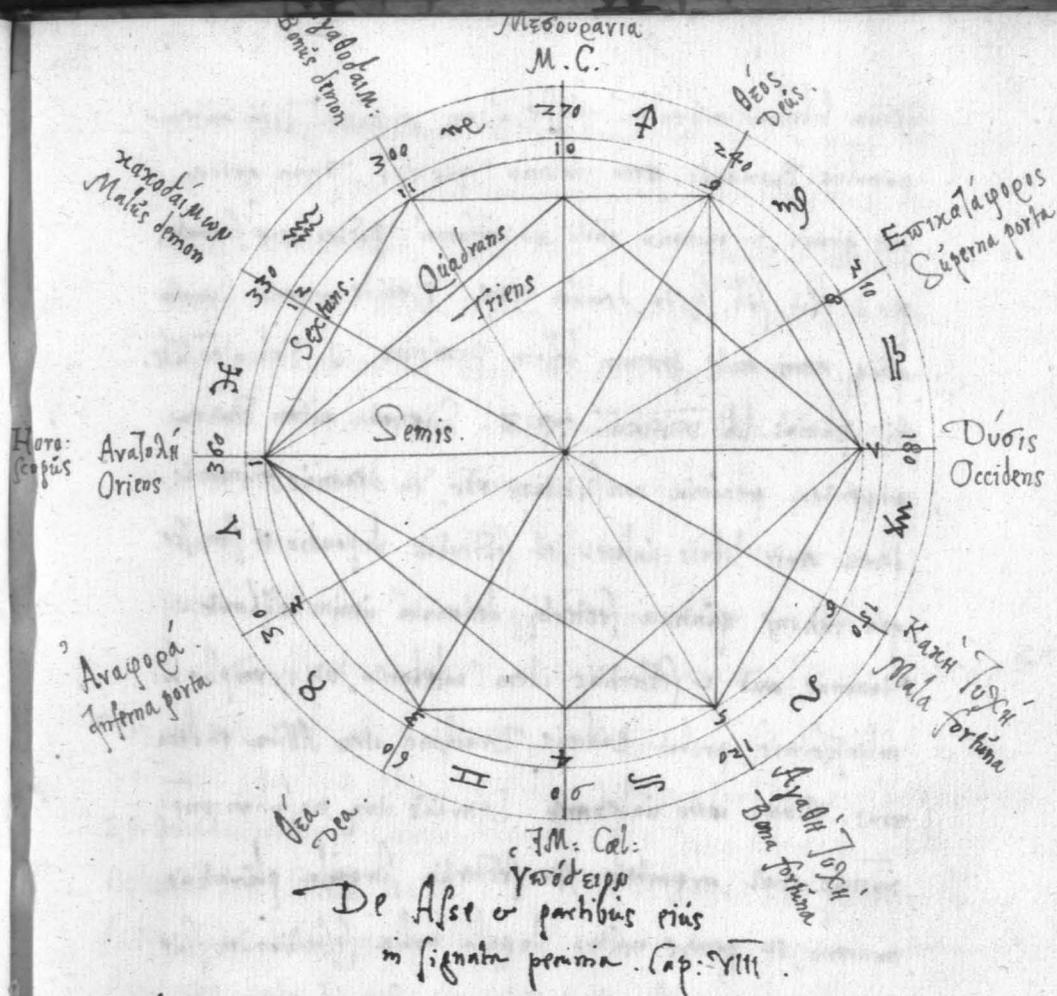
quam Antoninus Pius Romae princeps tamquam minimam exte-
nisse dicitur, ut patrimonio suo plurimos adiuuaret. Ita ex qu-
rante, quae hodie Rhodis uisitur. Est item ex semisse, quae
Centenarius senarium parit, Millennarius sexagenarium,
de qua Colum. lib. iii. cap. iii. loquitur. Ita ex septante
et bese, quibus Francia hodie uisitur. Est ex dodrante, ex
dextrante, ex deunte, consimili supplicatione Aescis. Denique
est usura ex asce, quae duodenos minimos annuos, in sin-
gulos Centenarios parit. i. menstruos singulos, haec a
Latinis etiam Centesima dicitur, quod Centesimo mensuror:
tem aequat, Nam usurarum dies in singulos menses olim
credere existimabantur, ut hodie Lethia tertio quoque mense
Plinius Timor hanc duodenos asces parit ait, quum admo-
dum et nos nunc uisitur duodennam denarium dicitur.
Graeci eam drachmalen uocant, a drachma, ut Latini
ab asibus, et nos nunc a denarijs. Amersius usuram
semissem intelligit de Centenario quinquagenos minimos, non
sine quibusdam errore. Fuit autem apud praesatos multo maioris
praeter dictas usurae. Cuius enim Verri obiicit, quod pecunia

sibi attributam rempionem frumentum publici duabus centesimis
fueratis sit. Duas centesimas Cetero uiginti quatuor
ses in Centenarios singulos dixit. Sesquicentiesimas
mentio est apud Demosthenem in oratione adversus
Leptem horem suum. quae L. Decem tabularum in actione
rei uxoria taxata erat, tam. n. nouem obolarum fuit,
quam sesquidrachmam appellare licet. Val. n. drach:
ma sex obolis. Triplex etiam Centesima exemplum est
apud Athenoem circa finem lib. XII. Hadriani de usura
terrestri. Sed et nauitia fuit apud antiquos usura di:
plex, una quae in alteram tantum navigationem statue:
bat. Haec a Graecis heterophis dicitur. Altera ita
contraheretur ut non aliter deberetur, nisi ipsa, nisi
sors eius quae si nauibus interitus sospes dominum rediret.
hanc ampheterophiam dicitur Graeci. Porro ea usura non
erat mensura, sed semel in mens commutata remittitur
statuere.

De Asse in caelo. Cap. VII

8
24
Numerus diodenarius, et astronominis et Cosmologia:
nis familiaris et antiquus est. Vnde ex aspectibus qua:
drantales obseruans, et trientales, sextantesq. Et hos quatuor
dies extremos, trinos et sextiles uulgo uocant, quia in re
significum totum Zodiacum nisiue a se habere, diuideri
vtri signa uelut uicinas se habere. Porro aspectus omnis
ab horoscopo considerant. Est autem horoscopus pars
pars caeli, quae genitura tempore ab oriente surgit,
supra horizonta. Ad hanc omnis alius referunt
aspectus. Itaque quadrantalibus aspectus est qui fit per quartam
Zodiaci partem, qui ex quadratis, et nonagenariis, et
tetragonis dicitur. Idem uero in his prohibetur. Eius
mentio est apud Ptolemaeum lib. II. cap. XV. Trientalibus
est aspectus per intervallum quatuor signorum, Idem
trigentis a primo, ab alijs trigonis dicitur. Fastid
habet ex leta irradiatio. Sextans autem a sexta
significi parte, simili benignitate, cum trigentis est
aspectus. Idem sexagenarius, et heptagenus dicitur.
Similiter autem aspectus fit diametro minax prohibetur

et malignis. Omnium autem aspectuum ratio hor sequit
 typo facile perdiscitur. Simplicis est autem ex Julij Fir-
 mini lib: 2. Cap: 18. ac demum aliquot. Sed tribus
 capitibus terminos quatuordecim aspectuum tradit, quorum collatio
 tamen tota pendet ex horoscopo. Primis quaternarius
 aspectuum est ex gerante & semisse. Quartus, octavus
 medium celum. et inimicium celum. Secundus ex triente et
 sextante. Ex triente quidem, hor, quintus et nonus, ex
 sextante tertius ac undecimus. Tertius demum totus horoscopus
 est, qui uno signo distat ab horoscopo, nimirum oppositis
 locis. ut sunt Secundus, duodecimus, sextus et octavus.
 Porro in hoc typo signa duodecim ita naturali serie dis-
 ponuntur, ut ascendere consueverunt. Partes quoque quosque
 dies vocant, opposita sunt. Nam in eis apponendis quoque
 sollicitus visus est Firmicus.

As igitur, qui & asis dicitur, ut antea dictum est libra:
 lis nimirum erat. de eo ita Donatus in prima Scena
 phorionis ait. As libra erat, cuiusque partes unius.
 Rursus unius unius duodecima pars libella dicitur. hoc
 Donatus. Sed Bubo dicitur libella pro asse pomis,

utram libellam argentea fuisse, a se non verum. Diu autem
populis Romanis otio numero usus est. Prior quidem
ore graui, i. numero radi et infirmi. Postea ore signato,
quod fuit sub regno demetrii rege. Deinde argente signato
quing annis ante primam bellum punicum. Q. Fabio cosate.
Ait primis lib: XXXIII. rap: 3. Signata autem Statim
argentea pecunia constituta est, ut denarius minimus
decem aeris libris ualere, et sestertius dupondio et semisse.
que ratione quatuor sestertij denarium unum regerent.
Numerus autem et sestertius idem ualere, ut ex amphili:
reuerentissimis probat Budens. Drachma item Attica et dena:
rius Rom: idem ualerebant. Sestertius itaque masculinum gene:
rumis erat argentus. At sestertia singula pluribus
numero, et genere neutro, singula milia sestertiorum sicut
nummorum significante, dicta quod sicut sestertius duos
asses et semisem signat, ita illa duas libras et semisem
argenti singula ualere. Quare quadringenta sestertia
et quingenta milia sestertiorum sicut nummorum pro eodem
ar sine discrimine significatis antiqui dicebant. Libram

70
26
porro ubiq; Centenariam intelligimus, ut Attici minam. At
vero quibus per aduerbia aduerbs Latini loquuntur, ibi
sem Centena milia intelliguntur. Ut Denes sestertium
id est. denes Centena milia sestertiorum. Orbis est ueterem
ille loquendi modis apud antiquos ex compendio sermo:
nis. At postea adhuc breuius aduerbia sola proferebant
ut uno carmine ad Calpurnium Marcellum lib: 1. Vides
Centies, et millies protulit. Ut ubiq; Centena milia ses:
tertium necesse sit intelligi. Carmen autem sic habet.

¶ Martialis lib: 1. ad Calpurnium uiaze. Epigr: CXXVIII.

Non plenum modo uicinis habebas,
Sed tam prodigus, atq; liberalis
Et tam laetus eras Calene, ut omnes
Optarent tibi Centies amici.
Auidit uota deus, precesq; nostras:
Atq; intra puo septimas Kalendas
Mortis hoc quantum tibi deberant,
At tu sic quasi non foret relictum
Sed raptum tibi centies, abisti
In tantum miser esuritionem,
Ut conuicta sumptuosiora

Toto qua semel apparas in anno
Nigrae sordibus exspires mortales
Et septem ueteres tui sodales
Conferemus tibi plumbea scabra i. 5. Corona
Quid dignum mentis praesentis istis?
† Optamus tibi millies Calene
Hoc si contigerit, fuit peribis.
∴ 2000000. HS. quod.
50000 Coronati.
? 1000000. HS. quod
250000. Coronati
† 100000000. HS.
2500000. Coronati.

Id autem notandum, magis infra denarium sic illos locutos esse & adverbium, magis n. odies uel nouies sestertium dicunt, sed per numerum uel sestertia loquuntur, quam illi loquendi modus per genitiuum pluralem fuit omnium frequentissimus. Est praeterea modus loquendi per ablatiuum, ac genitiuum, sed singularem apud auctores. Correl: Tacit: lib. XVI. Cladem Augustanensem quadragies sestertio solatus est praetor. de struone loquitur, et plinius in iur. lib. 3. Epistolaz. Ad Calpurnianum. Sestertio tricies dixit. Et Valerius lib. IX. Sexagies sestertio Cir: uero in 2° philippianum. Sestertij Centies dixit. Tacit: lib. XII. Sestertij ter milies. Si codices non errant. Nam infiniti errores librarioz ignorantia, ac scribarum auidaria in omnibus Codicibus amiderunt, qui ea uerba numerorum quae uerbis scripta erant, uel una uel altera syllaba dimidiata transcripserunt integra, nec numerandi ratione antiquam, nec Latine loquendi modum tenentes.

Positio in numerum eorum
quae hactenus diximus. Cap. IX.

Sestertius unus uel nummus.	1. dimidium uersum
Duo Sestertij uel nummi.	2. Versus
Tres Sestertij uel nummi.	3
Quatuor Sestertij. et cat.	4. Denarius Rhom: uel Drachm Attica
Decem Sestertij uel nummi.	10
Uiginti Sestertij.	20

Triginta Sestertij	30.	Aure: Rhom: $\frac{XV}{2}$. Versi
Quadragesima Sestertia. et cat.	40.	Coronat: $\frac{XX}{2}$.
Centum Sestertij uel nummi.	100.	Aureus Rhomans.
Ducenti Sestertij.	200.	
Trecenti Sestertij. et cat.	300.	
Singula Sestertia	1000.	Mille nummum. uel HS.
Bina Sestertia	2000.	Duo milia nummum. uel HS.
Terna Sestertia	3000.	Tria milia nummum. HS.
Quarta Sestertia	4000.	Quatuor milia nummum. uel HS.
Quinta Sestertia	5000.	Quinta milia nummum. uel HS.
Sexta Sestertia	6000.	Sexta milia nummum. uel HS.
Septima Sestertia	7000.	Septima milia nummum. uel HS.
Octava Sestertia	8000.	Octava milia nummum. uel HS.
Nonata Sestertia	9000.	Nonata milia nummum. uel HS.
Decem Sestertia	10000.	Decem milia nummum. uel HS.
Undecim Sestertia	11000.	Undecim milia nummum. uel HS.
Duodecim Sestertia	12000.	Duodecim milia nummum. uel HS.
Trecenta Sestertia.	30000.	Triginta milia nummum. uel HS.
Sexaginta Sestertia.	60000.	Cic: dixit. Aethon 3 ^a in Verrem.
Centena Sestertia	100000.	Centum milia nummum. Et hic trat maximis apud Rhom: numerus. ait phi
Ducenta Sestertia.	200000.	
Trecenta Sestertia. et cat.	300000.	
Decies Sestertium	1000000.	Decies Centena milia HS. et infra. X. per adverbium non sunt locuti, magis uero uerbum est, an uerbum prohibent. mille sestertia.
Undecies Sestertium.	1100000.	
Duodecies Sestertium.	1200000.	
Vicies Sestertium.	2000000.	
Tricies Sestertium.	3000000.	
Quadrages Sestertium.	4000000.	
Quinquages Sestertium.	5000000.	
Centies Sestertium.	10000000.	Centies Centena milia nummum uel Sestertium.
Ducenties Sestertium.	20000000.	
Trecenties Sestertium.	30000000.	
Millies Sestertium.	100000000.	Millies Centena milia nummum uel Sestertium.
Bic milies HS.	200000000.	
Ter milies HS.	300000000.	
Decies milies HS.	1000000000.	Decies milies Centena milia nummum uel Sestertium.
Vicies milies HS.	2000000000.	
Tricies milies HS.	3000000000.	
Quadrages milies HS.	4000000000.	

Hanc summam maximam uocat Budaeus, ultra quam ne ludicra quidem hominum uota, procedere solent etiam si immensum quid, maiusq; omnis aeri conceptaculo exoptare contendant.

Vt libra Romana nostra compa:
retur librae. Cap: X.

Plinius hb: XXI. cap: ult: ita habet. Drachma Attica (fr:
xi enim Attica observatione medici utitur) denarii argenti
habet pondus. haec ille. Atq: id ita esse ex collato sermone
Graecorum & Latinarum auctorum facile colligitur. praecipue
vetro totum qui Romanas historias conscripsit. Quales sunt
Plutarchus & Appianus. Praeter illos vero etiam veterum
numismatum examinatione eadem Budeus inuenit. videlicet
in ara qd libra drachmam eandem esse cum Attica drachma
& cum denario Rom: idq: ut a nobis quod intelligatur, no:
tandum qd duplex nostra est libra, Altera Zygostatica
at publica, quam Franco regiam vocant, qd negotiantes &
pigroscentij, aromatizijq: utuntur, Omnesq: omnino qd appen:
sac mercato venduntur. Haec semper denum eminarum est.
Altera est prioris semisis, quam monetarij & aurifites
& fustularij libram sibi ferunt. Marham eam vocant
haec potissimum cum libra utuntur ad propositum omn:
ostendendam, Romana at Graeca applicantes. Romani por:
to libram in diuersas uncias distribuunt, at unciam in

17.
28

octo drachmas. Eius autem basis est libra Regia, qua
nunc Marcam nominamus, octoniam unciarum, qd unius
quidam in octonas drachmas diuiduntur, et drachma in ter:
na scrupula, ita ut hemidrachmum sesqui scrupulum
valeat. Ita cum octonaria haec libra quatuor et sexaginta
drachmas habeat. hoc est octies octo, at ei addideris tri:
centum, hoc est duas et triginta drachmas, sicut quodidm
est quatuordecim uncias, libram efficies antiquam.
sex at sexaginta drachmis constantem, multiplicatione
duodecim in octo. Atq: haec quidem exacte libra ratio
est, cui sermunitiam addere oportet, cum libra in ratione
numaria, cum mina Graeca sexaginta sit, et plane contr:
naria. Fuit ergo libra Latina non modo sesquialtera
octonariae librae. Sed praeterea etiam quatuor drachmas
habuisse intelligitur. sed nihil conturbare hoc nos debet,
satis est. n. qd drachma nos octonariae librae cum
Attica drachma, sicut denario Romano in pondere con:
uenit. Huius negotij Appianus subnectere placuit, cuius in
bonam partem nos, in alteram verisimiliter conierimus.

De estimatione didorum ad
mre tempestatis nimismata.

Authore Bado.

Cap: XI.

Cum Coronatis auris in Francia videret triginta quinque
 Alscibus, marcha publico edicto est Francie indonem, qd
 eis valgo duodenim venderetur. Est autem Francie argi:
 ti alsium Turonensem, quos duodenos vocant. Cum vero
 libra sit sesquiala ad Marcham, et proterea seminiam
 habeat (nam de Contemnia loquimur) erit estimatio egr
 siquidem duodenim Francie Marcham supputabimus, det
 Coronatorum, qui si duplari fuerint, at semisic adiectus,
 prodierit cum seminia Coronatos viginti quinq. Tot igitur
 Coronati respondent mille minime, ideoq qdringenti min
 videri decem Coris, qdringenta vero nummis vniis Cor^{us}
 Quare ex his sequitur quod sestertius vniis est qdra:
 gesima pars Cori, et tristima pars auri Rhebenis in Mo:
 rta. Erat igitur ad nostram moneta sestertius minimis
 velut dimidiatus Versus. Nam velongi versu primum pro
 Coronato signati sunt, qd qd permutatio hodie plus fieri,
 propter auri inopiam. Item hinc Basilienis moneta re:
 spondet Auri Romano, et sextans, quem Coruim appellat,

semis. Eadem supputatione denarij Rom: decem in Cor
 vorment, et Confum asces sine aris. Ex his non est diffi-
 quasis Summas colligere, si abari non igoari fuerimus. Nam
 quantamlibet summam licet dividere per quadraginta si mini-
 fuerit sine sestertij, et proveniant Cori, aut per triginta, et
 proveniant auri Rhemenste. Hoc quoq notandum est aurum
 Rhomanu Centum valuisse sestertijs, sed Coronatic duobus et
 Simidio. Talentum autem multiplex fuit. Sed auctor cum
 nullum addunt epitheton fere de Attico minor loquuntur, qd
 habebat sexaginta libras. Cum vero libra Romana decem Co-
 ronatic valeat, sequitur talentum Atticum minus asinari pro
 sexaginta Coronatic. Maius autem octoginta librarum est, ali-
 qu octoginta trium, et huius. Terent: in phormione magnu
 vocat. Euboicum autem minus est Attico minore, nempe hi-
 brary quingenta septem, et unius trientis.

Aureus Rho-
 manus.

Centum aris idest asium.
 XL. nummi uel sestertij:
 Decem Denarij sine Drachme.

Mille aris idest Asium
 Quadringenti nummi sunt. HS
 C. Denarij sine Drachme
 I. Libra uel mina.

X. Coro-
 natij.

2500. aris idest asium
 1000. nummum uel sestertium
 250. Denarij sine Drachme
 Sestertia singula. i. librae duae et semis

XXV. Coronati.

- 800000. HS. Censu Senatorum Rhoma ante Augustum
20000. Coronati.
- 1200000. HS. Censu Senatorum Rhoma ab Augusto auctus.
30000. Coronati
- 400000. HS. Censu legitimus equestris.
10000. Coronati.
- 10000000. HS. Censu equestris auctus.
12500. Coronati.
- 10000000. HS. Vno Cleopatrae Reginae Aegypti quam aceto
250000. Coronati. (solutam unico haustu absorbit.)
- 4000000. HS. Nero Lugdunensem cladem solatus, ut
100000. Coronati (amissam urbem reparent.)
- 20000. HS. Coruis emptus ab Augusto q saluictrat Imptr:
500. Coronati.
- 400000. HS. Nero in puncto aleam lusit
10000. Coronati.
- 40000000. HS. Paulinae Lolliae. M. Lolli nephis ornatus
1000000. Coronati. (Item furta Verris praetoris.)
- 200000000. HS. Marci Crassi diuitia.
5000000. Coronati
- 60000000. HS. Asopi Tragædi Histriomus patina
15000. Coronati.

8000. HS. Mulus piscis emptus ab Asinio
200. Coron. ut ait Plinius. alij minorum partium summam
250000. HS. Medicorum Romae stipendium.
6250. Coronati.
15000. Aris. Tantum fuit damnatus Camillus
150. Coronati.
100000. HS. Hic maximus fuit Census 1^a classis.
1000. Coronati.
800. Talenta. ab Alexandro Magno habuit Aristoteles.
480000. Coronati. pro hystoria animalium.

Eius haec est forma.

Semuncia	$\frac{1}{2}$ Unciae	
Duella	$\frac{1}{3}$ Unciae	
Siliquium	$\frac{1}{4}$	Quadrans
Sextula.	$\frac{1}{6}$	Sed $\frac{1}{2}$ Duella
Drachma	$\frac{1}{8}$ Unciae	
Scrupulum	$\frac{1}{24}$	Sed $\frac{1}{3}$ Drachmae
Obolus	$\frac{1}{48}$ Unciae.	Sed $\frac{1}{2}$ scrupuli.
Semiobolis.	$\frac{1}{96}$ Unciae.	Sed $\frac{1}{2}$ oboli.

Libra Centenaria.
 Hæc eadem est cum Gram mina.
 Drachmis. 100.
 Scrupulis. 300.

Selibra Regia.
 Hæc montanorum, auriſiam, et vaſilariorum
 marca est. Hæc et mummularia et octonaria est.

Octo uncia cum octonis drachmis. Bes
 libræ Rhomanæ uncia octo. Drachmis. 64
 Scrupulis. 192

Libra Rhomana.
 Unciarum duodecim, cuius Bes respondet
 Semissi, drachmis. 96. scrupulis. 288
 Hæc etiam antiqua dicitur

Libra Regia.
 Senum denum unciarum Zygostatica
 negotiorum, pigmentariorum, aromatariorum
 et omnino omnium qui appasas intras
 utuntur.
 Drachma. 128.
 Scrupul. 384.

Quatuor uncia cum octonis drachmis. Hæc
 libræ Rhomanæ. Hæc etiam mummularia
 drach. 32. Scrup. 96.

Sema
 cin

Quod superest assi.

